

การสืบทอดวัฒนธรรมป๊อปทอล์กโชว์ใน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย

กุมภาพันธ์ 2556

การสืบทอดวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญใน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ปริญญาบัตร
ของ
พิณทิพย์ ขาวปลื้ม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

กุมภาพันธ์ 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การสืบทอดวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญใน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

บทคัดย่อ
ของ
พินิติพย์ ขาวปลื้ม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

กุมภาพันธ์ 2556

พิณทิพย์ ขาวปลื้ม. (2556). *การสืบทอดวัฒนธรรมปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*.

ปริญญาานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการการควบคุม:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ.

มอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเข้มแข็งทางด้านศิลปวัฒนธรรมชาติหนึ่ง มีประวัติการอาศัยอยู่ในพื้นที่ประเทศไทยมายาวนาน วัฒนธรรมของชาวมอญบางอย่างผสมผสานจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทย เช่น ความเชื่อ ประเพณี อาหารการกิน โดยเฉพาะดนตรีปีพาทย์มอญที่กลายเป็นสัญลักษณ์และเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีงานศพ การวิจัยครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และศึกษาการสืบทอดวงดนตรีปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ กลุ่มนักดนตรีปีพาทย์มอญที่มีความรู้ความสามารถมีการสืบทอดการบรรเลงและดำรงชีวิตด้วยการบรรเลงดนตรีปีพาทย์มอญเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ด้านประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีนั้น พบว่าในปีพ.ศ.2358 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ชาวมอญส่วนใหญ่มาจาก “กวนแหะหม่าน” เมืองมะละแหม่ง เมาะตะมะ หงสาวดี และพะลิมได้อพยพเข้ามาอาศัยกันอย่างหนาแน่นในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ชาวมอญกลุ่มนี้ประกอบอาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมและนำเอาวัฒนธรรมการบรรเลงปีพาทย์มอญและการแสดงรำมอญมาเผยแพร่และถ่ายทอดในเขตจังหวัดอำเภอปากเกร็ดในอำเภอปากเกร็ด จึงทำชาวมอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีและอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานีมีชื่อเสียงในด้านการดนตรีปีพาทย์มอญและนาฏศิลป์มอญวงปีพาทย์มอญคณะแรกในอำเภอปากเกร็ดไม่ปรากฏแน่ชัดว่าเป็นคณะใด แต่พบว่านักดนตรีปีพาทย์มอญที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้สืบทอดการบรรเลงปีพาทย์มอญให้กับนักดนตรีในอำเภอปากเกร็ดคือพระยาพิชัย ซึ่งมีความน่าจะเป็นว่าอาจจะเป็นผู้ก่อตั้งคณะปีพาทย์มอญคณะแรกในอำเภอปากเกร็ด

ผลการวิจัยด้านการสืบทอดวงดนตรีปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ข้อที่ 2 พบว่าการสืบทอดวัฒนธรรมปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมที่มีแบบแผนทางด้านขนบประเพณีและระเบียบวิธีในการบรรเลงที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่

นักดนตรีรุ่นเก่าได้สั่งสมความเป็นวัฒนธรรม วงปี่พาทย์ในอำเภอปากเกร็ด เดิมที่มีวงปี่พาทย์มอญที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อรับกระแสความนิยมของผู้คนอยู่เป็นจำนวนหลายวงแต่ภายหลังมีวงปี่พาทย์มอญที่ไม่มีผู้สืบทอดการบรรเลงเพราะไม่มีลูกหลานที่มีความสนใจในดนตรีแต่ไปทำงานอื่นๆจึงเลิกวงและเลิกรับงาน และบางวงหัวหน้าวงก็ขายเครื่องดนตรีไปเนื่องจากเศรษฐกิจทางสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้วงปี่พาทย์มอญต้องประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านความเป็นอยู่ของนักดนตรีทำให้นักดนตรีหันไปประกอบอาชีพอื่นๆแทน จึงทำให้วงปี่พาทย์มอญหลายวงเลิกกิจการด้านการรับงานและขายเครื่องดนตรี บางวงก็มอบเครื่องดนตรีให้เป็นสมบัติของโรงเรียนในอำเภอปากเกร็ด ทำให้วงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดมีจำนวนน้อยลงกว่าที่เคยมีอยู่ วงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดที่ยังมีการรับงานและมีการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์มอญอยู่นั้นในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 6 วง แต่บางวงก็รับงานได้เฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์เท่านั้น เนื่องจากไม่มีลูกวงประจำต้องอาศัยลูกวงจากวงปี่พาทย์ต่างถิ่นบ้าง หรือจากวงเพื่อนๆในอำเภอปากเกร็ดที่มีงานไม่ตรงกัน

TRANSMISSION OF PIPHAT MON PERFORMING CULTURE IN AMPHOE PAKKRED
NONTHABURI PROVINCE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine Arts Degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University

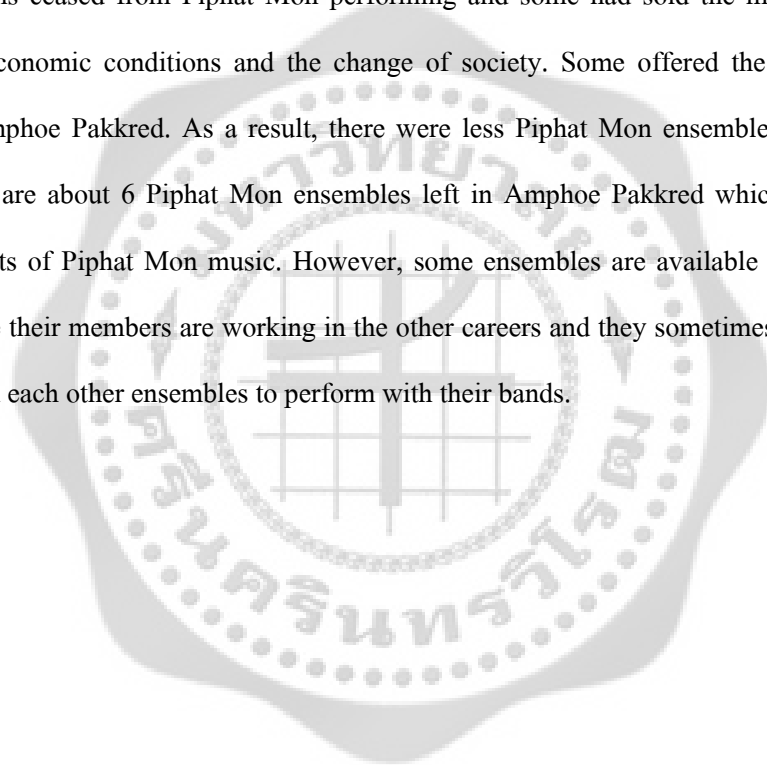
February 2013

Phinthip Khaopleum. (2013). *Transmission of Piphat Mon Performing Culture in Amphoe Pakkred, Nonthaburi Province*. Master Thesis M.F.A. (Ethnomusicology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University Advisor Committee: Assistant Professor Dr. Rujee Srisombut.

Mon people are one ethnic who have had a strong culture and have lived in Thailand for a very long time in history. As a result, some parts of Mon culture have been combined and become a part in Thais way of life such as beliefs, traditions, foods in particularly Piphat Mon music have become the identity and a part of funeral ceremonies. This research purposes were 1) to study the historical background of Piphat Mon ensemble in Amphoe Pakkred, Nonthaburi Province. and 2) to study the transmission of Piphat Mon ensemble in the particular area. The qualitative research methodology was employed by document analysis. Also, the data were collected by observing and interviewing the musician gurus in Piphat Mon who had an expertise in transmission of Piphat Mon performing and had been making a living with Piphat Mon music performing.

The research result, according to the first research purpose Historical analysis of Piphat Mon ensemble found that in 1815 during the reign of King Rama II, the majority of Mon people were from "Guan Lae Man" in Malamang, Mottama, Hong Sawadee, and Bassein. These people had evacuated and have been living abundantly both in Amphoe Pakkred, Nonthaburi Province and Amphoe Samkok, Pathumthani Province. They were pottery artists which was their original career, and also brought either the culture of Piphat Mon music or Mon dance performances to transfer and dissemination in Amphoe Pakkred, Nonthaburi Province. These led Mon people in Amphoe Pakkred, Nonthaburi Province and Amphoe Samkok, Pathumthani Province become famous in Piphat Mon music and dance performing arts. However, it was not remained that which was the first Piphat Mon ensemble in Amphoe Pakkred, Nonthaburi Province. But it was found that the famous Piphat Mon musicians were the persons who transferred Piphat Mon performing arts to the musicians in the particular area.

According to the second research purpose, the transmission of Piphat Mon performing culture in Amphoe Pakkred, Nonthaburi Province was found that there were the customs, traditions and methods which were the original culture of the musicians in the past generation had accumulated and had become the culture of Piphat Mon ensemble performing in Amphoe Pakkred. At first when Piphat Mon was original developed, it was so popular by many people. Then, there were a lot of Piphat Mon ensembles. Later on, there were not any inheritances since there were not any people interested in music but they preferred working in other careers rather than making a living with music. Since then, some musicians ceased from Piphat Mon performing and some had sold the music instruments as unfavorable economic conditions and the change of society. Some offered the instruments to the schools in Amphoe Pakkred. As a result, there were less Piphat Mon ensembles than ever. At the present, there are about 6 Piphat Mon ensembles left in Amphoe Pakkred which still perform and transfer the arts of Piphat Mon music. However, some ensembles are available to perform only on weekend since their members are working in the other careers and they sometimes also have to invite members from each other ensembles to perform with their bands.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ เพราะได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิ ศรีสมบัติ ประธานที่ปรึกษาปริญญาโท ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทนต์ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญาโท ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาดุริยางค์ศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ช่วยช่วยเหลือและให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้วิจัย จนปริญญาโทฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ คณะปีพาทย์มอญทุกคณะที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การวิจัยในครั้งนี้จนทำให้ปริญญาโทฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ดร.ณวัฒน์ หลาวทอง ที่คอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาในการจัดทำปริญญาโทฉบับนี้

ขอขอบคุณอาจารย์กัณณภัทร นิธิสุวรรณากุลที่อนุเคราะห์แปลบทคัดย่อภาคภาษาอังกฤษ

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสุนีย์ หะหวังผู้เป็นมารดาที่คอยชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย ช่วยเหลือในทุกๆด้านที่ผู้วิจัยมีความขัดข้องและกระตุ้นให้ผู้วิจัยทำการวิจัยฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์และคุณพ่อประวิทย์ ขาวปลื้ม ผู้อบรมสั่งสอน เลี้ยงดูผู้วิจัย ให้การศึกษา และคอยช่วยเหลือให้กำลังใจกับผู้วิจัยจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

พิณทิพย์ ขาวปลื้ม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารตำราวิชาการ.....	6
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
3 วิธีดำเนินการวิจัย	21
ขอบเขตการวิจัย.....	21
ด้านพื้นที่.....	21
ด้านเนื้อหา.....	21
ด้านวิธีการวิจัย.....	22
วิธีดำเนินการวิจัย.....	22
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	22
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	22
การจัดกระทำข้อมูล.....	23
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	23
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	24
ประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด.....	24
ความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด.....	24
ลักษณะการประสมวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.....	29
บทบาทหน้าที่ของวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.....	31
การสืบทอดวงดนตรีปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีในปัจจุบัน.....	33
ปีพาทย์มอญคณะสุคใจศิลป์.....	35
ปีพาทย์มอญคณะสมจิตศิลป์.....	46
ปีพาทย์มอญคณะ ส.ศิษย์สมบัติ.....	56
ปีพาทย์มอญคณะศุริยางค์เฟื่องฟู.....	64
ปีพาทย์มอญคณะเพชรลักษณ์.....	72
ปีพาทย์มอญคณะมานิตย์.....	79
5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	87
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	91
ข้อเสนอแนะ.....	93
บรรณานุกรม	94
ภาคผนวก	97
ภาคผนวก ก.....	98
ภาคผนวก ข.....	107
ประวัติย่อผู้วิจัย	110

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง).....	41
2 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า.....	43
3 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตัวนักดนตรีต่อ 1 งานของคณะสุคติศิลป์.....	44
4 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง).....	50
5 ตารางแสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า.....	52
6 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตัวนักดนตรีต่อ 1 งานของคณะสมจิตศิลป์...	53
7 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง).....	60
8 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า.....	62
9 งานเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตัวนักดนตรีต่อ 1 งานของคณะปู้หนอน.....	63
10 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน.....	68
11 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า.....	70
12 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตัวนักดนตรีของคณะดุริยางค์เฟื่องฟู.....	71
13 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง).....	75
14 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า.....	77
15 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตอบแทนนักดนตรีของคณะเพชรลักษณ์.....	78
16 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง).....	82
17 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า.....	84
18 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตอบแทนนักดนตรีต่อ 1 งาน ของคณะक्रमานิตย์.....	85

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 จารึกเรื่องราวการจัดงานฉลองสมโภชหน้าอุโบสถวัดปรมัยยิกาวาส ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.....	25
2 วงปีพาทย์มอญเครื่อง 5.....	29
3 วงปีพาทย์มอญเครื่องคู่.....	30
4 วงปีพาทย์มอญเครื่องใหญ่.....	31
5 การบรรเลงปีพาทย์มอญในงานสงกรานต์ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.....	31
6 การบรรเลงปีพาทย์มอญในงานวันออกพรรษา ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.....	32
7 การบรรเลงประชันปีพาทย์มอญในเทศกาลวันสงกรานต์ ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.....	32
8 แผนภูมิการสืบทอดวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด.....	34
9 ปีพาทย์มอญคณะสุดใจศิลป์.....	35
10 นื่องมอญของคณะสุดใจศิลป์.....	37
11 นื่องกระแตนื่องมอญวงแรกของคณะสุดใจศิลป์.....	38
12 การสืบทอดหัวหน้าวงสุดใจศิลป์.....	46
13 การสืบทอดหัวหน้าวงสมจิตรศิลป์.....	55
14 ปีพาทย์มอญคณะ ส.ศิษย์สมบัติ.....	56
15 หิ้งบูชาครูของคณะ ส.ศิษย์สมบัติ.....	57
16 บ้านปีพาทย์วงดุริยางค์เฟื่องฟู.....	64
17 บูชาครูดนตรีวงดุริยางค์เฟื่องฟู.....	66
18 การสืบทอดหัวหน้าวงดุริยางค์เฟื่องฟู.....	72
19 หิ้งบูชาคณะเพชรลักษณ์.....	73
20 การสืบทอดหัวหน้าวงเพชรลักษณ์.....	79
21 การสืบทอดหัวหน้าวงมานิตย์.....	86

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปีพาทย์มอญเป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งของชาวมอญที่ได้ผสมผสานและผนวกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยหากเทียบเท่ากับดนตรีไทยต้องถือว่าปีพาทย์มอญเจริญเติบโตขึ้นมากกว่าดนตรีไทย พัฒนาการของปีพาทย์มอญนั้นพบว่า มีการพัฒนาทั้งเครื่องดนตรี วงดนตรี และเพลงสืบเนื่องมาโดยตลอดตั้งแต่ กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตน โกสินทร์จวบจนถึงปัจจุบัน ปีพาทย์มอญเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์และแสดงถึงวิถีชีวิตเป็นของความเป็นตัวตนของชุมชนซึ่งบอกถึงรากเหง้าพื้นฐานของความเป็นชนชาติที่สืบเนื่องจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษตั้งแต่อดีตที่ประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันและสะท้อนให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนและปีพาทย์มอญจัดเป็นวัฒนธรรมด้านสุนทรียะที่เป็นมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดมาเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงความคิดในการสร้างสรรค์จินตนาการ ขนบธรรมเนียมประเพณี และ วิถีชีวิตของเผ่าพันธุ์ นับตั้งแต่การอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย

มอญเคยเป็นอาณาจักรใหญ่และมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยรับเอาวัฒนธรรมอินเดียเข้ามา มอญจึงมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับชาติอื่นๆในภูมิภาคเอเชีย เช่น ไทย พม่า ลาว เขมร จากการอพยพโยกย้ายครัวเรือนของชาวมอญที่เข้ามาในแผ่นดินไทยในรัชสมัยต่างๆ จึงมีเครื่องมือเครื่องใช้คิดมาด้วยตามแต่ความจำเป็นในการดำรงชีวิตของตนเองซึ่งก็หมายรวมไปถึงเครื่องดนตรีของชาวมอญด้วย และหลังจากได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้ว พระมหากษัตริย์ในรัชสมัยนั้นๆ ก็ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินส่วนหนึ่งตามเขตพระนครและชานเมืองให้เป็นที่ตั้งชุมชนชาวมอญ ได้รับความสะดวกสบายตามอัธยาศัยของตน

ศิลปวัฒนธรรมของมอญอย่างหนึ่งที่เข้ามาพร้อมกับชาวมอญที่อพยพและเริ่มมีบทบาทเป็นที่รู้จักในสังคมไทยนั่นก็คือ “ปีพาทย์มอญ” ได้มีการขยายวงการบรรเลงกันอย่างแพร่หลายในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการฝึกหัดปีพาทย์มอญกันอย่างแพร่หลาย มีการสืบทอดกันต่อๆ มา การเรียนการสอนก็แพร่หลายมากขึ้นในสำนักต่างๆ แต่ละครูจะมีรูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ มีรูปแบบเฉพาะของแต่ละสำนัก การสอนดนตรีในอดีตเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว เป็นการสอนที่ทำให้ครูและศิษย์มีความใกล้ชิด มีโอกาสได้เรียนรู้บุคลิกลักษณะอุปนิสัยซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความรัก ความศรัทธา ความผูกพันเหมือนกับคนในครอบครัว เมื่อมีความผูกพัน การอบรมบ่มนิสัย การอบรมมารยาท การวางตัว มารยาทในสังคม ก็จะถูกถ่ายทอดไปพร้อมกับการ

ดำรงชีวิตประจำวันและพร้อมกับการเรียนดนตรีด้วย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการสืบทอดที่สร้างวิถีชีวิตที่ดีให้กับสังคม

ความเป็นมาของปี่พาทย์มอญในประเทศไทยนั้น สุธจจริตลักษณ์ ศีผดุงและคณะ(2542: 3-8) ได้เขียนประวัติของปี่พาทย์มอญไว้ว่า นายสีนักดนตรีปี่พาทย์มอญอพยพหนีพม่ามาตั้งหลักแหล่งบ้านเรือนที่จังหวัดปทุมธานีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 และได้จัดตั้งวงปี่พาทย์มอญขึ้น โดยในระยะแรกนั้นวงปี่พาทย์มอญของนายสีนั้นมีเครื่องดนตรีเพียง 3 ชิ้น คือ ฆ้องมอญ ตะโพนมอญและปี่มอญเท่านั้น ต่อมานายสีจึงได้นำเอาเครื่องดนตรีไทย คือ ระนาดเอก เข้ามาประสมวงบรรเลงด้วย ต่อมาวงปี่พาทย์มอญของนายสี ก็พัฒนาการขึ้นตามความเจริญทางการดนตรี นายสีได้สืบทอดการบรรเลงปี่พาทย์มอญให้กับลูกชาย คือนายเงินและนายเที่ยง จนเป็นที่เชี่ยวชาญ มีความชำนาญในการบรรเลงปี่พาทย์มอญเป็นที่ยอมรับของผู้คนในวงการดนตรีปี่พาทย์มอญ และเมื่อนายสีเสียชีวิต นายเงิน ดนตรีเสนาะ ได้เป็นผู้สืบทอดวงปี่พาทย์มอญต่อจากนายสีสืบต่อมา วงปี่พาทย์มอญของนายเงินที่มีการพัฒนารูปแบบการประสมวงนั้นมีลักษณะคล้ายกับวงปี่พาทย์ไทยเพียงแต่มีเครื่องดนตรีที่ผิดแผกจากวงดนตรีไทยคือ ฆ้องมอญ ปี่มอญ ตะโพนมอญและเปิงมางคอกเท่านั้น ส่วนเครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่นำเอาเครื่องดนตรีไทยมาร่วมประสมวงได้แก่ ระนาดเอกและระนาดทุ้ม นับแต่นั้นมาปี่พาทย์มอญก็ได้ขยายความนิยมไปยังหมุ่เด็กปี่พาทย์ทั่วประเทศจนถึงปัจจุบัน

อำเภอปากเกร็ดเป็นอีกพื้นที่หนึ่งในจังหวัดนนทบุรี ที่มีการอพยพเข้ามาของชาวมอญและมีวงปี่พาทย์มอญเริ่มมีขึ้นที่ชุมชนมอญปากเกร็ดเพราะเป็นชุมชนมอญที่ได้รับพระกรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์ไทยให้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่อำเภอปากเกร็ด ส่วนวงปี่พาทย์มอญในจังหวัดนนทบุรีในที่อื่นๆ นั้น อาจมีขึ้นภายหลังจากที่ดนตรีปี่พาทย์มอญได้มีการเผยแพร่กันอย่างแพร่หลายแล้ว

จากเอกสารงานวิจัยของโสธร พิงทศน์ (2552:125) ซึ่งทำงานวิจัยเกี่ยวกับดนตรีประกอบการรำมอญของปากเกร็ดได้เขียนข้อมูลเกี่ยวกับหลักฐานการเริ่มต้นของวงปี่พาทย์มอญปากเกร็ดไว้ว่า สำหรับวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าเริ่มต้นหรือมีผู้บุกเบิกเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยใด แต่ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าจะมีมาตั้งแต่สมัยที่ชาวมอญได้อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้แล้ว เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์เมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าไปอยู่ ณ ที่ใดก็ย่อมจะนำศิลปวัฒนธรรมประจำชาติของตนติดตัวไปด้วย เมื่อตั้งถิ่นฐานเป็นที่มั่นคงศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นก็จะถูกนำออกมาปรับใช้สังคมในด้านพิธีกรรมและความบันเทิงใจ ปี่พาทย์มอญของปากเกร็ดจึงน่าจะมีการรวมกลุ่มกันในหมุ่เด็กดนตรีมาเป็นเวลานาน เนื่องจากปรากฏหลักฐานว่าปี่พาทย์มอญจากอำเภอปากเกร็ดได้ไปร่วมประ โคมในงานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานถึงตัวบุคคลที่เป็นครูดนตรีมอญหรือบุคคลที่เผยแพร่ปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดพบแต่เพียงชื่อของบุคคล ซึ่งมีความสำคัญต่อปี่พาทย์มอญปากเกร็ดคือ ครูทิว ศิลปะดุริยางค์ ครูเขียน ธรรมมิกานนท์ และครูแหยม รนขาว

ปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดนับเป็นศิลปะที่ชั้นสูงและเก่าแก่ที่มีมาพร้อมกับชาวมอญที่มีการสืบทอดการบรรเลงกันมานับตั้งแต่ช่วงปีพาทย์มอญมีการแพร่หลายนับแต่นั้นมาปีพาทย์มอญก็ได้ขยายความนิยมตั้งแต่ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้มีการเรียนเพลงมอญสืบทอดกันมาจากครูจากรุ่นสู่รุ่นและยังคงรักษารูปแบบการปฏิบัติและการสืบทอดทั้งขบวนการบรรเลงบทเพลงไว้อย่างเข้มแข็ง ในแต่ละวงจะมีการสืบทอดวิธีการบรรเลงบทเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองกันไว้เพื่อไม่ให้เกิดการสูญหายทั้งบทเพลงและทำนองเพลงนับเป็นภูมิปัญญาการบรรเลงที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ชีวิตของบุคคล ที่ถ่ายทอดชีวิตและวัฒนธรรมไทยที่เป็นภูมิรัฐที่มีคุณค่า สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จากประสบการณ์ การได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเป็นภูมิปัญญาที่พบได้ในรูปแบบการเรียนรู้ทางการบรรเลงปีพาทย์มอญ วงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดจึงเป็นวงปีพาทย์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งทางวัฒนธรรมและเป็นวงดนตรีที่สำคัญวงหนึ่งของนักดนตรีไทยในปัจจุบันที่สามารถประกอบเป็นอาชีพในการรับงานแสดงดนตรีได้หลังจากที่ดนตรีไทยประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันจนทำให้ไม่ค่อยมีงานให้นักดนตรีได้บรรเลงตามงานต่างๆ อย่างเคย ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญและการสืบทอดวงดนตรีปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นการบันทึกข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และศึกษาสภาพสังคมของวงปีพาทย์ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีเพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริมให้ดำรงอยู่ซึ่งวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรมปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ความสำคัญของการวิจัย

การสืบทอดวัฒนธรรมปีพาทย์มอญใน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีเป็นภูมิปัญญาทางการบรรเลงที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีการสืบทอดกันมานับแต่เริ่มมีการบรรเลงปีพาทย์มอญเกิดขึ้นในประเทศไทย ในแต่ละวงจะมีการสืบทอดการบรรเลงบทเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองกันไว้เพื่อไม่ให้เกิดการสูญหายทั้งบทเพลงและทำนองเพลง นับเป็นภูมิปัญญาการบรรเลงที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ชีวิตของบุคคล ที่ถ่ายทอดชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นภูมิรัฐที่มีคุณค่า สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล วัฒนธรรมก่อให้เกิดความภูมิใจในภูมิปัญญาของนักดนตรีและยังเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูเผยแพร่ให้เป็นมรดกของชาวไทยเชื้อสายมอญสืบต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรมวงปีพาทย์มอญเฉพาะวงที่มีการสืบทอดตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการสืบทอดการบรรเลงของนักดนตรีปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีเท่านั้น
2. คำนำหน้าชื่อบุคคลต่าง ๆ ผู้วิจัยจะใช้คำตามความเหมาะสมในเนื้อหาแต่ละตอน ซึ่งเป็นไปตามข้อมูลที่ได้บันทึกมาจากการสัมภาษณ์ เช่น ครู อาจารย์ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น

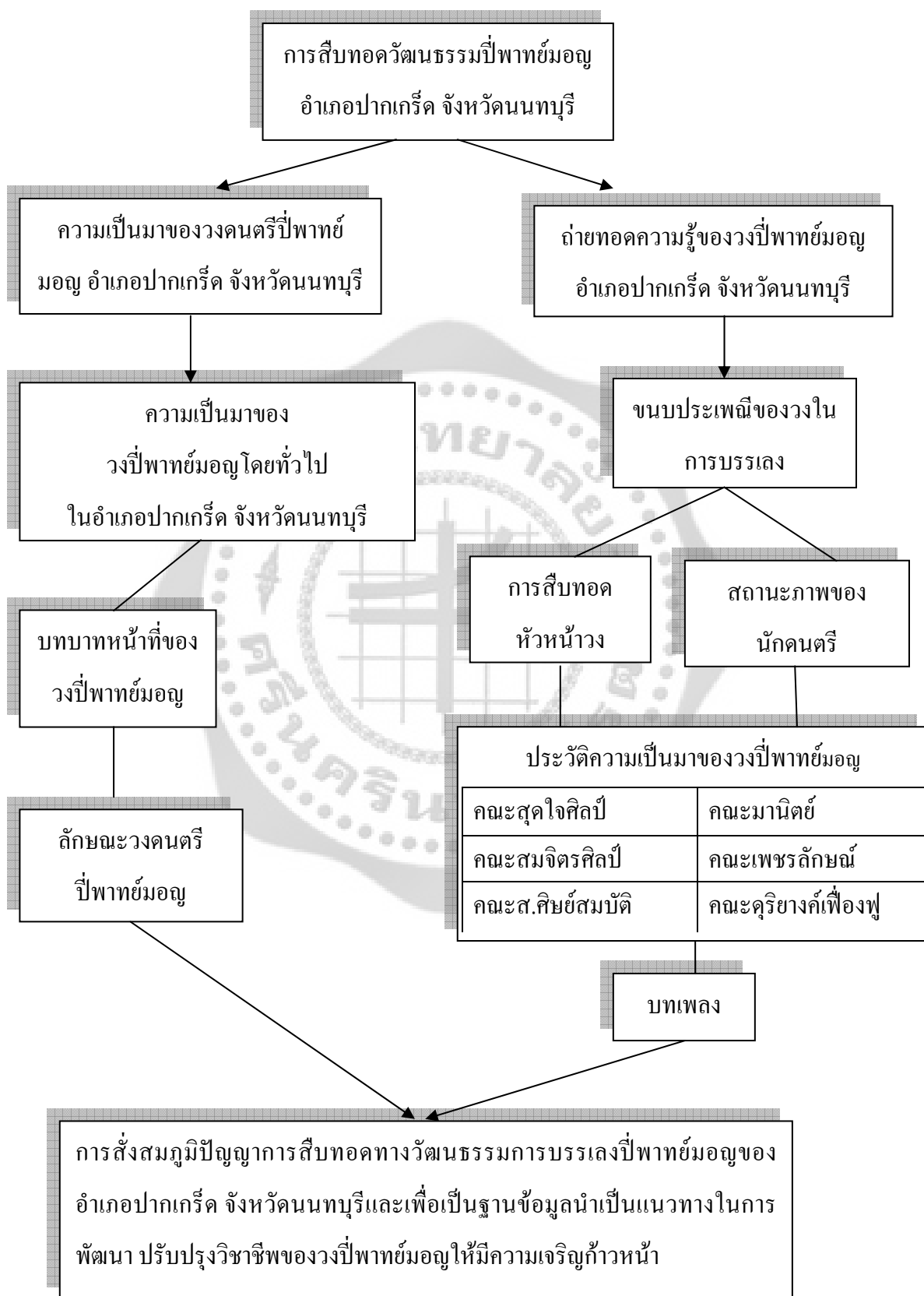
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมปีพาทย์มอญของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ได้ทราบถึงวัฒนธรรมการสืบทอดและการตั้งสมมุติปัญหาการสืบทอดทางวัฒนธรรมการบรรเลง ปีพาทย์มอญของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
3. เป็นฐานข้อมูลนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงวิชาชีพของวงปีพาทย์มอญให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสืบทอด	หมายถึง	กระบวนการอย่างหนึ่งของการถ่ายทอดที่ปฏิบัติต่อกันจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม
2. หัวหน้าคณะ	หมายถึง	ผู้ที่เป็นหัวหน้าควบคุมวงดนตรีและมีหน้าที่รับงานและดูแล วงปีพาทย์มอญ
3. นักดนตรีอาชีพ	หมายถึง	นักดนตรีรับจ้างบรรเลงดนตรีเป็นอาชีพหลัก
4. ต่อเพลง	หมายถึง	วิธีการถ่ายทอดหรือการเรียนทำนองเพลงของดนตรีไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การสืบทอดวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้การสืบค้นข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ เอกสารทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย และการสัมภาษณ์เพื่อนำมาประกอบการวิจัยดังหัวข้อต่อไปนี้

เอกสารและตำราวิชาการ

ปพาศน์ จิตวัฒนา (2523: 16) กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องเรียนรู้จากสังคม มีความหมายรวมทั้ง ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถ ตลอดจนลักษณะนิสัยต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม วัฒนธรรมทั้งหลายจะถูกถ่ายทอดโดยการสั่งสอนอบรมจากชั่วอายุคนหนึ่งไปสู่อายุคนหนึ่ง มีการแลกเปลี่ยน จากสังคมที่มีการติดต่อกัน มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น โดยมีภาษาเป็นสัญลักษณ์ทำหน้าที่ถ่ายทอดทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถแยกวัฒนธรรมออกได้เป็น 5 ลักษณะ คือ

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาจากการเรียนรู้ มีภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด
2. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นเหนืออินทรีย์ (Superorganic) ซึ่งมีเฉพาะสังคมมนุษย์เท่านั้น กล่าวคือ ลักษณะเหนืออินทรีย์มิได้มีข้อจำกัดทางกายภาพ แต่ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ ถ่ายทอดจากสังคม เช่น เด็กที่มีเชื้อสายอเมริกา มีพ่อแม่เป็นชาวอเมริกัน หากแต่มาอยู่เมืองไทยตั้งแต่เกิด เด็กคนนี้ก็จะมีประสบการณ์ถ่ายทอดจากสังคมไทย ทำให้มีวัฒนธรรมอย่างไทยทั้ง แนวความคิด ภาษาอาหาร การแต่งกาย ฯลฯ
3. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม เมื่อมนุษย์อยู่ในสังคมก็ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่สร้างสะสมจากผู้อื่น อีกทั้งเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง มีการปรับปรุงและเสริมสร้างสิ่งใหม่ถ่ายทอดสู่คนในรุ่นต่อไป
4. วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต มนุษย์ในแต่ละสังคมมีวิถีชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะของตน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ซึ่งมนุษย์นำมาปรับปรุงสร้างสรรค์ให้เป็นวัฒนธรรมของตนเอง

5. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากวัฒนธรรมมิใช่สิ่งที่อยู่คงที่ หากแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยในการดำรงชีวิต ตามสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมก็จะมีการเปลี่ยนแปลงด้วย

อมรา พงศาพิชญ์ (2534: 129-130) ได้กล่าวว่า ลักษณะวัฒนธรรมและสังคมคือภาพสะท้อนของการปรับตัวของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน สภาพแวดล้อมมีความหมายรวมทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมกลุ่มข้างเคียง ฉะนั้นสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ จึงเป็นพัฒนาการหรือวิวัฒนาการของมนุษยชาติ เมื่อเกิดการแพร่กระจายของวัฒนธรรม การรับหรือปฏิเสชวัฒนธรรมใหม่ย่อมมีผลต่อโครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรมเดิม ถ้าวัฒนธรรมที่แพร่กระจาย มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมมากกว่าวัฒนธรรมเดิมต้องปรับ และท้ายที่สุดวัฒนธรรมเดิมอาจไม่หลงเหลือให้เห็นอยู่ต่อไป

สนธิ สมักรการ (2540: 15-17) ได้กล่าวถึงลักษณะร่วมของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ จะแตกต่างกันบ้าง แต่โดยหลักการแล้วเหมือนกัน ที่แตกต่างกันนั้นเป็นเพียงวิธีการ (means) เพื่อแสดงออกตามลักษณะของสภาพแวดล้อมและความจำเป็นที่ต่างกันออกไปเท่านั้น ซึ่งลักษณะร่วมของวัฒนธรรม มีดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้
2. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม
3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปได้
4. วัฒนธรรมอาจพบจุดจบหรือ “ตาย” ได้ที่สุด

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า การอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ทุกชาติ ทุกชนเผ่าทำให้เกิดวัฒนธรรมต่าง ๆ และในแต่ละวัฒนธรรมนั้นจะสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชน ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ มีจุดเด่น เฉพาะของแต่ละวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมต่าง ๆ สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อาจมีการพัฒนาให้ดีขึ้นหรือปรับเปลี่ยนไปจนไม่หลงเหลือวัฒนธรรมดั้งเดิม

มอญ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีอารยธรรมอยู่บนผืนแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่สมัยโบราณ และเข้ามามีบทบาทในสังคมและวิถีชีวิตของคนไทย จากการอพยพเข้ามาด้วยสาเหตุทางการเมือง แล้วตั้งถิ่นฐานอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย และด้วยมอญเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมเข้มแข็งชาติหนึ่ง จึงได้นำศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีหลายอย่างเข้ามาเผยแพร่

ในประเทศไทย ซึ่งรวมถึงคนตรีมอญด้วย ดังที่สุกรี เจริญสุข (2538: 110) ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ชาวมอญในดินแดนสยามไว้ในหนังสือเรื่อง “คนตรีชาวสยาม” ไว้ว่า ชาวมอญน่าจะเป็นบรรพบุรุษเดิมกลุ่มชนหนึ่งของชาวสยามมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรทวารวดี (บริเวณจังหวัดราชบุรี นครปฐมสุพรรณบุรี และอุทองในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นอาณาจักรสมัยประวัติศาสตร์ที่แน่นอนแห่งแรกในประเทศไทยตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 11 หรือ 12 ถึงพุทธศตวรรษที่ 16 ตั้งอยู่ระหว่างประเทศพม่าและประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นอาณาจักรที่เรียกกันว่าสยามมาแต่โบราณ และมีเนื้อหาเกี่ยวกับคนตรีของมอญไว้ด้วยว่า วัฒนธรรมของชาวมอญ จะใช้ช่วงปีพาทย์มอญในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น งานทำบุญ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ หรือการถือศีลมอญตามประเพณี ดังนั้นการใช้ช่วงปีพาทย์มอญบรรเลงประกอบพิธีกรรมจึงใช้ทั้งในงานมงคลและใช้ในงานอวมงคล

สุกรี โอเจริญ (ม.ป.ป.: 54-58) กล่าวว่า มอญคือกลุ่มชนซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศจีนบางส่วน ตั้งเมืองที่อาณาจักรสะเทิม เป็นกลุ่มชนที่ใช้ภาษาคำโคคและรูปภาษาคำติด่อ ซึ่งนำคำรากศัพท์ชนิดสองพยางค์เข้ามาประสม โดยการแทรกสระ ภาษาคูคเป็นภาษาในตระกูลมอญ-เขมร (MonicBranch) ซึ่งเรียกขานตนเองว่า “รามัน,มอญ” เรียกชื่อประเทศว่า “รามัญญเทศ” เมื่อศึกษาภูมิหลังด้านนี้ พบว่ามอญเป็นชนเผ่ามองโกลอยด์มีผิวสีเหลือง-ขาว ต่อมาอพยพออกจากประเทศจีนมาสร้างอาณาจักรที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำอิรวดีบริเวณพม่าตอนล่าง

ความเป็นมาของชาวมอญในประเทศไทยนั้น นักโบราณคดีได้ค้นพบหลักฐานซึ่งเป็นที่จารึกกล่าวถึงอารยธรรมมอญในอดีต เช่น จารึกที่เก่าแก่ของไทย (น.ฐ.๘) เป็นจารึกหินชนวน ถูกค้นพบหน้าสระน้ำหน้าเจดีย์วัดพระเมรุติดต่อกับวัดโพธิ์ ข้อความแตกออกเป็นสองแผ่น รวม 7บรรทัด มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศล เขตอาราม เสาหงส์ และการทำนุบำรุงศาสนา จารึกด้วยอักษรรูปคล้ายอักษรปัลลวะชาวมอญได้อพยพเข้าสู่เมืองไทยหลายครั้งด้วยกัน

สุกรี โอเจริญ (2541: 155) กล่าวถึงการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของชาวมอญว่า การอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของชาวมอญปรากฏหลักฐานเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2127 หลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง และมีการอพยพมาอีกหลายคราวจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2367 ซึ่งเป็นปีที่อังกฤษเริ่มสงครามกับพม่า นายโรเบิร์ตฮัลลiday (Robert Halliday) กล่าวว่า การอพยพครั้งสำคัญๆ มีทั้งหมด 3 ครั้ง คือ ครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ครั้งที่สองในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และครั้งที่สามในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี แต่ถ้าถือตามหลักฐานฝ่ายไทยก็มี 4 ครั้ง โดยเพิ่มการอพยพในสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเข้าไปอีกครึ่งหนึ่ง

จากการที่ชาวมอญอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยนั้นได้นำศิลปวัฒนธรรมของชนชาติตนเข้ามาพร้อมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมด้านดนตรี วงดนตรีของชาวมอญที่ภายหลังได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยนั้นก็คือวงปี่พาทย์มอญ ซึ่งมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนตามสภาพของสังคม

มนตรี ตราโมท (2525: 14) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของวงปี่พาทย์มอญในประเทศไทยว่า นับเป็นเวลานานกว่า 400 ปี ที่ชาวมอญได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเท่าที่ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่า มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา สมัยพระเจ้าปราสาททอง สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และอพยพกันเรื่อยมาถึงสมัยกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ในปีพ.ศ. 2300 ตรงกับสมัยพระเจ้าอลองพญากษัตริย์ของพม่า มอญทำสงครามแพ้พม่าอย่างราบคาบ จึงหนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์ไทย และเป็นธรรมดาของมนุษย์เมื่อย้ายเข้าไปอยู่ ณ ที่ใดย่อมเอาศิลปวัฒนธรรมของตนติดตัวมาด้วย ชาวมอญก็เช่นเดียวกัน ได้นำศิลปวัฒนธรรมหลายอย่างเข้ามาเผยแพร่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งอันที่จริงแล้ววัฒนธรรมมอญได้เข้ามามีอิทธิพลต่อคนที่อาศัยอยู่ในดินแดนประเทศไทยมานานแล้ว เป็นต้นว่า “ปี่พาทย์มอญ” ไทยก็เป็นชาติหนึ่งที่ได้รับศิลปวัฒนธรรมของมอญไว้อยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะในด้านดนตรี เรารับเอามาในด้านเครื่องดนตรี ทำนองเพลง สำเนียงและจังหวะหน้าทับ แม้ว่าสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วจะถูกคัดแปลงให้ถูกรสนิยมของคนไทยมากแล้วก็ตาม แต่ก็แสดงความเป็นศิลปะของมอญไว้อยู่ไม่น้อย ดนตรีของชาวมอญที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยคือ “วงปี่พาทย์มอญ” ปี่พาทย์มอญ ที่มีอยู่ในแผ่นดินไทยที่ไม่มีหลักฐานในทางลายลักษณ์อักษรหรือหลักฐานทางโบราณคดีที่เป็นเครื่องพิสูจน์ได้ อย่างแน่ชัดว่าสิ่งที่เป็นเครื่องดนตรีหรือบทเพลงต่างๆ ของชนชาติมอญที่สืบทอดต่อกันมา และได้ปรากฏออกมาในรูปแบบของปี่พาทย์นั้นได้เข้ามาสู่ประเทศไทยในสมัยใดซึ่งมนตรี ตราโมท ได้อธิบายความเป็นมาของปี่พาทย์มอญไว้ว่า

“...วงปี่พาทย์มอญที่มีในเมืองไทยนี้ เข้าใจว่า เพิ่งมีขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เพราะในสมัยสุโขทัยมอญยังไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับไทยนัก การที่มอญจะนำวงปี่พาทย์หรือเครื่องบันเทิงใดๆ เข้ามาได้นั้นก็จะต้องเป็นสมัยที่พากันเข้ามามากๆ เป็นครอบครัวพิจารณาตามพงศาวดารเห็นมีอยู่ไม่กี่คราว เช่น สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงกวาดต้อนครอบครัวอันมีพระยาราม พระยาเกียรติ เป็นหัวหน้า ควคุมเข้ามา ส่วนวงปี่พาทย์ของมอญก็คงจะมีมาแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา...”

ถึงแม้ว่าการอพยพของชาวมอญที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจะไม่ปรากฏหลักฐานเกี่ยวข้องกับดนตรีมอญก็ตาม แต่หลักฐานที่เกี่ยวกับดนตรีมอญได้เริ่มปรากฏขึ้นครั้ง

แรกในสมัยของสมเด็จพระเจ้าตามสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี แสดงให้เห็นถึงบทบาทของดนตรีมอญที่มีต่อสังคมไทยว่า ในครั้งนั้นพระเจ้าธนบุรีได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มโหรีไทย มโหรีแขก ฝรั่งเศส จีน ญวน เขมร สลับกันบรรเลงในพระราชพิธีสำคัญคือพิธีการเสด็จขึ้นไปรับพระแก้วมรกตและสมโภชพระแก้วมรกต ในปี พ.ศ. 2322

อานันท์ นาคคง (2539: 56-83) ได้เขียนบทความของเรื่อง “ปีพาทย์มอญและเพลงมอญที่หายไปและลมหายใจเฮือกสุดท้ายของนักดนตรีไทย” กล่าวถึงประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับงานศพ รวมถึงบทเพลงมอญและลักษณะของวงปีพาทย์มอญและอานันท์ยังได้เขียนบทความเรื่อง “กิตกรรมหลังความตาย” โดยได้กล่าวถึงการแกะฆ้องมอญเป็นรูปต่างๆ เช่น กิณนรจับนาค รูปเทวดา (หน้าพระ) รูปหนูมานหรือลวดลายอื่นอย่างสวยงาม มีการลงรักปิดทองประดับกระจก การแกะสลักกระจัง โหม่งเป็นชื่อหรือสัญลักษณ์ของวงดนตรี มีการนำเอาหางนกยูงและธงชาติมาประดับสองข้างของฆ้องมอญ บางที่ติดไฟกะพริบตามเครื่องดนตรี นอกจากนี้ยังได้คิดค้นแปลงรูปลักษณะของรางระนาดเอก ระนาดทุ้ม ระนาดเหล็กอย่างดั้งเดิม (แบบที่เห็นอยู่ตามวงปีพาทย์ทั่วไป) ให้มีลักษณะคล้ายฆ้องมอญ รูปลักษณะรางระนาดอย่างหลังนี้ย่นว่าเริ่มต้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีปีพาทย์มอญที่พบเห็นในแผ่นดินไทยปัจจุบัน เป็นผลจากการประสมวงปีพาทย์ที่พัฒนาการมาจากวงปีพาทย์พื้นเมืองของชนชาวสยามที่มีระนาด มีฆ้อง มีกลอง และเครื่องประกอบจังหวะอัน ได้แก่ ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ผสมผสานกับดนตรีของชนชาวมอญที่แต่เดิมประกอบไปด้วยปี“เน” หรือที่รู้จักกันว่า “ปีมอญ” ซึ่งเป็นปีที่มีขนาดใหญ่กว่าปีไทยและมีลำโพงปลายบานออก มีฆ้องวงมอญที่วางตั้งโค้งขึ้น ต่างจากฆ้องไทยที่วางราบไปกับพื้น มีระนาดหรือ “ปีาด” ที่รูปลักษณะพ้องกับทั้ง “ระนาด” ของชาวสยาม มีกลองวงที่เรียกว่า “ปงมวง” หรือที่เรารู้จักกันในนาม “เปิงมวงคอก” และยังมีตะโพนมอญขนาดใหญ่หรือมอญเรียกว่า “สะเปิน” หรือ “เตยะ – เปิน” ที่เป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่วางตั้งอยู่บนฐานใช้ตีด้วยมือให้เสียงต่ำกังวาน การประสมวงตามแบบฉบับของมอญเรียกว่าวง “ปีาด” ระเบียบวัฒนธรรมการผสมวงปีพาทย์มอญที่เห็นกันอยู่วันนี้โดยสรุปประกอบด้วย ปีมอญ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงมอญ ตะโพนมอญ เปิงมวงคอกโหม่งชุด 3 ใบ และเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ เช่น ฉิ่ง ฉาบใหญ่ ฉาบเล็กและกรับ การประสมวงปีพาทย์มอญมีทั้งขนาดเล็กอย่างปีพาทย์เครื่องห้าของไทย ขนาดกลางอย่างปีพาทย์เครื่องคู่ของไทย และขนาดใหญ่อย่างปีพาทย์เครื่องใหญ่ของไทยคือเพิ่มเติมระนาดเอกเหล็กและระนาดทุ้มเหล็กเข้าไปด้วย จนกลายเป็นแบบแผนโดยจำแนกตามแบบแผนของวงปีพาทย์ไทยได้ 3 ลักษณะคือวงปีพาทย์มอญเครื่องห้า วงปีพาทย์มอญเครื่องคู่ และวงปีพาทย์มอญเครื่องใหญ่

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีชาวมอญอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งมอญที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดนนทบุรีนี้ได้เข้ามาครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 เข้ามาอาศัยกันอย่างหนาแน่นในอำเภอปากเกร็ด เข้ามาพร้อมๆกับมอญในจังหวัดปทุมธานีซึ่งเป็นกลุ่มมอญที่นำเอาวัฒนธรรมการแสดงมาพร้อมๆกันและในปัจจุบันการรักษาวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมของชาวมอญยังคงอยู่ และยังรักษาความเป็นวัฒนธรรมมอญไว้อย่างเหนียวแน่นที่ตำบลเกาะเกร็ด ส่วนตำบลอื่นๆนั้นยังมีชาวมอญอยู่บ้างแต่จะมารวมความเป็นวัฒนธรรมมอญไว้ที่ตำบลเกาะเกร็ดเป็นส่วนใหญ่

เกาะเกร็ดเป็นตำบลหนึ่งที่อยู่ในอำเภอปากเกร็ดเป็นเกาะขนาดใหญ่กลางแม่น้ำเจ้าพระยามีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะมาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเห็นได้จากมีภาพเกาะเกร็ดปรากฏอยู่ในแผนที่ของชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยสมัยนั้น และมีสภาพเป็นเกาะขนาดใหญ่อย่างชัดเจนตั้งแต่ พ.ศ. 2263 ในสมัยพระเจ้าท้ายสระ

เกาะเกร็ดเกิดขึ้นจากการขุดขยายคลองลัดเกร็ดน้อยที่อยู่เหนือบ้านปากเกร็ดขึ้นไปให้กว้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเส้นทางลัดในการเดินทางโดยเรือขึ้นล่องระหว่าง กรุงเทพฯ อยุธยา กับปากน้ำสุวอ่าวไทย เกาะเกร็ดเป็นเกาะขนาดใหญ่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นชุมชนที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเพราะเป็นจุดที่เรือที่จะล่องไปอยุธยาและเข้ามาบางกอกต้องแล่นผ่าน

นับแต่อดีตเกาะเกร็ดมีความสำคัญและเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายแต่เดิมเกาะเกร็ดไม่ได้เรียกว่าเกาะเกร็ดเรียกว่าบ้านเตร็ดน้อย ชื่อเกาะเกร็ดเรียกกันภายหลังเมื่อปากเกร็ดได้รับยกฐานะเป็นอำเภอ

ชาวมอญที่เกาะเกร็ดเป็นชาวมอญที่อพยพมาจากเมืองมะตะมะเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นก็อพยพมาจากเมืองหงสาวดีและเมืองอื่นๆ ในดินแดนที่เป็นอาณาจักรมอญในประเทศพม่า โดยมาตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณบ้านปากเกร็ดก่อน ต่อมาส่วนหนึ่งจึงย้ายเข้าไปอยู่ในเกาะ ชาวมอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในเกาะเกร็ดมีจำนวน 2 ครั้งคือในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีหนึ่งครั้งและสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยอีกครั้ง เกาะเกร็ดเดิมไม่ได้เรียกว่าเกาะเกร็ด เรียกว่าเกาะศาลากุลและมาเปลี่ยนเรียกว่าเกาะเกร็ดเมื่อมีการตั้งอำเภอปากเกร็ด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น (2539: 134) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญ” เป็นการรวบรวมประวัติความเป็นมาของปีพาทย์มอญ ตลอดจนทั้งวัฒนธรรมดนตรีมอญในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องที่สำคัญคือ ทำการศึกษาวิชาการด้านต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบทางด้าน

วัฒนธรรมของวงปี่พาทย์มอญที่ได้ก่อร่างสร้างตัวขึ้น อันเป็นผลมาจากแง่มุมเชิงประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา วิทยาการแห่งเครื่องดนตรีและดนตรีวิทยา ผลการวิจัยพบว่ามีวัฒนธรรมดนตรีมอญ 3 รูปแบบคือ มอญร้องไห้ มอญรำ และทะเลมอญ ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบนั้นมีความเกี่ยวข้องกับปี่พาทย์มอญ ในแง่ของการผสมผสานวัฒนธรรมบางสิ่งบางอย่างที่เอื้อประโยชน์ต่อกันนำมาบูรณาการ จนเกิดเป็น รูปแบบในการนำเสนอร่วมกัน

ปราโมทย์ ค่านประดิษฐ์ (2543: 87) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ลักษณะเฉพาะของเพลงประจำ ในวงปี่พาทย์มอญ” โดยศึกษาความหมาย ความสำคัญและความเป็นมาของเพลงประจำ วิเคราะห์ ลักษณะเฉพาะของเพลงประจำในวงปี่พาทย์มอญ ผลการวิจัยพบว่า

1. เพลงประจำหมายถึง เพลงมอญที่ใช้ประกอบเป็นหลักในงานศพโดยวงปี่พาทย์มอญ กำกับหน้าทับด้วยหน้าทับประจำ เพื่อเป็นสัญญาณบอกว่านี่มีงานศพ
2. ความเป็นมาของเพลงประจำ จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) ทำนองดั้งเดิมได้แก่ เพลงประจำวัดและเพลงประจำบ้าน ไม่ทราบที่มาแน่ชัดนักดนตรีถือเป็นเพลงมอญเก่าที่สำคัญ (2) เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ เพื่อหลีกเลี่ยงความเบื่อหน่าย และต้องคิดทางบรรเลง
3. ความสำคัญของเพลงประจำ คล้ายกับเพลงโหมโรงของปี่พาทย์มอญ และเป็นเพลงครู ในการจับมือตีฆ้องมอญวงใหญ่
4. ทำนองเพลงประจำ รูปแบบโครงสร้างแบ่งออกเป็น 4 ตอน ใช้บันไดเสียง 3 แบบ แบ่งเป็น 6 เสียง 2 แบบ และ 7 เสียง 1 แบบ ทำนองบ่งชี้การหมดวรรคมีความแตกต่างกัน ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองสัมพันธ์กับเสียงลูกตก ทำนองขึ้นเพลงมีลีลาซ้ำ ๆ แตกต่างกัน แต่ทำนองการลงจบ วรรคสุดท้ายมีลักษณะเดียวกัน คือ

“- ล - ซ - ม - ร - ลซม - ร - ด - - - ร - - - ม - - - ซ - - - ล”

สมเกียรติ หอมยก (2546 : 154) ได้ทำการวิจัยทางมานุษยวิทยาดนตรีเรื่อง “วงดนตรีเจริญ: วงปี่พาทย์มอญของจังหวัดปทุมธานี” พบว่าในจำนวนชาวมอญที่อพยพเข้ามาได้แบกเอาเครื่องดนตรีมอญ ได้แก่ ฆ้องมอญเข้ามาด้วย ครั้งสุดท้ายมาอาศัยอยู่ที่ปทุมธานีบริเวณบ้านบางปรอก อำเภอเมืองปทุมธานี จึงรวบรวมเครื่องดนตรีและครอบครัวนักดนตรีที่มีความรู้ความสามารถทางดนตรีมอญจัดตั้งเป็นวงปี่พาทย์มอญขึ้นมา ดนตรีเจริญเป็นตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากครูสู่ม ดนตรีเจริญ นักดนตรีมอญผู้มีชื่อเสียงและเป็นผู้สร้างตำนานดนตรีมอญในสมัยรัชกาลที่ 6 ครูสู่มมีทายาทที่สืบ ทอดวงดนตรีเจริญ มาจนถึงปัจจุบัน และยังคงรักษา สืบทอดบทเพลงมอญของเดิมเอาไว้ได้แก่ เพลงเชิญ ประจำวัด ประจำ

บ้าน เพลงพระฉันมอญ ย่ำค่ำและเพลงย่ำเที่ยง จากการแพร่ขยายของวัฒนธรรมปีพาทย์มอญทำให้มีวงปีพาทย์มอญเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายทั่วไปในจังหวัดปทุมธานี

ชูชาติ พิณพาทย์ (2546: 143) ได้ทำการวิจัยทางมานุษยวิทยาดนตรีเรื่อง ศึกษาวัฒนธรรมปีพาทย์มอญ อำเภอเมือง ปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการปีพาทย์มอญ อำเภอเมือง ปทุมธานี และศึกษาวัฒนธรรมที่ปรากฏในปีพาทย์มอญ ผลการศึกษาพบว่า ประวัติตระกูลปีพาทย์มอญในพื้นที่อำเภอเมืองปทุมธานีดั้งเดิมมี 7 ตระกูล คือ ตระกูลดนตรีเจริญ ตระกูลพิณพาทย์ ตระกูลฆ้องเสนาะ ตระกูลวงดนตรี ตระกูลปี่เสนาะ และตระกูลดนตรีเสนาะ ตระกูลดนตรีที่เป็นหัวหน้าวงปีพาทย์มอญมาแต่ดั้งเดิม คือ ตระกูลดนตรีเจริญ ตระกูลพิณพาทย์ ตระกูลวงดนตรี และตระกูลดนตรีเสนาะ มีบางตระกูลที่ต่อมาเลิกอาชีพด้านดนตรี และบางตระกูลได้ย้ายถิ่นฐานไปมีภูมิลำเนาในจังหวัดอื่น ตระกูลที่เลิกอาชีพทางด้านดนตรีและย้ายภูมิลำเนาไปอยู่จังหวัดอื่น คือ ตระกูลฆ้องเสนาะ ตระกูลระนาดเสนาะ ตระกูลวงดนตรี และตระกูลปี่เสนาะ

โสธร พึ่งทัศน์ (2552: 125) ซึ่งทำงานวิจัยเกี่ยวกับดนตรีประกอบการรำมอญของปากเกร็ด ได้เขียนข้อมูลเกี่ยวกับหลักฐานการเริ่มต้นของวงปีพาทย์มอญปากเกร็ดไว้ว่า สำหรับวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าเริ่มต้นหรือ มีผู้บุกเบิกเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยใด แต่ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าจะมีมาตั้งแต่สมัยที่ชาวมอญได้อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้แล้ว เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์เมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าไปอยู่ ณ ที่ใดก็ย่อมจะนำศิลปวัฒนธรรมประจำชาติของตนติดตัวไปด้วย เมื่อตั้งถิ่นฐานเป็นที่มั่นคงศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นก็จะถูกนำออกมาปรับใช้สังคมในด้านพิธีกรรมและความบันเทิงใจ เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีหลักฐานหรือตำนานเกี่ยวกับปีพาทย์มอญปากเกร็ดเหมือนปีพาทย์มอญ ของจังหวัดปทุมธานีก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปีพาทย์มอญของปากเกร็ดน่าจะมีการรวมกลุ่มกันในหมู่นักดนตรีมาเป็นเวลานาน เนื่องจากปรากฏหลักฐานว่าปีพาทย์มอญจากปากเกร็ดได้ไปร่วมประกอบในงานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานถึงตัวบุคคลที่เป็นครูดนตรีมอญหรือบุคคลที่เผยแพร่ปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดพบแต่เพียงชื่อของบุคคล ซึ่งมีความสำคัญต่อปีพาทย์มอญปากเกร็ดคือ 1.ครูทิว ศิลปะดุริยางค์ 2.ครูเย็น ธรรมิกานนท์ 3. ครูแหยม รนขาว

ปฐม นิคมานนท์ (2535: 279-281) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การค้นพบความรู้และระบบถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย ผลการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดความรู้ความสามารถ จำแนกได้ 5 รูปแบบคือ

1. การสืบทอดความรู้ในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาชีพของหมู่บ้านที่แทบทุกครัวเรือนทำเหมือน ๆ กัน และเป็นอาชีพรอง หรืออาชีพเสริมจากการทำนาทำไร่ เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา งานจักสาน ทอผ้า และงานหัตถกรรมทั่วไป อาชีพและความชำนาญเหล่านี้ สมาชิกในชุมชนได้คลุกคลี และมีความคุ้นเคยมาตั้งแต่เด็ก ทุกคนจึงได้เรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดมาเหมือนกัน ซึ่งเป็นไปโดยอัตโนมัติ ภายใต้สภาพการดำรงชีวิตประจำวันมีการเรียนรู้และมีการสืบทอดความรู้สืบทอดกันมา

2. การสืบทอดภายในครัวเรือน เป็นการสืบทอดความรู้ ความชำนาญที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะครอบครัว เช่น ความสามารถในการรักษาโรค งานช่างศิลป์ งานช่างฝีมือต่างๆ ความสามารถด้านดนตรี การขับร้อง เป็นต้น ความรู้เหล่านี้จะมีการถ่ายทอดในครอบครัวและเครือญาติ บางอย่างมีการวางแผนและเป็นความลับในตระกูล

3. การฝึกจากผู้ชำนาญเฉพาะอย่าง เป็นการที่ผู้สนใจไปขอรับการถ่ายทอดวิชาจากผู้รู้ อาจเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติหรืออาจอยู่นอกชุมชนก็ได้ ซึ่งมีการถ่ายทอดโดย

3.1 ไปอยู่เป็นลูกมือฝึกงาน บางรายได้รับค่าแรง และบางรายไม่ได้ค่าแรงแต่ได้ความรู้ตอบแทน

3.2 ไปขอเรียน โดยเสียค่าเรียนเป็นการตอบแทน

3.3 มีการรวมกลุ่มกันเรียนภายในชุมชน

3.4 เจ้าหน้าที่จากองค์กรภายนอกมาจัดสอน

4. การฝึกฝนและค้นคว้าด้วยตนเอง อาชีพและความชำนาญหลายอย่างที่เกิดขึ้นด้วยการคิดค้น คัดแปลง และพัฒนาขึ้นมาด้วยตนเอง และถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน หรือผู้สนใจ การเรียนด้วยตนเองนี้เกิดขึ้นจาก

4.1 ชอบสิ่งนั้นมาตั้งแต่เด็ก

4.2 เห็นตัวอย่างคนอื่นทำแล้วสนใจ พยายามเลียนแบบและฝึกฝนจนชำนาญ

4.3 มีผู้ชี้แนะในเบื้องต้น แล้วมาฝึกฝน และคิดค้นด้วยตนเองจนมีความชำนาญ

5. ความรู้ความชำนาญที่เกิดขึ้นจากความบังเอิญหรือสิ่งลึกลับ เป็นความรู้บางอย่างเกิดขึ้นโดยตนเองไม่ได้สนใจหรือไม่ได้คาดคิดมาก่อน เป็นต้นว่า มีวิญญูณหรืออำนาจลึกลับเข้าสิง มาบอกกล่าว ทำให้มีความสามารถรักษาโรค หรือความสามารถในการทำนายทายทักได้ แม้ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้ตามความหมายในทางวิชาการทั่วไป แต่ก็ป็นวิธีหนึ่งที่ประชาชนได้รับประสบการณ์ อันเกิดความรู้บางอย่างที่ยังไม่สามารถอธิบายด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ได้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540: 46 – 48) ได้ศึกษาวิเคราะห์และประมวลลักษณะการเรียนรู้ของ “ชาวบ้าน” หรือคนสามัญชนธรรมดา จนก่อให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาไว้อย่างมากมายว่ากระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ มีดังนี้

1) เริ่มแรกในบรรพกาล มนุษย์เรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตและรักษาเผ่าพันธุ์ของตนให้อยู่รอด ด้วยการ “ลองผิดลองถูก” เรียนรู้ในการหาอาหาร การต่อสู้กับภัยธรรมชาติ การรักษาพยาบาล การเจ็บป่วย การต่อสู้เพื่อแย่งชิงสิ่งของหรือที่อยู่ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และเผชิญโชคด้วยการเสี่ยงต่างๆ เมื่อประสบความสำเร็จล้มเหลว ก็ถึงกับชีวิตดับ หรือบาดเจ็บ แต่ถ้าสำเร็จก็ได้อาหาร ได้สิ่งของ พันธมิตราย เป็นต้น จากประสบการณ์ของการลองผิดลองถูก มนุษย์ก็สะสมความรู้ความเข้าใจของตนไว้แล้ว ถ่ายทอดส่งต่อให้แก่ลูกหลานเผ่าพันธุ์ของตน สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติก็กลายมาเป็น จารีตธรรมเนียมหรือข้อห้ามทาง “วัฒนธรรม” ของกลุ่มคนนั้น ๆ ไป กาลเวลาล่วงเลยไปมนุษย์อาจลืมเหตุผลที่มาของข้อธรรมเนียมปฏิบัติไปแล้ว รู้แต่ว่าในสังคมของตนต้องประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นจึงจะอยู่รอดปลอดภัยหรือแก้ไขป้องกันปัญหาได้ ความรู้และประสบการณ์เหล่านี้ได้รับการทดสอบอยู่ตลอดเวลาในการดำเนินชีวิตจริง บ่อยครั้งที่ภูมิปัญญาเหล่านั้นใช้การต่อไปไม่ได้เพราะเหตุปัจจัยเปลี่ยนแปลง สถานการณ์เปลี่ยนแปลง มนุษย์ก็ต้องใช้ปัญญาขบคิดแก้ปัญหาเอาใหม่ต้องเสี่ยงชีวิตกันใหม่ ต่อเมื่อได้เรียนรู้ว่าคิดอย่างไร ทำอย่างไร จึงจะแก้ปัญหาได้ก็จะจดจำความคิดและวิธีปฏิบัตินั้นไว้ต่อไป ถ้าล้มเหลวก็จะ เป็นข้อห้าม ด้วยการสั่งสมประสบการณ์ดังกล่าวมนุษย์ก็สั่งสมปัญญาในการดำรงชีวิตไว้มากขึ้นและมีความเสี่ยงน้อยลง

2) มนุษย์เรียนรู้ด้วยการ “ลงมือทำจริง” ในสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จริง เช่นการเดินทาง การปลูกพืช การสร้างบ้านและการต่อสู้กับภัยอันตราย เป็นต้น ในกรณีชาวบ้านในประเทศไทย จะเห็นได้ว่า ชาวภาคเหนือเรียนรู้จากการร่วมกันจัดระบบเหมืองฝายเพื่อการกสิกรรมในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำหว่างเขา แล้วค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเป็นระบบความสัมพันธ์ในการแบ่งปันน้ำระหว่างคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในลุ่มแม่น้ำเดียวกัน ชาวอีสานเรียนรู้ที่จะแสวงหาแหล่งดินค้ำน้ำชุ่มเป็นที่ทำกินหรือขุดสระไว้เป็น “บาราย” รอบเทวดสถานเพื่อเลี้ยงชุมชน ชาวภาคกลางเรียนรู้ที่จะอยู่กับภาวะน้ำหลาก น้ำท่วม น้ำลด ด้วยการปลูกเรือนใต้ถุนสูง เดินทางด้วยเรือและทำนา ทำไร่ ให้สอดคล้องกับฤดูกาล ส่วนชาวใต้ ก็เรียนรู้ที่จะพึ่งพากันระหว่างคนอยู่ต่างถิ่น ต่างทำเลกัน ในเขตเชิงเขา ลุ่มน้ำ และชายทะเล ด้วยการผูกไมตรี แลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างพื้นที่ การเรียนรู้และสะสม ประสบการณ์ต่าง ๆ ไว้ในสถานการณ์จริง ปฏิบัติจริง แล้วส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลานแบบค่อยเป็นค่อยไป จนกลายเป็นแบบธรรมเนียมหรือวิถีปฏิบัติ

3) การถ่ายทอดความรู้ ที่รู้จากการทำจริงได้พัฒนาต่อมาจนเป็นการส่งต่อ (transmission) ให้แก่คนรุ่นหลัง ด้วยการสาธิตวิธีการ การสั่งสอนด้วยการบอกเล่า (oral tradition) ในรูปของเพลงกล่อมเด็ก คำพังเพย สุภาษิต และการสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ (literary tradition) ซึ่งโดยทั่วไปการถ่ายทอดภูมิปัญญาของชาวบ้านทุกภูมิภาค จะนิยมอยู่สองวิธี คือ สาธิตวิธีการ และสอนในลักษณะบอกเล่า ในกรณีที่เป็นศิลปวิทยาการระดับที่มีความซับซ้อนหรือลึกซึ้ง จึงจะใช้วิธีลายลักษณ์ในรูปของตำรา เช่น ตำรายา ตำราปลูกบ้าน ตำราโหราศาสตร์ ฯลฯ หรือผูกเป็นวรรณกรรมคำสอน คำดักเตือน สุภาษิต กลุ่มี่มือ แผนที่ ดำน่าน – นิทาน ฯลฯ สุดแต่จะสะดวกและจะเห็นว่าสอดคล้องกับพื้นฐานของชาวบ้าน การถ่ายทอดทั้งโดยวาจาและลายลักษณ์หรือการสาธิตก็ไม่มียอะไรตายตัว แต่จะปรับเปลี่ยนไปตามเหตุ – ปัจจัย ที่อยู่ในการรับรู้ของคนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ในบางกรณีความรู้ที่สั่งสมไว้ก็อาจคล้อยหรือสูญหายได้

4) การเรียนรู้โดยพิธีกรรม กล่าวในเชิงจิตวิทยา พิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจโน้มน้าวให้คนมีส่วนร่วมรับเอาคุณค่าและแบบอย่างพฤติกรรมที่ต้องการเน้นเข้าไว้ในตัว เป็นการตอกย้ำความเชื่อ กรอบศีลธรรม จรรยาของกลุ่มชน แนวปฏิบัติและความคาดหวังโดยไม่ต้องใช้การจำแนกแจกแจงเหตุผล แต่ใช้ศรัทธาความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมเป็นการสร้างกระแสความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ถึงแม้จะเน้นผลที่เกิดต่อสำนึกของผู้มีส่วนร่วมเป็นสำคัญ ด้วยเหตุดังนี้พิธีสืบชะตาแม่น้ำ สืบชะตาเมือง บวชต้นไม้ บวชป่า พิธีอุปสมบท พิธีบังสุกุล พิธีสู่ขวัญในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น จึงเกิดผลทางใจแก่ผู้ร่วมพิธีและมีผลในการวางบรรทัดฐานความประพฤติ ตลอดจนควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมเป็นอันมาก รวมทั้งตอกย้ำความสำคัญของคุณค่าทางสังคมอย่างมีพลังด้วยพิธีกรรม จึงมิใช่เรื่องเหลวไหลหรือมงายแต่เป็นกรรมวิธีในทางวัฒนธรรมที่มีผลในการปลูกฝังบ่มเพาะความเชื่อ คุณค่าและแนวทางความประพฤติที่พึงประสงค์ตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประเพณี แม้แต่ในสังคมสมัยใหม่ที่นับถือความเป็นเหตุเป็นผลต่อกันของสรรพสิ่งและให้ความสำคัญต่อข้อมูลเชิงประจักษ์ พิธีกรรมก็ยังมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ทางจิตวิญญาณอยู่นั่นเองเพราะมนุษย์ก็ยังคงเป็นมนุษย์ที่มีได้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของวิทยาศาสตร์ฝ่ายเดียว

5) ศาสนา ทั้งในด้านหลักคำสอน ศีลและวัตรปฏิบัติตลอดจนพิธีกรรมและกิจกรรมทางสังคมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในเชิงการเรียนรู้ล้วนมีส่วนตอกย้ำภูมิปัญญาที่เป็นอุดมการณ์แห่งชีวิต ให้กรอบและบรรทัดฐานความประพฤติและความมั่นคง ความอบอุ่นทางจิตใจเป็นที่ยึดเหนี่ยวแก่คนในการเผชิญชีวิตบนความไม่แน่นอน อันเป็นสัจธรรมอย่างหนึ่งของสถาบันศาสนา จึงมีอิทธิพลต่อ

การเรียนรู้ของคนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ สำหรับพระพุทธศาสนาในชั้นปรมาตม ก็มีผลต่อการพัฒนาจิตวิญญาณให้เป็นอิสระจากความทุกข์ยากทั้งปวง สำหรับบุคคลผู้ประพฤติปฏิบัติ ศาสนาจึงเป็นหลักในการหล่อหลอม บ่มเพาะทั้งความประพฤติ สติปัญญาและอุดมการณ์แห่งชีวิตไปพร้อม ๆ กัน ถือได้ว่าเป็นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นองค์รวมและมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนที่น่าเชื่อถือศรัทธา นั้น ๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอีกทั้งเป็นแก่นและกรอบในกระบวนการการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ด้วย อย่างไรก็ตามสถาบันศาสนาอ่อนกำลังลงมากในปัจจุบันและมีที่ท่าว่าจะอ่อนลงไปอีกในอนาคต เพราะเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก หลายประการวิถีชีวิตที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการทางจิตวิญญาณกับวิถีชีวิตที่ให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเดินสวนทางกัน และขัดแย้งกันอย่างน่ากลัวยิ่งนัก เมื่อเป็นเช่นนี้จุดมุ่งหมายของกระบวนการเรียนรู้ก็เดินสวนทางกันไปด้วย

6) การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกันทั้งในด้านชาติพันธุ์ ถิ่นฐานทำกิน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนกับคนต่างวัฒนธรรม ทำให้กระบวนการการเรียนรู้ขยายตัวมีความคิดใหม่ วิธีการใหม่เข้ามาผสมกลมกลืนบ้าง ขัดแย้งบ้าง แต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายกว้างขวางทั้งในด้านสาระ รูปแบบและวิธีการ กระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมจึงมีพลวัต โดดเด่นกว่าเดิม ส่วนหนึ่งไปกับกระแสเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารอันทันสมัย ส่วนหนึ่งไปกับโลกกายภาพหรือธรรมชาติแวดล้อม และอีกส่วนหนึ่งมุ่งมั่นไปทางจิตวิญญาณ ขณะเดียวกันก็มีการกระจายเครือข่าย และการขยายตัวของการเรียนรู้อย่างกว้างขวางหลากหลายมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน สังคมไทยจึงกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีทางเลือก (options) ให้แสวงหามากมายไม่รู้จบ และมีเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ที่มีภูมิปัญญาทั้งเก่าและใหม่ให้พิจารณาอย่างอนอกอนันต์

7) การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม (cultural reproduction) ในการแก้ปัญหาทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ และสังคม ได้มีคนพยายามเลือกเฟ้นเอาความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมาในสังคมมาผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับฐานความเชื่อเดิม ขณะเดียวกันก็แก้ปัญหาในบริบทใหม่ได้ระดับหนึ่ง การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้อีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในสังคม ดังจะเห็นได้จากการแสวงหาความมั่นคงทางจิตใจในหมู่คนที่มีอาชีพที่ต้องเสี่ยง โดยการบูชาเจ้าแม่กวนอิม เสด็จพ่อ รัชกาลที่ 5 พระพรหม และการทรงเจ้าเข้าผีอันมีอยู่ดาษดื่น เพื่อขอลาภหรือแก้วิกฤตการณ์ในชีวิต หรือรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยการ ผสมผสานการแพทย์สมัยใหม่กับสมุนไพรและการรักษาทางใจ โดยหมอมือและพระสงฆ์และการไปให้หมออุทธานายทนายทัก โศกชะตาในยามมีทุกข์ หรือขาดความมั่นใจในตัวเอง เป็นต้นตัวอย่างดังกล่าวนี้ไม่เกี่ยวกับการ

ประเมินคำว่า ผิดหรือถูก หรือดีชั่ว แต่อย่างไร หากแต่เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้โดยทั่วไป เกี่ยวกับการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในสังคมไทยที่มีปัญหา มีวิกฤตการณ์และความสลับซับซ้อนทางสังคมยิ่งกว่าในอดีตที่ผ่านมาและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่ย่อมมีทั้งที่ได้ผลและไม่ได้ผล สร้างสรรค์และไม่สร้างสรรค์

8) ครูพักลักจำ ก็เป็นกระบวนการเรียนรู้วิถีหนึ่งที่มีมาแต่เดิมและจะยังมีอยู่ต่อไป วิธีครูพักลักจำ เป็นการเรียนรู้ทำนองแอบเรียน แอบเอาอย่าง แอบลองทำตามแบบอย่างที่เขาสังเกตอยู่เงียบ ๆ แล้วรับเอามาเป็นของตน เมื่อสามารถทำได้จริง วิธีนี้ดูเผิน ๆ เป็นเสมือนการลักขโมยสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาของผู้อื่น แต่ในความหมายที่เข้าใจกันหาสื่อความในทางชั่วร้ายไม่ หากเป็นวิธีการธรรมดาของคนในการเรียนรู้จากผู้อื่น ในชีวิตของทุกคนจะมีพฤติกรรมครูพักลักจำอยู่ไม่มากก็น้อยและถ้ายอมรับนับถือว่า วิธีการเรียนรู้ที่ดูประหนึ่งว่าไม่สำคัญนี้มีคุณค่าสูง มีความเป็นธรรมชาติในนิสัยมนุษย์ และเป็นทางหาความรู้ทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพก็จะเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่คืออีกทางหนึ่ง โดยนัยดังกล่าวนี้ ครูพักลักจำเป็นคนละเรื่องกับการขโมยลิขสิทธิ์ทางปัญญาที่เป็นโรคระบาดกันอยู่ในปัจจุบัน

สันติสุข กฤดากร (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ผลการศึกษาสรุปว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร อันได้แก่ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ใช้ภาษาประเภพื้นบ้านด้านเพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ไม่ใช้ภาษาประเภ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านด้านงานจักรสาน การจุดเรือยาว และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านผสมประเภการแสดงพื้นบ้านด้านหนังตะลุง โนรา มืองค์ประกอบของการถ่ายทอดในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. มูลเหตุจูงใจในการเรียนรู้ พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในครอบครัวและความสนใจส่วนตัว มีใจรักใจชอบของผู้ได้รับการถ่ายทอด การจูงใจด้านเศรษฐกิจ ความต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และความเชื่อในสิ่งเร้นลับ

2. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ในองค์ประกอบด้านวิธีการถ่ายทอด ขั้นตอนการถ่ายทอดและเทคนิคการถ่ายทอดมีดังนี้

2.1 วิธีการถ่ายทอด คือ ให้ผู้รับการถ่ายทอดดูแบบอย่างการปฏิบัติของผู้ถ่ายทอดทดลองทำตามตัวอย่างทีละขั้นตอน ก่อนลงปฏิบัติจริง

2.2 ขั้นตอนการถ่ายทอด คือ เริ่มจากการสังเกต การสะสมความรู้โดยการอ่านหนังสือ และให้ผู้รับการถ่ายทอดลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง

2.3 เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ มีเทคนิคการถ่ายทอด ดังนี้

2.3.1 สื่อ วัสดุ ใช้สื่อบุคคล คือ ผู้ถ่ายทอดเป็นศูนย์กลาง การถ่ายทอดความรู้ใช้สื่อของจริงในการฝึกปฏิบัติ และหนังสือเป็นสื่อเสริมความรู้

2.3.2 บรรยากาศการเรียนรู้ ประสานกลมกลืนอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน การทำงาน และวิถีประเพณีของหมู่บ้าน

2.3.3 ระยะเวลาในการเรียนรู้ ใช้ระยะเวลาเรียนรู้ฝึกหัดประมาณ 1 สัปดาห์ถึงสามเดือน และฝึกฝนความชำนาญเป็นแรมปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถ ปฏิภาณไหวพริบของแต่ละบุคคล

สันสนีย์ จะสุวรรณ (2549: 150) ทำงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของครอบครัวนักดนตรีผลการวิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของนักดนตรี ใช้วิธีการแบบผสมผสาน มีหลากหลายรูปแบบ เป็นแบบบูรณาการการถ่ายทอดแบบโบราณกับรูปแบบใหม่ โดยยังคงยึดแบบโบราณคือ การบอกเล่า การปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างและปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นการสอนแบบตัวต่อตัว สอนตามความสามารถของศิษย์เป็นหลัก เน้นที่ความจำเป็นหลัก และสอนตัวต่อตัว แบบโบราณ ผนวกกับใช้เทคโนโลยีตามความเหมาะสม ได้แก่ การบันทึกเป็นโน้ตการบันทึกเสียง โดยใช้ความผูกพัน ความเชื่อมั่นในผู้สอน ส่งเสริมให้เกิดความรักในดนตรีไทย พิจารณาตามความสามารถของศิษย์ มีลำดับขั้นตอนในการสอนสนับสนุนให้แสดงผลงานแสดงความสามารถ ส่งเสริมให้ศิษย์มีความคิดสร้างสรรค์

เนื้อหาที่ถ่ายทอด เน้นที่การปฏิบัติและสอดแทรกหลักการทฤษฎีในระหว่างการเรียนปฏิบัติ เนื้อหาของผู้เรียนแต่ละคนจะแตกต่างกันตามศักยภาพของผู้เรียน เหมือนเป็นหลักสูตรเฉพาะสำหรับรายบุคคลนอกจากนี้ ยังถ่ายทอดคุณค่าของคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิต สอดแทรกไปพร้อมกับการเรียนดนตรี การเรียนดนตรีแต่เดิมที่ผู้เรียนไปอยู่ที่บ้านครูผู้สอน การปฏิบัติตนตามวิถีชีวิตในแต่ละวันเป็นเรื่องของเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง นอกเหนือจากวิชาดนตรี การมีสัมมาคารวะ การรู้จักบทบาทหน้าที่ ทั้งในฐานะผู้เรียนดนตรีที่ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในฐานะนักดนตรีต้องบรรเลงดนตรีร่วมกับผู้อื่น จะช่วยให้รู้จักการวางตน ได้พัฒนาบุคลิกภาพ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีที่สำคัญคือการไหว้ครู พิธีกรรมนี้สอนให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญู สร้างความเชื่อมั่นในการเรียนดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่อ้างในเอกสารของ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2538: 14) ที่ว่ากระบวนการถ่ายทอดนั้นมี 3 ลักษณะคือ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การถ่ายทอดค่านิยมและความเชื่อ และการถ่ายทอดทักษะ การถ่ายทอดดนตรีไทยของครอบครัว นักดนตรีได้ถ่ายทอดทั้ง 3 ลักษณะนี้ให้กับผู้ที่มีเรียนดนตรี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดหัวข้อในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านพื้นที่

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การวิจัยในเขต อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์เบื้องต้นพบว่าในปี พ.ศ. 2316 ตรงกับสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีชาวมอญได้อพยพเข้ามาอยู่ในอำเภอปากเกร็ดเป็นครั้งแรกและครั้งที่ 2 ตรงกับสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งชาวมอญพวกนี้เองที่มีการสืบเชื้อสายมาเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งมอญเหล่านี้มีการสืบทอดวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์และดนตรีปี่พาทย์มอญจนมีชื่อเสียงมาจนปัจจุบัน

2. ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ

2.1 เนื้อหาด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อในการบรรเลง และวิถีการดำเนินชีวิตของนักดนตรีตั้งแต่เริ่มมีวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จนถึงปัจจุบัน

2. ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการประสมวงและการบรรเลงในกิจกรรมต่าง ๆ ของวงดนตรีปี่พาทย์มอญตั้งแต่เริ่มมีวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี จนถึงปัจจุบัน

3. ศึกษาภูมิปัญญาการสืบทอดองค์ความรู้และวัฒนธรรม ด้านการบรรเลงปี่พาทย์มอญที่มีคุณค่าด้านต่างๆ เช่น การกำหนดบทเพลงในกิจกรรมการบรรเลงที่เป็นจารีต ประเพณีและวัฒนธรรมของวงดนตรี ปี่พาทย์มอญของอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี ในโอกาสต่างๆที่ได้มีการปฏิบัติกันมาอย่างถูกต้องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมคนตรี

4. ศึกษาวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดที่มีการบรรเลงและจัดตั้งวงปี่พาทย์มอญมีอายุไม่ต่ำกว่า

3. ด้านวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม ด้วยวิธีการสำรวจ การสัมภาษณ์และการสังเกต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 การสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อใช้สัมภาษณ์นักดนตรีปี่พาทย์มอญ ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับดนตรีไทยโดยเฉพาะวงปี่พาทย์มอญ ตลอดจนผู้ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวงปี่พาทย์ เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ทราบประวัติของวงปี่พาทย์ ความเป็นมาของบุคคลกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับ ขนบธรรมเนียมประเพณีของวงปี่พาทย์มอญ ตลอดจนการดำรงชีวิตของนักดนตรีปี่พาทย์มอญ ในอำเภอปากเกร็ด รวมถึงการสืบทอดองค์ความรู้ด้านดนตรี

1.2 การสังเกต (Observation) เพื่อใช้สังเกตการแสดงดนตรีปี่พาทย์มอญ และประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ในเขตอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงปี่พาทย์มอญ ซึ่งเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น การสังเกต การบรรเลงปี่พาทย์มอญในกิจกรรมที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและพิธีการต่างๆที่ใช้ปี่พาทย์มอญ บรรเลงประกอบ

2. วิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารงานวิจัย หนังสือ ตำราและเอกสาร ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวงดนตรีปี่พาทย์มอญและวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญ ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของมอญและวัฒนธรรมไทยที่ใช้วงดนตรีปี่พาทย์มอญ ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยาและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2.2 การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม ใช้วิธีการเก็บรวบรวมที่ได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย โดยวิธีการสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์และการสังเกต

3. การจัดกระทำข้อมูล

ในการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากภาคสนาม โดยแยกตามความมุ่งหมายของการวิจัยมาจัดกระทำดังนี้

3.1 ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารต่างๆ นำมาศึกษาอย่างละเอียด พร้อมจัดระบบหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

3.2 นำข้อมูลจากภาคสนามที่เก็บรวบรวมจากการสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์ การสังเกตมาสรุปสาระสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ โดยแต่ละวัตถุประสงค์นั้น ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็นหัวข้อย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ตรงตามวัตถุประสงค์ดังนี้

4.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของวงดนตรีปี่พาทย์มอญอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายละเอียดปลีกย่อยในหัวข้อต่อไปนี้

4.1.1 ความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

4.1.2 ลักษณะวงดนตรีปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

4.1.3 บทบาทหน้าที่ของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

4.2 ศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญใน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่มี การสืบทอดตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปและผู้วิจัยคัดเลือกมาศึกษามีจำนวน 6 วง ได้แก่ วงสุตใจศิลป์ วงสมจิตศิลป์ วง ศ.ศิษย์สมบัติ วงดุริยางค์เฟื่องฟู วงเพชรลักษณ์ วงมานิตย์

4.2.1 ประวัติความเป็นมา

4.2.2 รูปแบบของการประสมวง

4.2.3 ขนบประเพณีของวงในการบรรเลง

4.2.4 บทเพลง

4.2.5 การรับงานแสดงและการจำค่าตอบแทน

4.2.6 สถานะภาพของนักดนตรี

4.2.7 การสืบทอดหัวหน้าวง

5. สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลในเรื่องประวัติความเป็นมาของวงดนตรีปี่พาทย์มอญอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พร้อมทั้งข้อเสนอแนะด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาที่เป็นไปตามจุดประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

- 1.1 ความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด
- 1.2 ลักษณะการประสมวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด
- 1.3 บทบาทและหน้าที่ของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

ตอนที่ 2 การสืบทอดวงดนตรีปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

- 2.1 ประวัติความเป็นมา
- 2.2 รูปแบบของการประสมวง
- 2.3 ขนบประเพณีของวงในการบรรเลง
- 2.4 บทเพลง
- 2.5 การรับงานแสดงและการจ่ายค่าตอบแทน
- 2.6 สถานะภาพของนักดนตรี
- 2.7 การสืบทอดหัวหน้าวง

1. ประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

1.1 ความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

จากการศึกษาทางเอกสาร ด้านข้อมูลประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด พบว่ามีการบันทึกข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จากหลักฐานที่ปรากฏในงานสมโภชเฉลิมฉลองวัดปรมัยยิกาวาส พ.ศ.2427 (สมัยรัชกาลที่ 5) มีการแสดงมอญรำเกิดขึ้นที่เกาะเกร็ด เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาให้ปฏิสังขรณ์วัดปากอ่าวหมู่ที่ 7 ในเกาะเกร็ดซึ่งเป็นวัดอารามรามัญขึ้น เป็นพระอารามหลวง เพื่อถวายพระราชกุศลสนองพระบาทเจ้าบรมมอญยิกาเธอกรมสมเด็จพระสุทนต์นราธิราชประยูร(นามเดิมพระเจ้าหม่อม) ผู้ทรงอภิบาลพระองค์หลังจากพระบรมราชชนนีสิ้นพระชนม์ เมื่อสร้างปฏิสังขรณ์เสร็จ พระองค์ทรงพระราชทานวัดปากอ่าวเป็นวัดปรมัยยิกาวาส และพระราชทานให้จัดงานฉลองสมโภช

พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินร่วมฉลองโดยชาวมอญเกาะเกร็ดได้จัดการแสดงรำมอญถวายต่อหน้าพระที่นั่งเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา 3 วัน หลังจากนั้นพระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุนทรโวหาร เจ้ากรมอาลักษณ์ จารึกเรื่องราวการจัดงานฉลองสมโภชลงบนแผ่นศิลา หน้าอุโบสถวัดปรมัยยิกาวาส

ภาพประกอบ 1 จารึกเรื่องราวการจัดงานฉลองสมโภชหน้าอุโบสถวัดปรมัยยิกาวาส ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ที่มา: พิณทิพย์ ขาวปลื้ม ถ่ายเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2555

จากหลักฐานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ามีการรำมอญที่วัดปรมัยยิกาวาส ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอปากเกร็ด มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงแม้ว่าหลักฐานดังกล่าวจะไม่ได้กล่าวถึงวงปีพาทยมอญแต่อย่างใด แต่เมื่อพิจารณาในแง่ความงามทางการแสดงนาฏศิลป์แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งว่าการแสดงนั้นน่าจะมีการบรรเลงดนตรีเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์อยู่ด้วย ดังที่นายช่อม คนตรีเสนาะ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีมอญ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การแสดงมอญรำจะต้องมีปีพาทยมอญบรรเลงจึงจะสามารถรำได้และเป็นประเพณีมาแต่โบราณ เมื่อที่ใดมีรำมอญ ที่นั่นก็จะมีปีพาทยมอญบรรเลงด้วย เพราะทำรำมอญที่ไม่มีปีพาทยมอญบรรเลงประกอบการรำ ความงดงามก็จะไม่เกิดกับการรำนั้นๆ จึงสันนิษฐานได้ว่า คงจะมีวงปีพาทยมอญเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ.2427 หรืออาจจะมียวงปีพาทยมอญกำเนิดขึ้นมาก่อนหน้านั้นแล้ว เพียงแต่ขาดการบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่จะแสดงให้เห็นช่วงเวลาชัดเจน

และผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์นักวัฒนธรรมมอญและผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีมอญ ด้านข้อมูลประวัติความเป็นมาของวงปีพาทยมอญในอำเภอปากเกร็ด พบว่า

วงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่เชื่อว่าเกราะเกร็ดเป็นชุมชนมอญที่มีนักดนตรีมอญมาอยู่เป็นแห่งแรกของจังหวัดนนทบุรีว่า น่าจะมีมาตั้งแต่สมัยที่ชาวมอญได้อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้แล้วชาวมอญเมื่อไปอยู่ที่ใดก็จะนำศิลปวัฒนธรรมไปเผยแพร่ที่นั่นด้วยเมื่อตั้งถิ่นฐานเป็นที่มั่นคงศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้นก็จะถูกนำออกมาปรับใช้สังคมในด้านพิธีกรรมและความบันเทิงใจ ถึงแม้ว่าจะไม่มีหลักฐานหรือตำนานเกี่ยวกับปีพาทย์มอญอำเภอปากเกร็ดก็ตาม แต่ปีพาทย์มอญของอำเภอปากเกร็ดก็น่าจะมีการรวมกลุ่มกันในหมู่นักดนตรีมาเป็นเวลานาน เนื่องจากปรากฏหลักฐานว่าปีพาทย์มอญจากอำเภอปากเกร็ดได้ไปร่วมประ โคมในงานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานถึงตัวบุคคลที่เป็นครูดนตรีมอญหรือบุคคลที่เผยแพร่ปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดพบแต่เพียงชื่อของบุคคล ซึ่งมีความสำคัญต่อปีพาทย์มอญปากเกร็ดคือ 1.ครูทิว ศิลปะดุริยางค์ 2.ครูเขียน ธรรมิกานนท์ และ3.ครูแหยม รนขาว ซึ่งเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงในยุคแรกของปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด ซึ่งครูทั้งสามคนนั้นได้รับการสืบทอดการบรรเลงมาจากครูท่านใดก็ไม่มีใครสามารถบอกได้ (พิศาล บุญผูก.2555: สัมภาษณ์)

ร้อยตำรวจโท ทะนง ธรรมิกานนท์ นักดนตรีเก่าแก่ของวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด ให้ข้อมูลถึงประวัติการก่อตั้งวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดว่า ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่า วงปีพาทย์มอญวงแรกของอำเภอปากเกร็ดนั้นเป็นวงของใครเพราะว่าไม่มีใครพูดถึง รู้แต่เพียงว่าเมื่อก่อนนี้ทางราชการให้มีการรวมวงนักดนตรีชาวบ้านซึ่งขณะนั้นพวกที่มีวงปีพาทย์ทั้งวงปีพาทย์มอญและปีพาทย์ไทยมีอยู่สองวงในจังหวัดนนทบุรี คือ วงของขุนประสาธซึ่งอยู่ทางอำเภอบางบัวทองและวงของพระยาพิชัยอยู่ที่อำเภอปากเกร็ด จึงได้รวมตัวกันและเข้าไปอบรมการดนตรีไทยที่กรุงเทพซึ่งการรวมตัวกันของนักดนตรีชาวบ้านทำให้การบรรเลงปีพาทย์ของอำเภอบางบัวทองกับปากเกร็ดมีความคล้ายคลึงกัน เพราะมีอะไรก็ต้องทำร่วมกันแต่วงปีพาทย์ในขณะนั้นถ้าเป็นที่อำเภอปากเกร็ดก็จะมียังวงของพระยาพิชัยเพียงวงเดียวและลูกศิษย์ของพระยาพิชัยก็ได้แก่ ครูทิว ศิลปะดุริยางค์ ครูจำปา(ไม่ทราบนามสกุล) ปู่สืบ หะหวังและรุ่นเด็กลงมาก็ได้แก่ ลุงทรัพย์ หะหวัง ลุงสาย หะหวัง ครูแหยม รนขาวและครูสมบัติ จิตรบรรเทา ซึ่งในตอนนั้นนับว่าเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงทางการบรรเลงและต่อมานักดนตรีบางคนก็ได้ออกมาตั้งวงกันขึ้น อย่างครูจำปาก็ออกมาจากวงของพระยาพิชัยแล้วมาตั้งวงเองต่อมาวงของครูจำปาก็มอบให้กับครูแหยมและก็ตกทอดมาเป็นวงสมบัติศิลป์ในปัจจุบัน ส่วนสายของครูทิวนั้นก็มียุคศิษย์ลูกหาหลายคนก็ออกไปตั้งวงกันเองอย่างวงของสุดใจศิลป์ก็เป็นวงที่เป็นลูกศิษย์ของครูทิวแต่ก็ไปทำมาหากินอยู่กับวงของครูแหยมอยู่ก่อนแล้วก็ไปเรียนกับครูทิวบ้างหลังจากนั้นก็ออกไปตั้งวงเองที่บางตะไนย์ปัจจุบันก็คือวงสุดใจศิลป์ วงจำทมที่วัดเกาะ อำเภอปากเกร็ด ก็ไปจากครูทิวแต่ก็เลิกวงไปแล้วเพราะไม่มีใครสืบทอดการเป็นหัวหน้าวงต่อจากจำทม วงนายถมวัดบางพูด อำเภอปากเกร็ด ก็มาจากครูทิวแต่ก็ต้องเลิกวงไปเช่นกันเพราะไม่มีใครสืบทอดหัวหน้าวง และอีกหลายๆวงที่ไปจากวง

เก่าแก่ของพระยาพิชัยแล้ว ไปสร้างวงตัวเองแต่ที่ยังอยู่ได้ทุกวันนี้ที่เป็นวงเก่าแก่จริงๆมี 2 วง คือ วงสมจิตรศิลป์และวงสุคติศิลป์ที่มีอายุนานที่สุดเกือบ 100 ปี

นายสมจิตร หะหวัง นักดนตรีเป่าพาทย์มอญวงสุคติศิลป์และเป็นผู้สืบทอดการบรรเลง เป่าพาทย์มอญจากนายสุคติซึ่งเป็นหัวหน้าวงสุคติศิลป์เดิม กล่าวถึงวงเป่าพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดว่า วงเป่าพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดมีไม่มาก จะมีวงที่เห็นชัดเจนคือวงครุทิว ศิลปะดุริยางค์ วงครุแหยม และก็มีวงบางตะไนย์ (ชื่อเดิมของวงสุคติศิลป์เดิม) ซึ่งเป็นวงเป่าพาทย์มอญที่แยกมาจากวงครุทิว ศิลปะดุริยางค์ และเมื่อนักดนตรีในวงดั้งเดิมทั้ง 2 วงคือวงครุทิวและวงครุแหยมมีความเชี่ยวชาญก็ของ แยกวงมาตั้งวงของตนเองอยู่หลายคน เช่น วงบางตะไนย์ก็แยกวงมาจากวงครุทิว โดยที่ครุทิวเห็นว่า นายสุคติไปมีครอบครัวอยู่ที่บางตะไนย์ ซึ่งในอดีตถือว่าไกลจากเกาะเกร็ดมากเพราะเมื่อก่อนพาหนะ ในการเดินทางคือเรือพายเท่านั้น เวลาทำพาทย์แต่ละครั้งจะต้องพายเรือมานานกว่าจะถึงเกาะเกร็ด และแถวบางตะไนย์ก็ยังไม่มียุคเป่าพาทย์มอญครุทิวจึงให้เครื่องดนตรีเป่าพาทย์มอญนายสุคติมาชุดเพื่อ เป็นทุนในการตั้งวงและเพื่อมาสร้างครอบครัวนายสุคติจึงได้มาสร้างวงเป่าพาทย์มอญขึ้นที่วัดตาลตำบล บางตะไนย์อีกหนึ่งวง โดยมีน้องๆของนางละมุลภรรยาของนายสุคติเป็นลูกวง เมื่อก่อนงานแสดงเป่าพาทย์ มีเยอะเพราะมีวงเป่าพาทย์น้อยไม่กี่วงนักดนตรีจึงมีฝีมือในการบรรเลงกันมาก มารยะหลังเมื่อ วงเป่าพาทย์มอญมีงานแสดงมากและมีงานไม่หยุดมีงานทุกวัน นักดนตรีจากวงต่างๆก็แยกตัวจากวงครู อาจารย์ไปตั้งวงกันเองจึงทำให้วงเป่าพาทย์มอญมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

นักดนตรีเป่าพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดหลายคนมีชื่อเสียง เช่น ปู่สืบ หะหวัง นักระนาดเอก ของอำเภอปากเกร็ดในสมัยนั้น ลุงทรัพย์ หะหวัง ลูกชายปู่สืบ เป็นคนเป่าที่เป่าได้ดีเพราะที่สุด ครูทิว ศิลปะดุริยางค์ ครูบ๊ัด (ครูสมบัตร จิตบรรเทา) ครูแหยม รนขาว ครูเหล่านี้เป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงเป็นที่ ยอมรับของนักดนตรีทั่วไป เนื่องจากในสมัยนั้นวงเป่าพาทย์มอญมีน้อยวงและนักดนตรีก็ยังไม่มาก เหมือนปัจจุบัน นักดนตรีเป่าพาทย์มอญเหล่านี้จึงเป็นที่รู้จักของนักดนตรีอื่นๆ ทั้งในกรุงเทพฯและจังหวัด ไกลเคียงที่มาขอต่อเพลงกับครูเหล่านี้ แต่เมื่อนักดนตรีเก่าๆเสียชีวิตลง ได้มีวงเป่าพาทย์มอญเพิ่มขึ้นอย่าง รวดเร็วทำให้มีการเจริญเติบโตของวงเป่าพาทย์มอญในปากเกร็ดเกิดขึ้นหลายวงอย่างในตำบลบางตะไนย์ จากวงนายสุคติวงเดียวก็มีเพิ่มขึ้นอีกเป็น 4-5 วง ทำให้เกิดการแข่งขันกันมากขึ้น ใครมีฝีมือ มีน้ำใจและ รู้จักที่จะเข้าหาคนได้ก็จะอยู่ได้นาน ใครไม่รู้จักที่จะใช้วิชาการบรรเลงและการบริหารวงที่ดีก็ยุบวงลงไป ก็ไม่มีมาก

นายสมชัย แก้วเกษ นักดนตรีวงสุคติศิลป์ ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวงเป่าพาทย์มอญในอำเภอปาก เกร็ดว่า เมื่อประมาณ 70 กว่าปีที่ผ่านมามีวงเป่าพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดมีไม่กี่วงที่มีชื่อเสียงและก็เป็น ที่รู้จักกันทั่วไปได้แก่วงเป่าพาทย์มอญของครูทิว ศิลปะดุริยางค์ วงครุแหยม รนขาว วงครุสุคติ หะหวัง วงจำทม อยู่ฝั่งเกาะ (ปัจจุบันเลิกวงไปแล้วหลังจากที่จำทมเสียชีวิต) นอกนั้นก็จะเป็นวงเป่าพาทย์มอญทาง บางใหญ่ แถวอำเภอเมืองนนทบุรี ซึ่งในสมัยนั้นวงเป่าพาทย์ไม่ได้มีมากมายอย่างปัจจุบันนักดนตรีส่วน

ใหญ่เป็นนักดนตรีอาชีพมีฝีมือในการบรรเลงเกือบทั้งนั้นจะเห็นการประชันวงเกิดขึ้นบ่อยมากเพราะนักดนตรีในสมัยก่อนต้องอวดฝีมือกัน ใครมีฝีมือหรือมีชื่อเสียงก็จะมียานแสดงเยอะมีลูกน้องมากถ้าวงใครไม่เกรงจริงก็จะมียานแสดงน้อย ในอำเภอปากเกร็ดจะมีวงปี่พาทย์มอญที่มีชื่อเสียงอยู่เพียง 2 วง คือวงบ้านครูทิวและวงครูแหยมเท่านั้น วงครูทิวนั้นจากการบอกเล่าของนักดนตรีรุ่นเก่าๆ บอกให้ฟังว่าครูทิวนั้นมีการสืบทอดการบรรเลงปี่พาทย์มอญมาจากใคร ไม่รู้แต่รู้ว่าเป็นลูกศิษย์ของพระยาประสาทผู้ซึ่งมีความสามารถทางด้านดนตรีอยู่ทางจังหวัดนนทบุรีและครูทิวยังไปฝากตัวเองเรียนดนตรีกับท่านครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะอยู่ด้วยครูทิวจึงมีความรู้ทั้งด้านดนตรีไทยและดนตรีปี่พาทย์มอญเป็นอย่างดีและเป็นครูปี่พาทย์มอญท่านหนึ่งที่มีผลงานการประพันธ์เพลงมอญที่มีชื่อเสียงของอำเภอปากเกร็ดและเพลงของครูทิวก็ได้รับความนิยมจากนักดนตรีปี่พาทย์มอญหลายเพลงแต่ไม่ค่อยได้รู้จักชื่อของเพลงเนื่องจากสมัยก่อนเวลาต่อเพลงมอญครูก็ไม่ได้บอกชื่อเพลงไว้รู้เพียงแต่ว่าเป็นเพลงของใครเท่านั้น

จากข้อมูลการศึกษาด้านเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด สรุปได้ว่า ความเป็นมาของปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดนั้น มีหลักฐานปรากฏชัดเจนในจารึกเรื่องราวการจัดงานฉลองสมโภชลงบนแผ่นศิลาหน้าอุโบสถวัดปรมัยยิกาวาส พ.ศ.2427 เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาให้ปฏิสังขรณ์วัดปากอ่าวหมู่ที่ 7 ในเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นวัดอารามรามัญขึ้นเป็นพระอารามหลวง กล่าวถึงการแสดงรามอญซึ่งก็น่าจะมีการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญประกอบอยู่ด้วยในครั้งนั้น มีใจความว่า

มหรสพครบเครื่องพื่อน	ประจํางาน
โขนหุ่นละครขาน	พาทย์ฆ้อง
มอญราระบำการ	จำอวด เอิกเอย
ครั้นคลุกก็ก็มีก้อง	จวบสิ้นการฉลอง

ผลสรุปจากการสัมภาษณ์นักดนตรีปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด ได้ข้อมูลที่คล้ายกันคือไม่ทราบว่าแน่ชัดว่าปี่พาทย์มอญวงแรกของอำเภอปากเกร็ดคือวงใด เนื่องจากไม่มีการบันทึกหรือการกล่าวถึงมาตั้งแต่อดีต แต่มีการกล่าวถึงพระยาพิชัย บุคคลสำคัญที่เป็นผู้รวบรวมนักดนตรีและก่อตั้งวงปี่พาทย์ไทยและวงปี่พาทย์มอญในตำบล เกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านดนตรีให้แก่ลูกศิษย์ ได้แก่ ครูทิว ศิลปะศุริยางค์ ครูจำปา(ไม่ทราบนามสกุล) ครูสืบ หะหวัง และรุ่นเด็กลงมาก็ได้แก่ ลุงทรัพย์ หะหวัง ลุงสาย หะหวัง ครูแหยม รนขาวและครูสมบัตร จิตรบรรเทา ซึ่งในตอนนั้นนับว่าเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงทางการบรรเลงและต่อมานักดนตรีบางคนก็ได้ออกมาตั้งวงของตนเองกันขึ้น จนมาถึงสมัยปัจจุบัน วงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดที่มีการสืบทอดกันมาจากอดีตและยังมีการบรรเลงอยู่ในปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 6 วงด้วยกันคือ คณะสุคติศิลป์ คณะสมจิตร

ศิลป์ คณะปฐมนอน คณะเพชรลักษณ์ คณะक्रमานิตย์ และคณะศุริยวงศ์เฟื่องฟู ซึ่งวงทั้ง 6 วงนี้มีลักษณะและรูปแบบการผสมวงที่เหมือนกันดังนี้

1.2 ลักษณะการประสมวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.2.1 วงปี่พาทย์มอญเครื่อง 5 ประกอบด้วย

1) ฆ้องมอญวงใหญ่	4) ตะโพนมอญ
2) ปี่มอญ	5) เปิงมางคอก
3) ระนาดเอก	6) ฉาบใหญ่

ภาพประกอบ 2 วงปี่พาทย์มอญเครื่อง 5

ที่มา: www.patakon.com 25 ก.พ. 55

1.2.2 วงปี่พาทย์มอญเครื่องคู่ ประกอบด้วย

1) ฆ้องมอญวงใหญ่	6) ตะโพนมอญ
2) ฆ้องมอญวงเล็ก	7) เปิงมางคอก
3) ระนาดเอก	8) ฉาบใหญ่
4) ระนาดทุ้ม	9) ฉิ่ง
5) ปี่มอญ	10) โหม่ง

ภาพประกอบ 3 วงปีพาทย์มอญเครื่องคู่

ที่มา: www.patakon.com 25 ก.พ. 55

1.2.3 วงปีพาทย์มอญเครื่องใหญ่ ประกอบด้วย

- 1) ฆ้องมอญวงใหญ่
- 2) ฆ้องมอญวงเล็ก
- 3) ระนาดเอก
- 4) ระนาดทุ้ม
- 5) ปี่มอญ
- 6) ระนาดเอกเหล็ก
- 7) ระนาดทุ้มเหล็ก
- 8) ตะโพนมอญ
- 9) เปิงมางคอก
- 10) ลาบใหญ่
- 11) คีป
- 12) โหม่ง
- 13) กรับ

ภาพประกอบ 4 วงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่

ที่มา: www.patakon.com 25 ก.พ. 55

1.3 บทบาทหน้าที่ของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ในปัจจุบันบทบาทหน้าที่ของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด มีบทบาทอยู่ในกิจกรรมหลากหลายแสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของงานที่จัดขึ้นนอกจากจะใช้ประกอบในงานศพและการประกอบการแสดงรำมอญ ในปัจจุบันจะพบว่ามีการบรรเลงปี่พาทย์มอญในกิจกรรมอื่นๆ เช่น งานสงกรานต์ งานฉลองโอกาสต่างๆ หรืองานที่เป็นงานประจำปีต่างๆ ด้วยและยังใช้ประกอบการแสดงลิเกให้กับคณะลิเกไทยที่นำมาแสดงในอำเภอ ปากเกร็ดอีกด้วย

ภาพประกอบ 5 การบรรเลงปี่พาทย์มอญในงานสงกรานต์
ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ภาพประกอบ 6 การบรรเลงปี่พาทย์มอญในงานวันออกพรรษา
ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

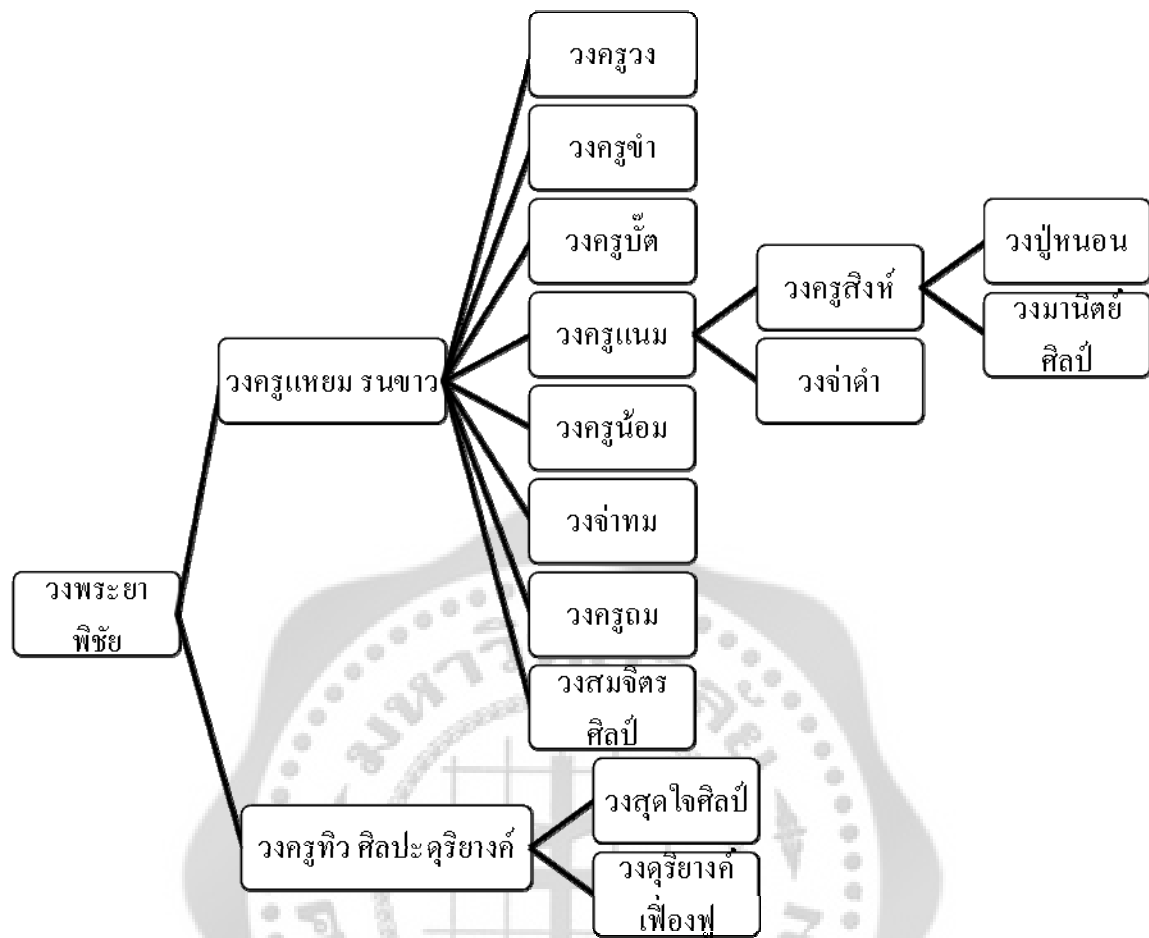
ภาพประกอบ 7 การบรรเลงประชันปี่พาทย์มอญในเทศกาลวันสงกรานต์
ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2. การสืบทอดวงดนตรีปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรีในปัจจุบัน

การสืบทอดวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์มอญที่มีการสั่งสมกันจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีการพัฒนาและมีการสืบทอดขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีมาโดยตลอดและยังคงรักษา วิถีชีวิตทางดนตรีเพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นคนตรีมอญที่ดำรงคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยทำหน้าที่รับใช้สังคมในด้านการเป็นดนตรีประกอบพิธีกรรม ประกอบการแสดง และเป็นดนตรีที่ให้ความบันเทิงในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดอื่นๆทั่วไปที่มาติดต่อไปแสดง และยังคงดำรงรักษาไว้ซึ่งรูปแบบของการบรรเลงเพลงมอญที่เป็นวัฒนธรรมของชาวมอญที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาข้อมูลด้านการสืบทอดวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้ข้อมูลซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภูมิการสืบทอดการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 8 แผนภูมิการสืบทอดวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

วงปี่พาทย์มอญส่วนมากในอำเภอปากเกร็ด ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีมาจากพระยาพิชัย ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีไทยในอดีต ต่อมาได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ครูทิว ศิลปบรรเลงและครูแหยม รนขาว ซึ่งเป็นนักดนตรีรุ่นแรกๆ ของอำเภอปากเกร็ด และได้มีการถ่ายทอดและสืบทอดต่อมาสู่รุ่น เกิดวงดนตรีปี่พาทย์มอญอีกหลายวงดังแผนภูมิแสดงการสืบทอดการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญข้างต้น ในปัจจุบันมีวงปี่พาทย์มอญที่ยังรับงานแสดงและยังมีการสืบทอดการบรรเลงปี่พาทย์มอญ จำนวน 6 วงดังต่อไปนี้

2.1 ปี่พาทย์มอญคณะสุตใจศิลป์

ภาพประกอบ 9 ปี่พาทย์มอญคณะสุตใจศิลป์

2.1.1 ประวัติความเป็นมา

ปี่พาทย์มอญคณะสุตใจศิลป์ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 12 หมู่ 1 ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

นางละม้าย หลาวทอง บุตรสาวคนโต ของนาย สุตใจ ผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักดนตรีในรุ่นแรกของวงสุตใจศิลป์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักดนตรีวงปี่พาทย์คณะสุตใจศิลป์ว่า วงสุตใจศิลป์จัดตั้งวงรับงานแสดงมากกว่า 70 ปี แล้วโดยมีนายสุตใจ หะหวัง เป็นหัวหน้าวงคนแรก การตั้งวงปี่พาทย์มอญครั้งแรกเป็นวงปี่พาทย์มอญเครื่อง 5 ครูทิว ศิลปะดุริยางค์ ครูปี่พาทย์มอญของนายสุตใจได้ให้เครื่องดนตรีมอญที่เป็นฆ้องกระแตให้นายสุตใจไว้สำหรับทำมหากิน 1 วงและระนาดเอก 1 วงหลังจากนั้นนายสุตใจก็มาตั้งวงเป็นวงปี่พาทย์ไทยวงเครื่องคู่ขึ้น ลูกวงขณะนั้นคือนายฉลอง คลังสิน, นายแจ่ม คลังสิน, นายวิโรจน์ วันงาม, นายเปีย , นายเพี้ยน อ่อนหวาน, นายล้วน อ่อนหวาน, นายเบ็ก วันงาม, นายแปด อ่อนหวานและนายสุตใจ หะหวัง

เดิมนายสุตใจ หะหวังที่เป็นนักดนตรีในวงของ ครูทิว ศิลปะดุริยางค์ ครูปี่พาทย์ที่มีชื่อเสียงของอำเภอปากเกร็ด เมื่อมาสมรสกับนางละมุล คลังสิน ครูทิวจึงได้ให้มาสร้างวงขึ้นใหม่ที่วัดตาล ตำบลบางตะไนย์ ซึ่งขณะนั้นวงปี่พาทย์ในอำเภอปากเกร็ดมีเพียง 2 วงคือ วงครูแหยมและวงครูทิวที่อยู่ที่เกาะเกร็ดเท่านั้นและเมื่ วงปี่พาทย์มอญได้รับความนิยมมากขึ้นนายสุตใจจึงได้สร้างวงปี่พาทย์มอญเครื่องคู่เป็นไม้ตะเคียนเพื่อรับงานปี่พาทย์มอญโดยรับบรรเลงปี่พาทย์มอญเฉพาะงานศพ

เท่านั้น ไม่ได้บรรเลงในงานเทศกาลหรืองานพิธีกรรมอื่นๆ นายสุคใจได้รับลูกศิษย์เข้ามาเป็นลูกวงเรื่อยๆ ลูกศิษย์รุ่นต่อมานั้นนายสุคใจจะเป็นผู้สอนและต่อเพลงให้กับลูกศิษย์ในวงของตนเองมาตลอด จนเมื่อนายสุคใจเสียชีวิตนางละมุลซึ่งเป็นภรรยาจึงรับหน้าที่เป็นหัวหน้าวงสืบต่อมา

นางละมุล หะหวัง(เดิมคลังสิน)ไม่มีความรู้ด้านการบรรเลงปี่พาทย์มอญจึงได้จ้างครูบ๊ัด (ครูสมบัตร์ จิตรบรรเทา) นักดนตรีวัดกลางเกร็ดในอำเภอปากเกร็ดซึ่งเป็นลูกศิษย์ของหลวงประดิษฐไพเราะมีความรู้ทั้งปี่พาทย์มอญและปี่พาทย์ไทยและเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงของปากเกร็ดคนหนึ่ง ในขณะนั้นเป็นผู้ฝึกสอนให้กับนักดนตรีในวง โดยให้นายฉลองและลูกวงช่วยกันดูแลเรื่องการต่อเพลงและการฝึกซ้อมเนื่องจากขณะนั้นลูกชายของนางละมุลยังเล็กและยังไม่มีผู้สืบทอดทางการบรรเลงอย่างแท้จริง ซึ่งนายบ๊ัดได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับลูกวงของนายสุคใจโดยใช้เวลาต่อเพลงในเวลา กลางคืนหลัง 6 โมงเย็นแล้ว และเวลาเช้าจะเป็นการฝึกซ้อมตั้งแต่เวลา ตี 5 ถึงเวลา 8 โมงเช้าของทุกวัน และด้วยวงของนายสุคใจเป็นวงปี่พาทย์ที่มีระเบียบในการบรรเลงมานับแต่นายสุคใจมีชีวิตอยู่จึงทำให้นักดนตรีมีความเข้มแข็งด้านเพลงมอญเป็นอย่างมาก เมื่อมีครูที่มีฝีมืออย่างนายบ๊ัดมาสอนให้ทั้งเพลงไทยและเพลงมอญจึงทำให้มีความเข้มแข็งด้านการบรรเลงมากขึ้นและเป็นที่รู้จักของนักดนตรีและวงปี่พาทย์มอญในขณะนั้นเป็นอย่างดี

ต่อมานางละมุลได้แต่งงานใหม่กับนาย เงิน ม้องเสนาะ ซึ่งเป็นนักระนาดเอกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดปทุมธานีจึงทำให้วงปี่พาทย์มอญของนายสุคใจมีความเชี่ยวชาญและเข้มแข็งเรื่องเพลงมอญมากยิ่งขึ้นเพราะนายเงินเป็นคนมีความสามารถทางด้านเพลงมอญจนเป็นที่รู้จักของนักดนตรีปี่พาทย์มอญทั่วไปทั้งจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี และเมื่อนายวิเชียร หะหวัง(ลูกชายนางละมุล)เจริญเติบโตพอที่จะมีความรู้ที่สามารถออกงานได้ก็เริ่มเรียนเพลงมอญจากบรรดาลูกวงของนางละมุลและจากนายเงิน จนมีความเชี่ยวชาญด้านการบรรเลงเพลงมอญและสามารถคุมวงปี่พาทย์มอญออกไปบรรเลงแทนมารดาได้ นางละมุลจึงให้ทำหน้าที่สืบทอดการเป็นหัวหน้าวงและดูแลวงแทนนางละมุลต่อมา ส่วนเรื่องการเงินนางละมุลจะเป็นผู้ดูแลเองจนนางละมุลเสียชีวิตเมื่อปีพ.ศ. 2545 นายวิเชียรจึงได้เป็นผู้ดูแลวงปี่พาทย์มอญคณะสุคใจศิลป์มาจนถึงปัจจุบัน

2.1.2 รูปแบบของการประสมวง

วงปี่พาทย์มอญของคณะสุคใจศิลป์ มีฆ้องมอญทั้งหมด 12 โคน เป็นรูปแบบวงที่มีการสืบทอดการประสมวงของนักดนตรีปี่พาทย์มอญดั้งเดิมที่มีการพัฒนารูปแบบวงตามลักษณะของวงปี่พาทย์มอญที่เกิดจากการคิดสร้างสรรค์ด้านวงปี่พาทย์มอญของนักดนตรีมอญในอดีต เป็นวงปี่พาทย์มอญที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมวงปี่พาทย์มอญดั้งเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบของเครื่องดนตรีและวงดนตรีจากที่เคยได้มีการพัฒนารูปแบบวงมาจากนักดนตรีรุ่นครู คือวงเครื่อง5, วงเครื่องคู่, วงเครื่องใหญ่ และวงรูปแบบพิเศษที่มีการดัดแปลงและเพิ่มเติมให้เกิดความยิ่งใหญ่อลังการ

ตามความนิยมของผู้ว่าจ้างในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันไม่นิยมใช้เครื่องหว่านทำอย่างระนาดเอกเหล็กและระนาดทุ้มเหล็กในวงเครื่องพิเศษ เพิ่มเพียงฆ้องมอญให้มากขึ้นในวงเครื่องคู่และเรียกวงที่เพิ่มเฉพาะฆ้องมอญในวงเครื่องคู่นี้ว่าวงพิเศษตามความนิยมของผู้ว่าจ้างในปัจจุบัน วงสุคติศิลป์เป็นวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดอีกหนึ่งวงที่ยังคงรักษารูปแบบวงปี่พาทย์มอญไว้อย่างเหนียวแน่นโดยไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเครื่องดนตรีให้แตกต่างไปจากเดิมที่มีการพัฒนาจากนักดนตรีปี่พาทย์มอญดั้งเดิมและยังเป็นวงดนตรีที่ยังใช้บทเพลงมอญในการบรรเลงในงานพิธีกรรมที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมการบรรเลง ในการบรรเลงแต่ละครั้งนักดนตรีจะต้องครบจำนวนตามจำนวนเครื่องดนตรีในวงเสมอจะไม่ขาดเครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งไม่ว่าจะเป็นฉิ่ง, ฉาบ, กรับ, โหม่ง

ภาพประกอบ 10 ฆ้องมอญของคณะสุคติศิลป์

2.1.3 ขนบประเพณีของวงในการบรรเลง

ระเบียบปฏิบัติที่เป็นประเพณีของวงสุคติศิลป์ที่มีมาแต่เดิมที่นักดนตรีในวงพึงปฏิบัติมีดังนี้

2.1.3.1 ด้านความเชื่อ

ในวงสุคติศิลป์จะมีฆ้องกระแต ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่นับเป็นครูทางดนตรีที่ทั้งเจ้าของคณะและลูกวงให้ความเคารพเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของวงและมีฆ้องแม่ตะเคียน 1 คู่ ที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งทางวงบูชาทุกเช้าหัวหน้าวงจะถวายอาหารประกอบด้วยข้าว กีบข้าว ขนมน้ำ และน้ำ เพื่อเป็นการบูชาทุกวัน ส่วนลูกวงก็แล้วแต่ว่าใครจะมีโอกาสหรือมีความพร้อมในการถวายของบูชาเมื่อใด เมื่อนายสุคติและนางละมุลยังอยู่จะทำพิธีไหว้ครูทุกปีแต่หลังจากที่นายสุคติและนางละมุลเสียชีวิต

นายวิเชียรเจ้าของวงยังไม่เคยจัดพิธีไหว้ครูเพราะเชื่อว่าการถวายของบูชาทุกวันเป็นการไหว้ครูเป็นประจำอยู่แล้ว

ภาพประกอบบท 11 ซ้องกระแตซ้องมอญวงแรกของคณะสุคใจศิลป์

เมื่อออกงานแสดงทุกครั้งก่อนทำการบรรเลงจะต้องทำพิธีไหว้ครู โดยมี ผ้าขาว 1 ผืน เหล้าขาวหรือเหล้าสี 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง พานดอกไม้รูปเทียนและเงินก้านด 12 บาท ผู้ทำพิธีคือนายวิเชียร หะหวัง หัวหน้านวงหรือ นายสมัย แก้วเกษ เพื่อเป็นการบูชาครูผู้เป็นเทพที่ทางวงนับถือและบูชาครูอาจารย์ทางดนตรีที่ล่วงลับไปแล้ว ก่อนรับประทานอาหารเมื่อเจ้าของงานนำมาเลี้ยงก็จะต้องถวายข้าวและน้ำให้ครูก่อนหลังจากลาครูแล้วนักดนตรีในวงจึงจะสามารถรับประทานได้

2.1.3.2 การแต่งกาย

- 1) งานมงคล จะสวมใส่เสื้อลายดอกให้เหมาะกับงานเช่น งานสงกรานต์ งานประจำปี งานเทศกาลต่างๆ
- 2) งานศพ การแต่งกาย สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวในวันแรกและวันที่ยังไม่มีพิธีกรรม แต่เมื่อมีพิธีเผาศพจะสวมเสื้อชาฟารี สีดำหรือสีเทา ตามที่วงมีเตรียมไว้

2.1.3.3 ระเบียบการปฏิบัติตนในวง

- 1) การรับประทานอาหารจะรับประทานพร้อมกันและจะลุกออกจากวงเมื่อทุกคนรับประทานเสร็จเรียบร้อยแล้ว
- 2) จะต้องมินิกคนตรีบรรเลงครบทุกเครื่องไม่ขาดคนบรรเลงแม้จะเป็นเครื่องจังหวะ

3) ไมโยนหรือขว้างสิ่งของข้ามเครื่องดนตรีเพราะจะเป็นการไม่เคารพ
ครูอาจารย์

4) ทุกคนต้องช่วยกันในการขนเครื่องดนตรีไปและกลับจากงานไม่
เอาเปรียบซึ่งกันและกัน

2.1.3.4 ด้านระเบียบแบบแผนบทเพลงในการบรรเลง

การบรรเลงเพลงทุกเพลงที่เป็นเพลงมอญหรือมอญวงใหญ่จะต้องขึ้นเพลงก่อน
ทุกครั้งตามประเพณีของการบรรเลงเพลงมอญแบบโบราณที่สืบทอดกันมาเพลงที่ใช้ในการบรรเลงถ้า
เป็นงานศพและเป็นศพแห่งจะบรรเลงเมื่อศพเคลื่อนขึ้นวัดจะบรรเลงเพลงยกศพและ จะเริ่มด้วยเพลง
เชิญก่อนหลังจากนั้นถ้าเป็นที่บ้านจะบรรเลงเพลงประจำบ้านก่อน ถ้าเป็นที่วัดก็จะเริ่มด้วยเพลงประจำ
วัด และต่อด้วยเพลงมอญทั่วไป เมื่อเวลาที่ขงจะบรรเลงเพลงย่ำเที่ยง ตอนบ่ายเพลงมอญ 2 ชั้น ช่วงเย็น
ก่อนค่ำจะบรรเลงเพลงย่ำค่ำ เพลงมอญสองชั้น เวลาพระสวด เพลงมอญสองชั้น เลิกงานตอนกลางคืน
เพลงประจำบ้าน เวลาเผาศพใช้เพลงประจำบ้าน ถ้าเป็นงานมงคลหรืองานเทศกาลทั่วไปก็จะบรรเลง
เพลงมอญที่มีทำนองสนุกสนานและมีความไพเราะทำนองที่คั่นเด่นเร้าใจทั่วไป

2.1.3.5 กระบวนการถ่ายทอดความรู้

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของวงสุคติศิลป์ว่า วงสุคติศิลป์มีการสืบทอดการ
บรรเลงมี 2 ลักษณะคือ การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวที่เรียกว่าแบบมุขปาฐะ ลักษณะการถ่ายทอดแบบ
มุขปาฐะจะเป็นการถ่ายทอดที่ครูผู้สอนจะสอนให้กับศิษย์ที่ยังไม่เป็นเครื่องดนตรีหรือลูกศิษย์ที่เริ่มหัด
และยังไม่แข็งแรงต้องมีครูคอยบอกและแนะนำอยู่ตลอดเวลาซึ่งลักษณะการถ่ายทอดเช่นนี้มีมาแต่อดีต
เมื่อครั้งนายสุคติเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ในวงและในปัจจุบันผู้ที่ถ่ายทอดให้ผู้ที่มาเรียน
ปีพาทย์มอญจะเป็นนายบัณฑิต เพียรดี ซึ่งคงยึดปฏิบัติกรถ่ายทอดความรู้แบบมุขปาฐะอยู่เหมือนเดิม
และการถ่ายทอดอีกลักษณะหนึ่งคือการถ่ายทอดการสอนแบบสอนทั้งวงซึ่งการถ่ายทอดแบบทั้งวงนี้จะ
เป็นการถ่ายทอดให้กับนักดนตรีที่มีความรู้ความสามารถในการบรรเลงอยู่บ้างแล้วผู้เรียนต้องรู้เสียงของ
เครื่องดนตรีว่าคือเสียงใดผู้สอนจะบอกเป็นเสียงเพลงหรือบรรเลงเครื่องดนตรีนำขึ้นใดขึ้นหนึ่งแล้วผู้ที่
ต่อเพลงจะบรรเลงตามทำนองของครูที่บรรเลงนำผู้เรียนจะต้องคล่องตัวในการจำเสียงจึงจะจำทำนอง
และบรรเลงตามได้กระบวนการถ่ายทอดชนิดนี้เรียกว่าการถ่ายทอดแบบรวมซึ่งก็เป็นการถ่ายทอด
ความรู้ที่นายสุคติใช้มาตั้งแต่ในอดีตเช่นกัน และในปัจจุบันการถ่ายทอดลักษณะนี้ยังคงใช้อยู่ แต่ใช้กับ
นักดนตรีที่ผ่านการฝึกฝนมาได้พอสมควรแล้วแต่มาต่อเฉพาะเพลงใหม่เพิ่มเท่านั้น

ในด้านบทเพลงที่ใช้สำหรับการต่อเพลงนั้นถ้าเป็นนักดนตรีที่มาร่วมหัดการบรรเลงปี่พาทย์มอญเพลงที่ใช้เป็นเพลงแรกในการต่อให้กับนักดนตรีใหม่ คือเพลงประจำวัด และหลังจากเพลงประจำวัดก็จะเป็นเพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไป และเพลงอื่นๆที่ทางผู้สอนเป็นผู้กำหนดให้

2.1.3.6 พิธีกรรมในการรับศิษย์

ในการรับศิษย์เข้ามาเป็นลูกวงนั้นเดิมที่ผู้ที่เป็นผู้รับศิษย์ คือ นายสุตใจ หะหวัง และเมื่อนายสุตใจเสียชีวิตผู้ที่ทำพิธีต่อมาก็คือนายฉลอง คลังสิน(น้องชายนางละมุล) และเมื่อนายเงินแต่งงานกับนางละมุลนายเงินเป็นผู้อาวุโสที่สุดและเป็นพี่เขยของนักดนตรีในวงสุตใจศิลป์ นายเงินจึงเป็นผู้ทำหน้าที่จับมือนักดนตรีเด็กที่จะเข้ามาหัดดนตรีปี่พาทย์มอญในวง โดยผู้ที่จะมาเป็นศิษย์ในวงจะต้องมีพานดอกไม้รูปเทียนและเงินก่านล จำนวน 6 บาทมาทำพิธีไหว้ครูในวันพฤหัสบดี แต่เมื่อนายเงินเสียชีวิตก็ไม่มีผู้ใดเป็นผู้รับหน้าที่ในการรับศิษย์เข้ามาเป็นลูกวงผู้ที่เข้ามาเป็นศิษย์ต้องไปอาศัยจับมือในการเป็นนักดนตรีจากสถานที่อื่นมาก่อนและมาเรียนดนตรีกับคนในวงได้แต่ในปัจจุบันก็ไม่มีผู้มาเรียนปี่พาทย์มอญกับวงเพราะส่วนใหญ่เด็กนักเรียนจะมาจากรโรงเรียนแล้วมาฝึกกับวงหรือไม่ก็มาเล่นดนตรีกับวงสุตใจศิลป์แต่ไม่ได้มาเป็นศิษย์ประจำวงอย่างสมัยก่อน ปัจจุบันผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอนหรือสืบทอดการบรรเลงปี่พาทย์มอญให้กับเด็กที่มาขอเรียนหรือนักดนตรีที่มาบรรเลงร่วมในวงสุตใจศิลป์ คือนายบัณฑิต เพียรดี นักดนตรีที่มีฝีมือในการบรรเลงปี่พาทย์มอญคนหนึ่งของวงสุตใจศิลป์

2.1.4 บทเพลง

วงปี่พาทย์มอญคณะสุตใจศิลป์เป็นวงปี่พาทย์มอญที่มีเพลงมอญเป็นจำนวนมากเนื่องจากได้รับการถ่ายทอดเพลงมอญจากครูเพลงมอญหลายท่านที่เป็นครูที่มีชื่อเสียง ดังนั้นวงสุตใจศิลป์จึงเป็นวงปี่พาทย์มอญต้นแบบวงหนึ่งที่รักษาเพลงมอญเก่าแก่ทั้งเพลงมอญของจังหวัดปทุมธานีและเพลงมอญปากเกร็ดไว้มากบทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงปี่พาทย์มอญจึงไม่นิยมบรรเลงเพลงไทย นอกจากงานใดมีผู้ฟังขอให้บรรเลงเพลงไทยจึงจะบรรเลงถ้าไม่มีใครมาขอให้บรรเลงเพลงไทยจะบรรเลงเฉพาะเพลงมอญในวงปี่พาทย์มอญเท่านั้น เพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงมอญเก่าแก่ที่มีมาแต่ดั้งเดิมจากครูปี่พาทย์มอญทั้งของจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดนนทบุรี(ปากเกร็ด)และเพลงมอญใหม่ที่แต่งขึ้นจากครูปี่พาทย์มอญรุ่นใหม่เพื่อเป็นการอนุรักษ์บทเพลงมอญไม่ให้เพลงมอญเกิดการสูญหาย

บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานศพ

ตาราง 1 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
17.00น.-18.00 น.	ยกศพขึ้นตั้งที่ศาลา	เชิญ เพลงประจำวัด เพลงมอญ 2 ชั้น
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
18.00น.- 19.00น.	-พระมาทำพิธีสวด	เพลงเร็วมอญ
19.00น.- 21.00น.	-พระมาสวดอภิธรรม -พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ -พระสวดอภิธรรมแต่ละจบสลับด้วยการ บรรเลงเพลง	-เพลงเร็วมอญ -เพลงจุดธูปเทียน -เพลงมอญสองชั้นออกเพลงเร็ว หรือเพลงไทยสั้นๆแล้วแต่ความ ถนัดของแต่ละวง
21.00น.-22.00น.	-พระกลับ -หลังพระกลับบรรเลงเพื่อเป็นเพื่อนเจ้าของ งาน -เลิกงานช่วงกลางคืน	-เพลงเร็วมอญ -เพลงไทยหรือเพลงมอญสอง ชั้นแล้วแต่ความถนัดของ แต่ละวง -เพลงเพลงประจำวัด
งานวันเผา		
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบ เหงา	-เพลงประจำวัดออกทำเพลง ต่างๆ
07.00น.	- พระมา	-เพลงเร็วมอญ
07.00น.-08.00น.	-จุดธูปเทียน -พระฉันภัตตาหาร	-เพลงเร็วมอญจุดธูปเทียน -เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา ตามความถนัดของแต่ละวง
08.00-11.00น.	-พระกลับ - เวลาว่างไม่มีพิธีกรรมใดทางศาสนาและ ความเชื่อ	-เพลงเร็วมอญ -เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงประจำ วัดออกทำเพลง

ตาราง 1 (ต่อ)

11.00น.	-พระมาฉันอาหารเพลและทำพิธีทางศาสนา -จุดธูปเทียน	-เพลงเร็วมอญ -เพลงเร็วมอญจุดธูปเทียน
11.00น.- 12.00น.	-พระฉันภัตตาหาร -พระกลับ	-เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา -เพลงเร็วมอญ
12.00น.- 14.00น.	-หลังพระกลับจากฉันเพลไม่มีพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ	-เพลงย่ำเที่ยง -เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงเถาแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
14.00น.	-พระมาขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ	-เพลงเร็วมอญ
14.00น. – 15.00น.	-พระขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ	-ไม่ต้องบรรเลงนักคนตรี พักผ่อนใกล้ๆวงปี่พาทย์มอญ
15.00น.- 17.00น.	-เวลาว่างหลังจากพระขึ้นเทศเรียบร้อยแล้ว	-บรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้น หรือ
17.00น.	ประชุมเพลิง	เพลงเถาตามความถนัดของแต่ละวง เพลงประจำบ้านออกไฟซุม

ถ้ามีงานมากกว่าหนึ่งคืนจะบรรเลงเพลงแต่ละวันเหมือนกับการบรรเลงในงานศพสดคืนแรก
ที่เริ่มการบรรเลงเช่นนั้นทุกคืนแต่ถ้าเป็นงานที่มีการตั้งกระดูกด้วยการบรรเลงจะปฏิบัติดังนี้

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบเหงา	-เพลงประจำวัดออกท้ายเพลงต่างๆ
07.00น.	- พระมา	-เพลงเร็วมอญ
07.00น.-08.00น.	-จุดธูปเทียน -พระฉันภัตตาหาร -พระกลับ -เลิกงาน (เสร็จพิธีศพทั้งหมด)	-เพลงเร็วมอญจุดธูปเทียน -เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถาตามความถนัดของแต่ละวง -เพลงเร็วมอญ -เพลงประจำวัด

ตาราง 2 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
07.00น.	พิธีเชิญเจ้าเข้าทรง	เพลงเชิญ
08.00-11.00น.	พิธีรำเจ้า	เพลงรำใบไม้ เพลงรำมอญ 12 ภาษา เพลงเร็วมอญ เพลงชนช้าง
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
11.00น.	-เสร็จพิธีรำเจ้า	-เพลงเร็วมอญ

ถ้าเป็นงานมงคลทั่วไปที่มีการนำวงปี่พาทย์มอญไปบรรเลงจะใช้เพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไปที่มีทำนองอ่อนหวานหรือทำนองสนุกสนาน เช่น เพลงสองกุมาร เพลงยาดเล็ เพลงพม่านิมิตร มาบรรเลงเพื่อขับกล่อมผู้ฟังที่มาฟังการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญในงานมงคล

2.1.5 การรับงานแสดงและการจ่ายค่าตัวนักแสดง

การรับงานของคณะสุคใจศิลป์ จะดูระยะทางในการเดินทาง เพื่อกำหนดราคาในการรับงาน ถ้าระยะทางไกลราคาก็จะแพงกว่าระยะทางใกล้ราคาของการรับงานขึ้นอยู่กับขนาดของวงปี่พาทย์มอญที่ผู้หางานกำหนดวงว่าต้องการวงขนาดใด

การจ่ายค่าตัวนักแสดงก็ขึ้นอยู่กับการรับงานถ้ารับแพงก็จ่ายค่าตัวนักแสดงมากแต่ถ้ารับงานราคาไม่แพงก็จะจ่ายค่าตัวให้นักดนตรีไม่มาก

ตาราง 3 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตัวนักดนตรีต่อ 1 งานของคณะดุริยางค์ศิลป์

ขนาด วงปี่พาทย์ มอญ	ราคาทำงานในแต่ละขนาดของวง				การจ่ายค่าตัวนักแสดงต่อคน		
	1 วัน	1 คืน	2 คืน 2 วัน	หมายเหตุ	วัน เดียว	1วัน1คืน	หมายเหตุ
เครื่องคู่ 3 โគ៉ឹង	6,000	8,000	16,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิดเพิ่ม เป็นเวลาๆละ 3,000 บาท	400- 500	500-550	
เครื่องคู่ 4 โគ៉ឹង	7,000	9,000	18,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิดเพิ่ม เป็นเวลาๆละ 4,000 บาท	400- 500	500-550	คิดเป็นเวลา ๆ ละ 300-500 บาท
เครื่องคู่ 5 โគ៉ឹង	8,000	10,000	20,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิดเพิ่ม เป็นเวลาๆละ 5,000 บาท	400- 500	500-550	ดูจากราคาการ รับ งาน ถ้า รับมากก็จ่าย ค่าตัวมากถ้ารับ งานราคาน้อยก็ จ่ายค่าตัวน้อย
เครื่องคู่ 6 โគ៉ឹង	9,000	12,000	21,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิดเพิ่ม เป็นเวลาๆละ 6,000 บาท	400- 500	500-550	
เครื่องคู่ 7 โគ៉ឹង	10,000	13,000	22,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิดเพิ่ม เป็นเวลาๆละ 7,000 บาท	400- 500	500-550	
เครื่องคู่ 8 โគ៉ឹង	12,000	14,000	23,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิดเพิ่ม เป็นเวลาๆละ 8,000 บาท	400- 500	500-550	

ตาราง 3 (ต่อ)

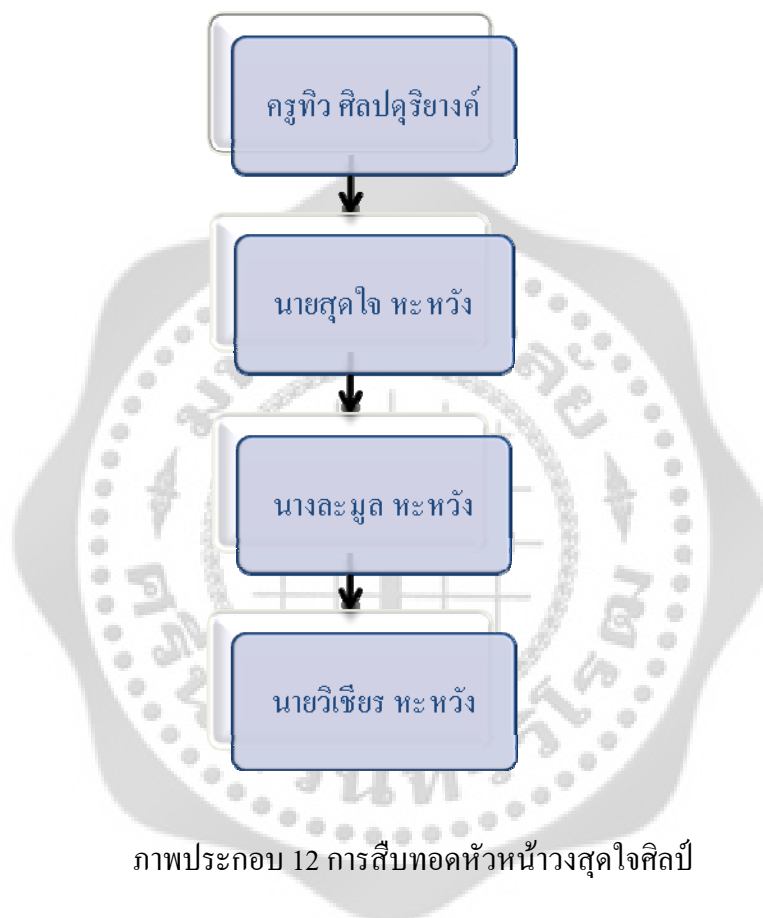
ขนาด วงปีพาทย์ มอญ	ราคาทำงานในแต่ละขนาดของวง				การจ่ายค่าตัวนักแสดงต่อคน		
	1 วัน	1 ค่ำ	2 ค่ำ 2 วัน	หมายเหตุ	วัน เดียว	1วัน1ค่ำ	หมายเหตุ
เครื่องคู่ 9 โฉ่ง	13,000	15,000	24,000	มากกว่า 1 ค่ำถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิดเพิ่ม เป็นเวลาๆละ 9,000 บาท	400- 500	500-550	
เครื่องคู่ 10 โฉ่ง	14,000	16,000	24,000	มากกว่า 1 ค่ำถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิดเป็น เวลาเพิ่มเป็นเวลาๆละ 10,000 บาท	400- 500	500-550	

2.1.6 สถานะภาพของนักดนตรี

ในอดีตการบรรเลงปีพาทย์มอญของนักดนตรีปีพาทย์มอญจะสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้โดยไม่ต้องอาศัยอาชีพอื่นมาเสริมเพราะมีงานแสดงดนตรีปีพาทย์มอญทุกวัน นักดนตรีส่วนใหญ่จะเป็นนักดนตรีอาชีพไม่ประกอบอาชีพอื่นเลยเมื่อมีงานก็จะมีนักดนตรีในวงของตนเอง บรรเลงไม่ใช้นักดนตรีจากวงอื่นๆ แต่ในปัจจุบันเนื่องจากสภาพของเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลง งานแสดงของวงปีพาทย์มอญมีน้อยลงมากนักดนตรีจึงต้องมีอาชีพอื่นนอกเหนือจากอาชีพนักดนตรีเพื่อความอยู่รอดในสังคมปัจจุบัน จะใช้เวลาที่งานประจำหยุดเท่านั้นในการไปบรรเลงดนตรี จึงถือว่าอาชีพนักดนตรีเป็นอาชีพรองไม่ใช่อาชีพหลัก มีนักดนตรีเก่าแก่ ที่ไม่ประกอบอาชีพอื่นเลยและยึดอาชีพนักดนตรีปีพาทย์มอญเป็นอาชีพหลักเพียงไม่กี่คน ได้แก่ นายวิเชียร หะหวัง, นายสมัย แก้วเกษและนายมนตรี คลังสินเท่านั้น ส่วนนักดนตรีคนอื่นจะประกอบอาชีพหลักเพื่อทำงานเลี้ยงชีพทุกคน หัวหน้าวงคือ นายวิเชียร หะหวัง เป็นผู้กำหนดผู้บรรเลงในวงว่าจะให้ใครไปบรรเลงบ้างโดยมีนายสมัย แก้วเกษเป็นผู้ช่วยในการดูแลและติดตามนักดนตรีที่จะมาบรรเลงในวงโดยใช้นักดนตรีรุ่นใหม่ๆที่ยังศึกษาอยู่และยังไม่มียางทำบ้างและใช้นักดนตรีจากวงอื่นบ้าง เมื่อมีงานหลายวงหรือนักดนตรีไม่พอจะมีการยืมตัวนักดนตรีจากวงอื่นๆมาช่วยโดยมากจะเป็นนักดนตรีจากจังหวัดปทุมธานีและนักดนตรีในอำเภอปากเกร็ดที่ไม่ได้ประกอบอาชีพอื่นนอกจากอาชีพนักดนตรีเพียงอย่างเดียว ซึ่งในปัจจุบันถ้ามีงานที่ไม่ใช่วัน

เสาร์ อาทิตย์ จะใช้นักดนตรีจากวงอื่นมาบรรเลงในวง แต่ถ้าเป็นวันเสาร์ – อาทิตย์ จะใช้นักดนตรีในวงของตนเอง

2.2.7 การสืบทอดหัวหน้าวงสตูดิโอศิลป์

2.2 ปี่พาทย์มอญคณะสมจิตศิลป์

2.2.1 ประวัติความเป็นมา

ปี่พาทย์มอญคณะสมจิตศิลป์ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 1/4 หมู่ 7 ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

คณะสมจิตศิลป์ เริ่มก่อตั้งวงเมื่อไหร่ไม่ทราบแน่ชัดแต่มีอายุการจัดตั้งวงมากกว่า 70 ปี โดยมีครูแหยม รัชชานนท์ เป็นหัวหน้าวง ครูแหยม รัชชานนท์ ท่านเสียชีวิตตอนอายุ 70 ปีโดยประมาณซึ่งถ้านับมาถึงปัจจุบันก็ประมาณ 100 กว่าปี

ครูแหยม รัชชานนท์ เป็นลูกศิษย์ของครูจำปา (ไม่ทราบนามสกุล) ซึ่งเป็นชาวมอญดั้งเดิมในตำบลเกาะเกร็ดท่านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีมอญให้แก่ครูแหยม รัชชานนท์ ผู้ซึ่งฝากตัวเป็นลูก

ศิษย์ตั้งแต่เยาว์วัยครูแหยม รนขาว เป็นคนขยันฝึกฝนฝีมือของตนเองจนมีความชำนาญและเชี่ยวชาญในเรื่องดนตรีทุกชิ้นต่อมาครูจำปา (ถึงแก่กรรม) วงดนตรีของครูจำปาไม่มีผู้สืบทอดเจตนาธรรมเนียมต่อเนื่องจากไม่มีลูกหลานที่เป็นทายาทโดยตรงด้วยเหตุนี้ครูแหยม รนขาว จึงได้ก่อตั้งวงดนตรีของตนเองขึ้นมาแทนวงดนตรีของครูจำปาและได้ตั้งชื่อว่าแหยมศิลป์ อีกทั้งยังได้รับเครื่องดนตรีมอญจากวงครูจำปามาใช้บรรเลงในวงดนตรีของตนเองทั้งหมดอีกด้วย ครูแหยม รนขาว ท่านเคร่งครัดและยึดถือแบบแผนในการบรรเลงเพลงมอญเก่าอย่างมากช่วงที่ท่านเป็นหัวหน้าวงดนตรีบรรเลงเพลงส่วนใหญ่ที่ใช้บรรเลงในคณะแหยมศิลป์จะบรรเลงเพลงมอญล้วนๆ จะไม่บรรเลงเพลงไทยเลย ต่อมาวงดนตรีคณะแหยมศิลป์โด่งดังไปทั่วจนเป็นที่รู้จักยอมรับนับถือในฝีมือและความเป็นคนตรีมอญของแท้ในการบรรเลงเพลงมอญที่สมบูรณ์แบบ อีกทั้งถือได้ว่าเป็นทางเพลงมอญปากเกร็ดซึ่งมีลักษณะมือเฉพาะต่างจากคนตรีมอญทางปทุมธานี ถึงแม้ว่าจะไม่อาจสืบสาวประวัติย้อนกลับไปได้ว่าครูของครูของครูจำปานั้นเป็นใคร ชื่อเสียงเรียงนามมาจากไหนแต่จากครูจำปามาสู่ครูแหยมนั้นวิชาคนตรีมอญได้สืบสายไหลเนื่องมาสู่รุ่นลูก รุ่นหลาน เมื่อครูแหยม รนขาว(ถึงแก่กรรม)ครูสมจิตร รนขาว ลูกชายของครูแหยมได้รับหน้าที่เป็นหัวหน้าวง นายสมจิตร รนขาว จึงเปลี่ยนชื่อจากวงแหยมศิลป์ เป็นสมจิตรศิลป์ และเมื่อนายสมจิตร รนขาว ถึงแก่กรรม นายสมภร รนขาว ได้รับหน้าที่เป็นหัวหน้าวงและยังใช้ชื่อว่า สมจิตรศิลป์จนถึงปัจจุบัน

2.2.2 รูปแบบของการประสมวง

วงสมจิตรศิลป์มีฆ้องมอญรวมทั้งหมด 13 วง ลักษณะของวงปีพาทย์มอญของวงปีพาทย์มอญคณะสมจิตรศิลป์เป็นรูปแบบวงที่มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณและไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผสมวงยังคงเป็นลักษณะของวงปีพาทย์มอญที่มีการผสมแบบเดิม คือ เป็นวงเครื่องห้า เครื่องคู่ วงเครื่องใหญ่ และวงรูปแบบพิเศษที่มีการดัดแปลงและเพิ่มเติมให้เกิดความยิ่งใหญ่อลังการตามความนิยมของผู้ว่าจ้างในปัจจุบัน เป็นวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดอีกหนึ่งวงที่ยังคงรักษารูปแบบวงปีพาทย์มอญไว้อย่างเหนียวแน่นและเป็นวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านบทเพลง วงดนตรี และวัฒนธรรมการบรรเลงตามเอกลักษณ์ของคนตรีปีพาทย์มอญแบบดั้งเดิมเอกลักษณ์ที่สำคัญของวงปีพาทย์มอญสมจิตรศิลป์ คือ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบการผสมวงและรูปลักษณะของเครื่องดนตรีไม่มีการตัดเครื่องห้าทำขอกจากการบรรเลงถึงแม้ว่าจะมีฆ้องมอญเพิ่มจำนวนมากเท่าใดก็จะถือว่าเป็นเครื่องใหญ่ชนิดพิเศษ

2.2.3 ขนบประเพณีและความเชื่อของวงในการบรรเลง

นายสมพร รัชชา พุดถึงระเบียบปฏิบัติที่เป็นประเพณีของวงสมจิตรศิลป์ที่นักดนตรีในวงได้ยึดปฏิบัติกันมาดังนี้

2.2.3.1 ความเชื่อ

- 1) ในวงสมจิตรศิลป์จะมีศิระพะอแก่ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือของคนในวงหัวหน้าวงจะถวาย น้ำทุกวันและถวายอาหารทุกวันพฤหัสบดี ในบางครั้งก็จะถวายผลไม้บ้าง ส่วนลูกวงก็แล้วแต่ว่าใครจะมีโอกาสหรือมีความพร้อมในการถวายจะทำพิธีไหว้ครูทุกปี
- 2) เมื่อออกงานแสดงทุกครั้งก่อนทำการบรรเลงจะต้องทำพิธีไหว้ครูโดยมีผ้าขาว 1 ผืน เหล้าขาวหรือเหล้าสี 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง พานดอกไม้รูปเทียน และเงินก่านล 12 บาท ผู้ทำพิธีคือนายสมพร รัชชา เพื่อเป็นการบูชาครูผู้เป็นเทพที่ทางวงนับถือและบูชาครูอาจารย์ทางดนตรีที่ล่วงลับไปแล้ว
- 3) ก่อนรับประทานอาหารเมื่อเจ้าของงานนำมาเลี้ยงก็จะต้องถวายข้าวและน้ำให้ครูก่อนหลังจากลาครูแล้วนักดนตรีในวงจึงจะสามารถรับประทานอาหารได้

2.2.3.2 การแต่งกาย

- 1) งานมงคล จะสวมใส่เสื้อลายดอกหรือเสื้อสีต่างๆให้เหมาะกับงานเช่น งานสงกรานต์ งานประจำปี งานเทศกาลต่างๆ
- 2) งานศพ การแต่งกาย สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวกางเกงดำตามแบบการแต่งกายของนักดนตรีปีพาทย์มอญซึ่งยังรักษาวัดนธรรมการแต่งกายแบบเดิมเมื่อครั้งครูรุ่นเก่าๆทำเป็นขนบประเพณีไว้

2.2.3.3 ระเบียบการปฏิบัติคนในวง

- 1) การรับประทานอาหารจะรับประทานอาหารพร้อมกันและจะลุกออกจากวงเมื่อทุกคนรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว
- 2) แต่งกายมีระเบียบให้เป็นไปตามที่หัวหน้าวงจัดว่างานประเภทไหนควรจะสวมเสื้อผาอย่างไร
- 3) ไม่เดินเข้าออกในวงในขณะที่ทำการบรรเลงจะทำให้ไม่เกิดความไม่เรียบร้อย

2.2.3.4 ระเบียบแบบแผนบทเพลงในการบรรเลง

การบรรเลงเพลงทุกเพลงที่เป็นเพลงมอญ ฆ้องมอญวงใหญ่จะต้องขึ้นเพลงก่อนทุกครั้งตามประเพณีของการบรรเลงเพลงมอญแบบโบราณ เพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานถ้าเป็นงานศพและเป็นศพแห่งจะบรรเลงเมื่อศพเคลื่อนขึ้นวัดจะบรรเลงเพลงยกศพและเริ่มด้วยเพลงเชิญ ต่อจากนั้นถ้าจัดงานศพที่บ้านจะเริ่มบรรเลงเพลงประจำบ้าน ถ้าเป็นที่วัดก็จะเริ่มด้วยเพลงประจำวัด และต่อด้วยเพลงมอญทั่วไป เมื่อถึงเวลาที่ขังจะบรรเลงเพลงข่าเทียง ช่วงบ่ายจะบรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้น ช่วงเย็นจะบรรเลงเพลงข่าคำ เพลงมอญสองชั้น เวลาพระสวด จะบรรเลงเพลงมอญสองชั้น เลิกงานตอนกลางคืนบรรเลงเพลงประจำบ้าน เวลาเผาศพจะบรรเลงเพลงประจำบ้าน เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดอีกหลายวงที่ยังรักษาวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์มอญในงานศพอยู่ แต่ถ้าเป็นการบรรเลงในงานมงคลทั่วไปก็จะบรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้นหรือเพลงมอญที่มีการขับร้องเพื่อความบันเทิงหรือถ้าเป็นงานประเพณีต่างๆก็จะบรรเลงเพลงมอญที่มีทำนองสนุกสนานและไพเราะทั่วไป

2.2.3.5 กระบวนการถ่ายทอดความรู้

นายสมพร รัตนขาว ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของวงสมจิตรศิลป์ว่า มีการสืบทอดการบรรเลงมี 2 ลักษณะคือการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวที่เรียกว่าแบบมุขปาฐะในปัจจุบันผู้ที่ถ่ายทอดให้ผู้ที่มาเรียนปี่พาทย์มอญจะเป็นนายสมพร รัตนขาวและจำสืบเอกยงยุทธ เต๊ะฮ้วน การถ่ายทอดอีกลักษณะหนึ่งคือ การถ่ายทอดแบบของคร่ำรวมคือการต่อเพลงให้ลูกวงทั้งวงซึ่งการต่อเพลงลักษณะนี้ มีมาตั้งแต่สมัยของครูแหยม ผู้สอนจะบอกเป็นทำนองเพลงที่ละวรรคแล้วให้ลูกวงบรรเลงตาม ซึ่งการต่อเพลงจะใช้เวลาช่วงเย็นประมาณ 18.00 – 23.00 น. จึงเลิกต่อเพลงและใช้เวลาเช้าตั้งแต่ 05.00น. เป็นเวลาซ้อมเพลงต่อไป แต่ในปัจจุบันไม่ได้มีการปฏิบัติเหมือนอย่างเดิมเนื่องจากลูกวงมีงานประจำทำกันเกือบหมดวงและไม่ค่อยมีใครสนใจต่อเพลงไปเรียนตามโรงเรียนกันหมดจึงใช้การต่อเพลงกันที่งานบ้างจำกันเอาเองบ้างยังมีแค่ลูกชายของนายสมพรที่ยังต่อเพลงกับจำสืบเอกยงยุทธ เต๊ะฮ้วน ในลักษณะมุขปาฐะอยู่เพียงผู้เดียว ในด้านบทเพลงที่ใช้สำหรับการต่อเพลงนั้นถ้าเป็นนักดนตรีที่มาเริ่มหัดการบรรเลงปี่พาทย์มอญเพลงที่ใช้เป็นเพลงแรกในการต่อให้กับนักดนตรีใหม่ คือเพลงประจำวัด และหลังจากเพลงประจำวัดก็จะเป็นเพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไป และเพลงอื่นๆที่ทางผู้สอนเป็นผู้กำหนดให้

2.2.3.6 พิธีกรรมในการรับศิษย์

พิธีกรรมที่ใช้ในการทำพิธีกรรมรับศิษย์นั้น เดิมผู้ทำพิธีกรรมรับศิษย์ของวงสมจิตรศิลป์คือครูแหยม รนขาว หลังจากครูแหยมได้เสียชีวิตลงผู้ที่ทำหน้าที่รับศิษย์คือนายสมจิตร รนขาว และในปัจจุบันร้อยตำรวจโททอง ธรรมมิกานนท์ นักดนตรีในวงสมจิตรศิลป์และศิลปินอาวุโสในเกาะเกร็ดจึงเป็นผู้ทำหน้าที่ในการทำพิธีกรรมรับศิษย์ในวงสมจิตรศิลป์

2.2.4 บทเพลง

บทเพลงมอญที่วงสมจิตรศิลป์ใช้บรรเลงในปัจจุบันเป็นเพลงมอญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็น เพลงมอญของปทุมธานีและมีเพลงที่เป็นเพลงปากเกร็ดบ้างแต่เหลืออยู่ไม่มากสิ่งที่รักษาวัฒนธรรมของปากเกร็ดไว้มากคือ ลักษณะของมือที่บรรเลงเป็นมือฆ้องที่บรรเลงซึ่งส่วนใหญ่เป็นมือฆ้องที่ครูเพลงมอญทางปากเกร็ดได้เป็นผู้ถ่ายทอดไว้ให้ตั้งแต่โบราณและยังยึดปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันเพลงที่บรรเลง ก็เป็นเพลงมอญทั่วไป

บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานศพ

ตาราง 4 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
17.00น-18.00 น.	ยกศพขึ้นตั้งที่ศาลา	เชิญ เพลงประจำวัด เพลงมอญ 2 ชั้น
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
18.00น.- 19.00น.	-พระมาทำพิธีสวด	เพลงเร็วมอญ
19.00น.- 21.00น.	-พระมาสวดอภิธรรม -พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ -พระสวดอภิธรรมแต่ละจบสลับด้วยการบรรเลงเพลง	-เพลงเร็วมอญ -เพลงจุดธูปเทียน -เพลงมอญสองชั้นออกเพลงเร็วหรือเพลงไทยสั้นๆแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
21.00น.-22.00น.	-พระกลับ -หลังพระกลับบรรเลงเพื่อเป็นเพื่อนเจ้าของงาน -เลิกงานช่วงกลางคืน	-เพลงเร็วมอญ -เพลงไทยหรือเพลงมอญสองชั้นแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง -เพลงเพลงประจำวัด

ตาราง 4 (ต่อ) งานวันเผา

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบ เหงา	-เพลงประจำวัดออกท้ายเพลง ต่างๆ
07.00น.	- พระมา - จุฑรูปเทียน	- เพลงเร็วมอญ - เพลงเร็วมอญจุฑรูปเทียน
07.00น.-08.00น.	- พระฉันภัตราหาร - พระกลับ	- เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา ตามความถนัดของแต่ละวง
08.00-11.00น.	- เวลาว่างไม่มีพิธีกรรมใดทางศาสนาและ ความเชื่อ	- เพลงเร็วมอญ - เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงประจำ วัดออกท้ายเพลง
11.00น.	- พระมาฉันอาหารเพลและทำพิธีทางศาสนา - จุฑรูปเทียน	- เพลงเร็วมอญ - เพลงเร็วมอญจุฑรูปเทียน
11.00น.- 12.00น.	- พระฉันภัตราหาร - พระกลับ	- เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา - เพลงเร็วมอญ
12.00น.- 14.00น.	- หลังพระกลับจากฉันเพลไม่มีพิธีกรรมทาง ศาสนาและความเชื่อ	- เพลงช้าเที่ยง - เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงเถา แล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
14.00น.	- พระมาขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ	- เพลงเร็วมอญ
14.00น. – 15.00 น.	- พระขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ - เวลาว่างหลังจากพระขึ้นเทศเรียบร้อยแล้ว	- ไม่ต้องบรรเลงนักดนตรี พักผ่อนใกล้ๆวงปี่พาทย์มอญ - บรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้น หรือ
15.00น.- 17.00น.		เพลงเถาตามความถนัดของแต่ละ วง
17.00น.	ประชุมเพลิง	เพลงประจำบ้านออกไฟชุม

ถ้ามีงานมากกว่าหนึ่งคืนจะบรรเลงเพลงแต่ละวันเหมือนกับการบรรเลงในงานศพสดคืนแรกที่จะเริ่มการบรรเลงเช่นนั้นทุกคืน แต่ถ้าเป็นงานที่มีการตั้งกระดุกด้วยการบรรเลงจะปฏิบัติดังนี้

ตาราง 4 (ต่อ)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบเหงา	- เพลงประจำวัดออกท้ายเพลงต่างๆ
07.00น.	- พระมา - จุดธูปเทียน	- เพลงเร็วมอญ - เพลงเร็วมอญจุดธูปเทียน
07.00น.-08.00น.	- พระฉันภัตตาหาร - พระกลับ - เลิกงาน (เสร็จพิธีศพทั้งหมด)	- เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถาตามความถนัดของแต่ละวง - เพลงเร็วมอญ - เพลงประจำวัด

ตาราง 5 ตารางแสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
07.00น.	พิธีเชิญเจ้าเข้าทรง	เพลงเชิญ
08.00-11.00น.	พิธีรำเจ้า	เพลงรำไบไม้ เพลงรำมอญ 12 ภาษา เพลงเร็วมอญ เพลงชนช้าง
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
11.00น.	-เสร็จพิธีรำเจ้า	-เพลงเร็วมอญ

ถ้าเป็นงานมงคลทั่วไปที่มีการนำวงปี่พาทย์มอญไปบรรเลงจะใช้เพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไปที่มีทำนองอ่อนหวานหรือทำนองสนุกสนาน เช่น เพลงสองกุมาร เพลงขาดเล็ เพลงพม่านิมิตร มาบรรเลงเพื่อขับกล่อมผู้ฟังที่มาฟังการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญในงานมงคล

2.2.5 การรับงานแสดงและการจ่ายค่าตอบแทน

ตาราง 6 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตัวนักดนตรีต่อ 1 งานของคณะสมจิตรศิลป์

ขนาดของวงปี่พาทย์มอญ	ราคาค่ารับงานในแต่ละขนาดของวง				การจ่ายค่าตัวนักแสดงต่อคน		
	1 วัน	1 คืน	2 คืน 2 วัน	หมายเหตุ	วันเดียว	1 วัน 1 คืน	หมายเหตุ
เครื่องใหญ่ 3 โគ៉ឹង	6,000	8,000	16,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้บรรเลง กลางวันคิดเพิ่มเป็นเวลาๆละ 3,000 บาท	400-500	500-550	คิดเป็นเวลาๆละ 300-500 บาท ดูจากราคาการรับงานถ้ารับมากก็จ่ายค่าตัวมากถ้ารับงานราคาน้อยก็จ่าย
เครื่องใหญ่ 4 โគ៉ឹង	7,000	9,000	18,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้บรรเลง กลางวันคิดเพิ่มเป็นเวลาๆละ 4,000 บาท	400-500	500-550	มากก็จ่ายค่าตัวมากถ้ารับงานราคาน้อยก็จ่าย
เครื่องใหญ่ 5 โគ៉ឹង	8,000	10,000	20,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้บรรเลง กลางวันคิดเพิ่มเป็นเวลาๆละ 5,000 บาท	400-500	500-550	ค่าตัวน้อย
เครื่องใหญ่ 6 โគ៉ឹង	9,000	12,000	21,000	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้บรรเลง กลางวันคิดเพิ่มเป็นเวลาๆละ 6,000 บาท	400-500	500-550	

ตาราง 6 (ต่อ)

ขนาดของ วงปีพาทย์ มอญ	ราคาค่ารับงานในแต่ละขนาดของวง				การจ่ายค่าตัวนักแสดงต่อคน		
	1 วัน	1 คืน	2 คืน 2 วัน	หมายเหตุ	วัน เดียว	1วัน1 คืน	หมายเหตุ
เครื่องใหญ่ 7 โด้ง	10,000	13,000	22,000	มากกว่า 1 คืนถ้า ไม่ได้บรรเลง กลางวันคิดเพิ่มเป็น เวลาๆละ 7,000 บาท	400- 500	600-800	
เครื่องใหญ่ 8 โด้ง	12,000	14,000	23,000	มากกว่า 1 คืนถ้า ไม่ได้บรรเลง กลางวันคิดเพิ่มเป็น เวลาๆละ 8,000 บาท	400- 500	500-550	
เครื่องใหญ่ 9 โด้ง	13,000	15,000	24,000	มากกว่า 1 คืนถ้า ไม่ได้บรรเลง กลางวันคิดเพิ่มเป็น เวลาๆละ 9,000 บาท	400- 500	500-550	
เครื่องใหญ่ 10 โด้ง	14,000	16,000	24,000	มากกว่า 1 คืนถ้า ไม่ได้บรรเลง กลางวันคิดเป็นเวลา เพิ่มเป็นเวลาๆละ 10,000 บาท	400- 500	500-550	

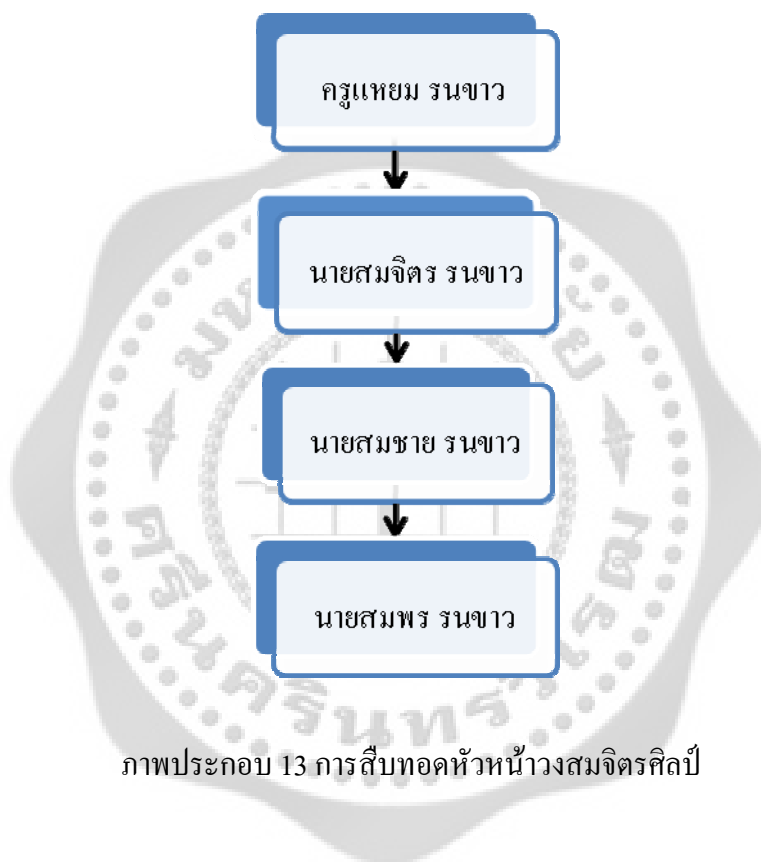
หมายเหตุ ค่าแสดงปีพาทย์มอญจะเพิ่ม โดยนับจำนวนฆ้องมอญที่เพิ่มขึ้น โด้งละ 1,000บาทต่อคืน

2.2.6 สถานะภาพของนักดนตรี

วงสมจิตรศิลป์ปัจจุบันเป็นนักดนตรีอาชีพส่วนใหญ่ เพราะยังมีนักดนตรีที่ยังทำอาชีพนักดนตรีอยู่ หรือผู้ที่เป็นนักดนตรีดั้งเดิมที่เกษียณอายุแล้วและยังรักที่จะเป็นนักดนตรีอยู่ในวงอีกมาก นักดนตรีในวงที่ทำงานอื่นนอกเหนือจากนักดนตรีอาชีพมีไม่กี่คน และทุกวันเสาร์อาทิตย์ถ้ามีงานก็จะไปงานแสดงด้วยกันทั้งวง ถ้ามีงานวันธรรมดาก็จะใช้เฉพาะนักดนตรีที่ไม่ได้ไปทำงานอื่นเป็น

ผู้รับผิดชอบในการบรรเลง ในปัจจุบันวงสมจิตรศิลป์จะรับงานแสดงอยู่แต่จะเป็นงานพิธีศพและการบรรเลงประกอบการแสดงรำมอญงานวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่นงานวัฒนธรรมของชาวมอญปากเกร็ดจะบรรเลงทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์เป็นส่วนใหญ่ งานรำผีจะไม่รับบรรเลง นักดนตรีในวงจะมีงานแสดงเป็นประจำและยังสามารถใช้อาชีพนักดนตรีในการทำมาหาเลี้ยงชีพได้เป็นอย่างดี

2.2.7 การสืบทอดการหัวหน้าวง

ภาพประกอบ 13 การสืบทอดหัวหน้าวงสมจิตรศิลป์

2.3 ปี่พาทย์มอญคณะ ส.ศิษย์สมบัติ

ภาพประกอบ 14 ปี่พาทย์มอญคณะ ส.ศิษย์สมบัติ

2.3.1 ประวัติความเป็นมา

ปี่พาทย์มอญคณะ ส.ศิษย์สมบัติตั้งอยู่บ้านเลขที่ 9/1 หมู่ 5 ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี หัวหน้าคณะชื่อนาย สมโภชน์ ขำเจริญ อายุ 53 ปี

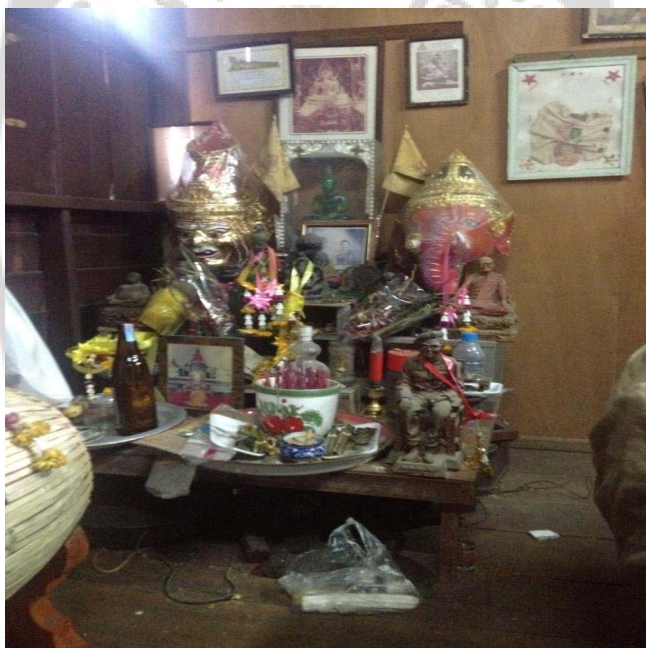
ประวัติความเป็นมาและขนบประเพณีทางดนตรีปี่พาทย์มอญคณะ ส.ศิษย์สมบัติว่า เริ่มก่อตั้งวงดนตรีปี่พาทย์มอญเมื่อ ปี พ.ศ. 2524 มีอายุการจัดตั้งวงมาอายุการจัดตั้งวงมา 31 ปี โดยมีคุณพ่อชื่อนายจรัญ ดอกไม้ ซึ่งมีความสามารถเรื่องดนตรีประเภทเครื่องสายไทยในระดับพื้นฐาน แต่มีความชอบในเรื่องดนตรีเป็นอย่างมากจึงคิดสร้างวงปี่พาทย์มอญให้ปู่หนอน (นายสมโภชน์ ขำเจริญ) โดยส่งนายปู่หนอนไปเรียนปี่พาทย์มอญกับครูบั้ง (ครูสมบัติ จิตรบรรเทา) นักดนตรีมีชื่อเสียงของปากเกร็ดเมื่อ 50 กว่าปีที่ผ่านมา ขณะนั้นนายสมโภชน์ ขำเจริญ มีอายุได้เพียง 7 ขวบเท่านั้นและเรียนมาเรื่อยๆจนชำนาญ และสามารถออกบรรเลงตามงานได้ก็ไปบรรเลงกับวงของครูสิงห์ ซึ่งเป็นวงปี่พาทย์ในตำบลบางตะไนย์อีกวงหนึ่ง จนเมื่อนายสมโภชน์ ขำเจริญมีความเชี่ยวชาญทั้งเรื่องการบรรเลงและการบริหารงานในวง พ่อจึงได้สร้างเครื่องให้นายสมโภชน์ ขำเจริญโดยในครั้งแรกสร้างเครื่องมอญเครื่อง คู่ และฆ้องไทย 1 คู่ ให้ ซึ่งดูแลวงมาตั้งแต่อายุได้ 24 ปี นายสมโภชน์ ขำเจริญนั้นปัจจุบันนอกจากเป็นนักดนตรีอาชีพแล้วก็มีอาชีพทำสวนด้วย

2.3.2 รูปแบบของการประสมวง

วงปี่พาทย์มอญคณะ ส.ศิษย์สมบัติ มีเครื่องมอญ(ฆ้องมอญ) ทั้งหมด 5 วงเป็นรูปแบบวงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามลักษณะของวงปี่พาทย์มอญ คือ เป็นวงปี่พาทย์มอญที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมวงปี่พาทย์มอญดั้งเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเครื่องดนตรีและวงดนตรีจากที่เคยได้มีการพัฒนารูปแบบวงมาจากนักดนตรีรุ่นครู คือวงเครื่อง 5 วงเครื่องคู่ วงเครื่องใหญ่ และวงรูปแบบพิเศษที่คณะ ส.ศิษย์สมบัติ เป็นวงดนตรีที่ยึดรูปแบบที่ไม่แตกต่างจากวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดเนื่องจากวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดจะยึดวัฒนธรรมดั้งเดิมเพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีมอญไว้ตามความประสงค์ของหัวหน้าชุมชนและนักดนตรีเก่าแก่ทางปี่พาทย์มอญ

2.3.3 ขนบประเพณีของวงในการบรรเลง

2.3.3.1 ความเชื่อ

ภาพประกอบ 15 หิ้งบูชาครูของคณะ ส.ศิษย์สมบัติ

- 1) ในวงจะนับถือเศียรพระฤๅษีและเศียรพระพิฆเนศเป็นครูทางการบรรเลงวงหัวหน้าวงจะถวายอาหารทุกวันพฤหัสบดี จะทำพิธีไหว้ครูปีละครั้ง
- 2) เวลาไปงานก็จะมีการทำพิธีไหว้ครู โดยมีดอกไม้รูปเทียนและเงินกำนัล 12 บาท ผ้าขาว 1 ผืน เหล้าขาวหรือเหล้าสี 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง เพื่อเป็นการบูชาครูผู้เป็นเทพที่ทางวงนับถือและบูชาครูอาจารย์ทางดนตรีที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้ทำพิธีไหว้ครูคือนายสมโภชน์ จำเจริญ

3) ก่อนรับประทานอาหารเมื่อเจ้าของงานนำมาเลี้ยงก็จะต้องถวายข้าวและน้ำให้ครูก่อนหลังจากลาครูแล้วนักดนตรีในวงจึงจะสามารถรับประทานอาหารได้

2.3.3.2 การแต่งกาย

งานมงคลจะสวมใส่เสื้อลายดอกหรือเสื้อสีต่างๆให้เหมาะกับงานเช่น งานสงกรานต์ งานประจำปี งานเทศกาลต่างๆ

งานศพ การแต่งกาย สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวกางเกงดำตามแบบการแต่งกายของนักดนตรีปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด หรือเสื้อดำกางเกงดำหรือชุดทิมของวงเพื่อเป็นการให้เกียรติกับเจ้าของงานถ้าเป็นงานที่เจ้าของงานมีฐานะหรือเป็นงานใหญ่โตหน่อยก็จะใช้เสื้อผ้าชุดซาฟารี เราจะดูงานเป็นงานๆไปเพื่อให้เกียรติกับเจ้าของงานทุกงานที่มาหาเราไปบรรเลง

2.3.3.3 ระเบียบแบบแผนการปฏิบัติตนในวง

นักดนตรีปี่พาทย์มอญในวงทุกคนส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของคนในวงไม่ค่อยมีคนอื่นเข้ามาสมัครเป็นลูกวงระเบียบปฏิบัติของเด็กในวงนั้นจะต้องมาช่วยกันทำงานเมื่อมีงานเช่นต้องช่วยกันขนเครื่องดนตรี และไม่เอาเปรียบกันมีงานก็ต้องมาให้พร้อมกันไม่ต่างคนต่างไปนอกจากมีธุระจำเป็นจริงๆก็ให้บอกกัน เรื่องอื่นๆก็ไม่ต่างจากวงปี่พาทย์มอญของคณะอื่นๆในอำเภอปากเกร็ดเนื่องจากเรานักดนตรีในอำเภอปากเกร็ดจะมีชนบประเพณีที่ถึงกันเสมอเพราะบางครั้งเมื่อนักดนตรีเราไม่พอในการบรรเลงเราก็จะใช้คนจากวงอื่นๆที่อยู่ในอำเภอเดียวกันมาช่วยกันชนบประเพณีต่างๆของวงดนตรีของพวกเรักคนตรีปากเกร็ดจึงไม่แตกต่างกันคือ ไม่ลบหลู่ครูดนตรี เช่น ไม่โยนของข้ามเครื่องดนตรีไม่เดินข้ามเครื่องดนตรี ก่อนบรรเลงจะต้องยกมือไหว้ครูที่เป็นที่เคารพของวงก่อนต้องให้ความเคารพผู้ที่มีวิทยุฒมากกว่าไม่พูดจาเป็นที่ไม่เคารพผู้ใหญ่

2.3.3.4 ระเบียบแบบแผนบทเพลงในการบรรเลง

ระเบียบแบบแผนในการบรรเลงของวงปี่พาทย์มอญจะเหมือนกับการบรรเลงของวงปี่พาทย์ในอำเภอปากเกร็ดทั่วไปคือ การบรรเลงเพลงทุกเพลงที่เป็นเพลงมอญ ช้องมอญวงใหญ่จะต้องขึ้นเพลงก่อนทุกครั้งตามประเพณีของการบรรเลงเพลงมอญแบบโบราณ เพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานถ้าเป็นงานศพและเป็นศพแห่งจะบรรเลงเมื่อศพเคลื่อนขึ้นวัดจะบรรเลงเพลงยกศพและเริ่มด้วยเพลงเชิญ หลังจากนั้นถ้าเป็นงานที่บ้านจะบรรเลงเพลงประจำบ้านก่อน ถ้าเป็นที่วัดก็จะเริ่มด้วยเพลงประจำวัด และต่อด้วยเพลงมอญทั่วไป เมื่อเวลาที่ยังจะบรรเลงเพลงย่ำเตียง ตอนบ่ายเพลงมอญ 2 ชั้น ช่วงเย็นก่อนค่ำจะบรรเลงเพลงย่ำค่ำ เพลงมอญสองชั้น เวลาพระสวด เพลงมอญสองชั้น เลิกงานตอนกลางคืน เพลงประจำบ้าน เวลาเผาศพใช้เพลงประจำบ้าน เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์มอญใน

อำเภอปากเกร็ดอีกหลายวงที่ยังรักษาวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์มอญในงานศพอยู่ แต่ถ้าเป็นการบรรเลงในงานมงคลทั่วไปก็จะบรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้นหรือเพลงมอญที่มีการขับร้องเพื่อความบันเทิงหรือถ้าเป็นงานประเพณีต่างๆก็จะบรรเลงเพลงมอญที่มีทำนองสนุกสนานและไพเราะทั่วไป

2.3.3.5 กระบวนการถ่ายทอดความรู้

นายสมโภชน์ จำเจริญให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของคณะ ศ.ศิษย์สมบัติ ว่า ปัจจุบัน ลักษณะการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว และการถ่ายทอดแบบองค์รวม ซึ่งการต่อเพลงจะใช้เวลาช่วงเย็นหลังเวลา ห้าโมงเย็นไปแล้วและเวลาที่ผู้เรียนว่างบ้าง สำหรับคนที่ถ่ายทอดการบรรเลงให้ลูกวงในวงส่วนใหญ่เป็นตัวของนายสมโภชน์เองเอง ในด้านบทเพลงที่ใช้สำหรับการต่อเพลงนั้นถ้าเป็นนักดนตรีที่มาร่วมหัดการบรรเลงปี่พาทย์มอญเพลงที่ใช้เป็นเพลงแรกในการต่อให้กับนักดนตรีใหม่ คือเพลงประจำวัด และหลังจากเพลงประจำวัดก็จะเป็นเพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไป และเพลงอื่นๆที่ทางผู้สอนเป็นผู้กำหนดให้

2.3.3.6 พิธีกรรมในการรับศิษย์

การต่อเพลงในครั้งแรกนั้นจะใช้เงินก่านล 6 มากราบครูที่บ้านก่อนและเมื่อใดมีงานไหว้ครูใหญ่ๆที่มีครูคนตรีมาจับมือให้ก็จะให้ผู้เรียนไปอาศัยจับมือกับครูที่มาเป็นผู้ประกอบพิธีแล้วก็ตามต่อเพลงทั่วไปกับนายปู่หนอง

2.3.4 บทเพลง

บทเพลงมอญที่คณะ ศ.ศิษย์สมบัติ ใช้บรรเลงในปัจจุบันเป็นเพลงมอญซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงมอญต่างๆไป เพลงที่บรรเลงก็เป็นเพลงมอญต่างๆไป เช่นเพลงเจริญ เพลงประจำบ้าน ประจำวัด เพลงพระฉัน เพลงย่ำคำ ย่ำเที่ยง เพลงมอญ 2 ชั้นต่างๆไป ซึ่งจะเป็นแบบแผนการบรรเลงที่คล้ายกันกับวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดทั่วไป

บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานศพ

ตาราง 7 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
17.00น.-18.00 น.	ยกศพขึ้นตั้งที่ศาลา	เชิญ เพลงประจำวัด เพลงมอญ 2 ชั้น
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
18.00น.- 19.00น.	-พระมาทำพิธีสวด	เพลงเร็วมอญ
19.00น.- 21.00น.	-พระมาสวดอภิธรรม -พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ -พระสวดอภิธรรมแต่ละจบสลับด้วยการบรรเลงเพลง	-เพลงเร็วมอญ -เพลงจุดธูปเทียน -เพลงมอญสองชั้นออกเพลงเร็วหรือเพลงไทยสั้นๆแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
21.00น.-22.00น.	-พระกลับ -หลังพระกลับบรรเลงเพื่อเป็นเพื่อนเจ้าของงาน -เลิกงานช่วงกลางคืน	-เพลงเร็วมอญ -เพลงไทยหรือเพลงมอญสองชั้นแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง -เพลงเพลงประจำวัด

ตาราง 7 (ต่อ) งานวันเผา

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบ เหงา	- เพลงประจำวัดออกท้ายเพลง ต่างๆ
07.00น.	- พระมา - จุฑรูปเทียน	- เพลงเร็วมอญ - เพลงเร็วมอญจุฑรูปเทียน
07.00น.-08.00น.	- พระฉันภัตตาหาร - พระกลับ	- เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา ตามความถนัดของแต่ละวง
08.00-11.00น.	- เวลาว่างไม่มีพิธีกรรมใดทางศาสนาและ ความเชื่อ	- เพลงเร็วมอญ - เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงประจำ วัดออกท้ายเพลง
11.00น.	- พระมาฉันอาหารเพลและทำพิธีทางศาสนา - จุฑรูปเทียน	- เพลงเร็วมอญ - เพลงเร็วมอญจุฑรูปเทียน
11.00น.- 12.00น.	- พระฉันภัตตาหาร - พระกลับ	- เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา - เพลงเร็วมอญ
12.00น.- 14.00น.	- หลังพระกลับจากฉันเพลไม่มีพิธีกรรมทาง ศาสนาและความเชื่อ	- เพลงช้าเที่ยง - เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงเถา แล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
14.00น.	- พระมาขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ	- เพลงเร็วมอญ
14.00น. – 15.00น.	- พระขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ	- ไม่ต้องบรรเลงนักดนตรี พักผ่อนใกล้ๆวงปี่พาทย์มอญ
15.00น.- 17.00น. 17.00น.	- เวลาว่างหลังจากพระขึ้นเทศเรียบร้อยแล้ว ประชุมเพลิง	- บรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้น หรือ เพลงเถาตามความถนัดของแต่ละ วง เพลงประจำบ้านออกไฟชุม

ถ้ามีงานมากกว่าหนึ่งคืนจะบรรเลงเพลงแต่ละวันเหมือนกับการบรรเลงในงานศพสดคืนแรกที่จะเริ่มการบรรเลงเช่นนั้นทุกคืน แต่ถ้าเป็นงานที่มีการตั้งกระดุกด้วยการบรรเลงจะปฏิบัติดังนี้

ตาราง 7 (ต่อ)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบเหงา	- เพลงประจำวัดออกท้ายเพลงต่างๆ
07.00น.	- พระมา	- เพลงเร็วมอญ
07.00น.-08.00น.	- จุดธูปเทียน - พระฉันภัตตาหาร - พระกลับ - เลิกงาน (เสร็จพิธีศพทั้งหมด)	- เพลงเร็วมอญจุดธูปเทียน - เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถาตามความถนัดของแต่ละวง - เพลงเร็วมอญ - เพลงประจำวัด

ตาราง 8 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
07.00น.	พิธีเชิญเจ้าเข้าทรง	เพลงเชิญ
08.00-11.00น.	พิธีรำเจ้า	เพลงรำใบไม้ เพลงรำมอญ 12 ภาษา เพลงเร็วมอญ เพลงชนช้าง
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
11.00น.	-เสร็จพิธีรำเจ้า	- เพลงเร็วมอญ

ถ้าเป็นงานมงคลทั่วไปที่มีการนำวงปี่พาทย์มอญไปบรรเลงจะใช้เพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไปที่มีทำนองอ่อนหวานหรือทำนองสนุกสนาน เช่น เพลงสองกุมาร เพลงขาดเล็ เพลงพม่านิมิตร มาบรรเลงเพื่อขับกล่อมผู้ฟังที่มาฟังการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญในงานมงคล

2.3.5 การรับงานแสดงและการจ่ายค่าตัวผู้แสดง

ตาราง 9 งานเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตัวนักดนตรีต่อ 1 งานของคณะปี่พาทย์มอญ

ขนาดของวงปี่พาทย์มอญ	ราคาค่ารับงานในแต่ละขนาดของวง				การจ่ายค่าตัวนักแสดงต่อคน		
	1 วัน	1 คืน	2 คืน 2 วัน	หมายเหตุ	วันเดียว	1วัน1คืน	หมายเหตุ
เครื่องคู่ 3 โគ៉ឹង	6,000	8,000	2หมื่น กว่า แล้วแต่ ระยะทา งของ งาน	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิด เพิ่มเป็นเวลาๆละ 3,000 บาท	400-500	500-550	แล้วแต่วิชา ของนัก ดนตรีว่ามี
เครื่องคู่ 4 โគ៉ឹង	7,000	9,000	2-3หมื่น แล้วแต่ ระยะทา งของ งาน	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิด เพิ่มเป็นเวลาๆละ 4,000 บาท	400-500	500-550	ความ สามารถใน การบรรเลง ขนาดไหน
เครื่องคู่ 5 โគ៉ឹង	8,000	10,000	2-3หมื่น แล้วแต่ ระยะทา งของ งาน	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้ บรรเลงกลางวันคิด เพิ่มเป็นเวลาๆละ 5,000 บาท	400-500	500-550	

2.3.6 สถานะภาพของนักดนตรี

สถานะภาพของนักดนตรีในวงปัจจุบันเป็นนักดนตรีที่มีทั้งที่เป็นนักดนตรีอาชีพและนักดนตรีที่มีงานประจำอื่นๆด้วย อย่างตัวนายปูหนอนเองก็มีอาชีพเป็นชาวสวนด้วยส่วนคนอื่นๆบางคนก็รับราชการ บางคนก็ทำงานโรงงานดังนั้นเวลาที่มียานที่ในวันธรรมดาคนก็อาจไม่ครบวงก็จะใช้คนของวงเพื่อนๆที่สนิทสนมกันอย่างวงสุโขทัยหรือวงครุฑนิศย์ที่วัดตำหนักมาบรรเลง ถ้าเป็นงานวันเสาร์อาทิตย์ก็จะใช้นักดนตรีในวง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสถานะทางดนตรีจะอ่อนแอลงกว่าเมื่อก่อนแต่เราก็ยังสามารถอยู่ได้เพราะนักดนตรีในวงทุกคนมีอาชีพเสริมอื่นๆอยู่ด้วยเมื่อไม่มีงานปี่พาทย์ก็มีเงินเดือนกินแต่เราก็ไม่เลิกอาชีพนักดนตรีเพราะเรามีความรักและผูกพันกับการบรรเลงดนตรีปี่พาทย์และเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้เรามีอาชีพมาตั้งแต่เด็กเราจึงไม่ทิ้งอาชีพนี้ในปัจจุบันก็จะมียานเดือนหนึ่งๆก็ 4 – 5 งาน ซึ่งเราก็อู่กันได้เพราะงานส่วนใหญ่เป็นวันเสาร์ วันอาทิตย์ ไม่ค่อยมียานวันธรรมดาเท่าไรเงินที่ได้จากการไปบรรเลงปี่พาทย์ก็ถือเป็นรายได้เสริมไม่ได้เป็นรายได้ประจำเหมือนเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมา

2.3.7 การสืบทอดการหัวหน้าวง

นายสมโภชน์ จำเจริญ เป็นหัวหน้าวงมาจนปัจจุบันยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าวง

2.4 ปี่พาทย์มอญคณะดุริยางค์เฟื่องฟู

ภาพประกอบท 16 บ้านปี่พาทย์วงดุริยางค์เฟื่องฟู

2.4.1 ประวัติความเป็นมา

ปีพาทย์มอญคณะดุริยางค์เฟื่องฟูตั้งอยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 5 ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี หัวหน้าคณะชื่อ นายคุณากร เฟื่องฟู อายุ 53 ปี

ประวัติความเป็นมาและขนบประเพณีทางดนตรีปีพาทย์มอญคณะดุริยางค์เฟื่องฟูเริ่มก่อตั้งวงดนตรีปีพาทย์มอญเมื่อ ปีพ.ศ.2516 มีอายุการจัดตั้งวงมาอายุการจัดตั้งวงมา 40 ซึ่งนายแหล้มเป็นผู้ก่อตั้งวง นายแหล้มเป็นลูกศิษย์ครูทิวไปเรียนปีพาทย์มอญกับครูทิวที่เกาะเกร็ดเมื่อ 50 กว่าปีที่ผ่าน มา และได้ไปเป็นนักดนตรีในวงของครูทิว และเมื่อครูทิวเสียชีวิตก็ได้แยกตัวมาสร้างวงเองเมื่อ ปีพ.ศ.2516 และนำความรู้เรื่องการบรรเลงปีพาทย์มอญที่เรียนจากครูทิวมาสอนให้ลูกๆหลานๆ และสร้างวงโดยมีลูกวงเป็นลูกหลานในระยะเริ่มแรกและเมื่อนายแหล้มเสียชีวิตลงจึงได้ให้นายคุณากร เฟื่องฟู ซึ่งเป็นลูกชายได้สืบทอดวงต่อมาปัจจุบันวงดุริยางค์เฟื่องฟู มีห้องมอญที่ใช้สำหรับรับงานแสดงทั้งหมด 4 โถง

2.4.2 รูปแบบของการประสมวง

วงปีพาทย์มอญคณะดุริยางค์เฟื่องฟู เป็นรูปแบบวงที่มีลักษณะของวงปีพาทย์มอญที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของวงปีพาทย์มอญ ยังคงใช้แบบดั้งเดิมคือวงเครื่อง 5 วงเครื่องคู่ วงเครื่องใหญ่ และวงรูปแบบพิเศษและไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะของวงที่มีมาแต่เดิมให้มีรูปลักษณะของเครื่องดนตรีแบบที่สุพรรณหรือที่อื่นๆนิยมคือ ใซ้วงฆ้องเป็นระนาดเอก หรือเปลี่ยนรูปแบบของฆ้องมอญให้เป็นสมัยนิยมอย่างที่บางวงในปัจจุบันทำกัน เป็นวงที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านบทเพลง วงดนตรีและวัฒนธรรมการบรรเลงตามเอกลักษณ์ของดนตรีปีพาทย์มอญของอำเภอปากเกร็ดเช่นเดียวกับวงปีพาทย์มอญคณะอื่นๆ

2.4.3 ขนบประเพณีของวงในการบรรเลง

2.4.3.1 ความเชื่อ

ภาพประกอบ 17 บูชาครูดนตรีวงดุริยางค์เฟื่องฟู

- 1) ในวงดุริยางค์เฟื่องฟูจะนับถือพระฤๅษีเป็นเทพทางการบรรเลงจะทำพิธีไหว้ครูปีละหนึ่งครั้ง
- 2) เวลาไปงานก็จะมีการทำพิธีไหว้ครู โดยมีดอกไม้รูปเทียนและเงินก้านล 12 บาท ผ้าขาว 1 ผืน เหล้าขาวหรือเหล้าสี 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง เพื่อเป็นการบูชาครูผู้เป็นเทพที่ทางวงนับถือและบูชาครูอาจารย์ทางดนตรีที่ล่วงลับไปแล้ว ผู้ทำพิธีไหว้ครูคือ นายคุณากร เฟื่องฟู
- 3) ก่อนรับประทานอาหารเมื่อเจ้าของงานนำมาเลี้ยงก็จะต้องถวายข้าวและน้ำให้ครูก่อนหลังจากลาครูแล้วนักดนตรีในวงจึงจะสามารถรับประทานอาหารได้

2.4.3.2 การแต่งกาย

งานมงคลจะสวมใส่เสื้อลายดอกหรือเสื้อสีต่างๆให้เหมาะกับงานเช่น งานสงกรานต์ งานประจำปี งานเทศกาลต่างๆ

งานศพ การแต่งกาย สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวกางเกงดำ หรือเสื้อดำกางเกงดำหรือชุดฟอร์มของคณะ

2.4.3.3 ระเบียบแบบแผนการปฏิบัติตนในวง

นักดนตรีปี่พาทย์มอญในวงทุกคนเป็นนักดนตรีที่มีทั้งนักดนตรีอาชีพเล่นดนตรีปี่พาทย์มอญเพียงอย่างเดียวและนักดนตรีที่มีอาชีพอื่นด้วยดังนั้นในการปฏิบัติตนในการวางตัวหรือการบรรเลงในวงนั้นต้องรักษาขนบประเพณีที่เป็นนักดนตรีที่ดี คือการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ก่อนบรรเลงจะต้องยกมือไหว้ครูที่เป็นที่เคารพของวงก่อน ต้องให้ความเคารพผู้ที่มีอายุมากกว่าไม่พูดจาเป็นที่ไม่เคารพผู้ใหญ่

2.4.3.4 ระเบียบแบบแผนบทเพลงในการบรรเลง

ระเบียบแบบแผนในการบรรเลงของวงดุริยางค์เฟื่องฟู จะเหมือนกับการบรรเลงของวงปี่พาทย์ในอำเภอปากเกร็ดทั่วไปคือ การบรรเลงเพลงทุกเพลงที่เป็นเพลงมอญฆ้องมอญวงใหญ่จะต้องขึ้นเพลงก่อนทุกครั้งตามประเพณีของการบรรเลงเพลงมอญแบบโบราณ เพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานถ้าเป็นงานศพและเป็นศพแห่งจะบรรเลงเมื่อศพเคลื่อนขึ้นวัดจะบรรเลงเพลงยกศพและเริ่มด้วยเพลงเชิญ หลังจากนั้นถ้าเป็นงานที่บ้านจะบรรเลงเพลงประจำบ้านก่อน ถ้าเป็นที่วัดก็จะเริ่มด้วยเพลงประจำวัด และต่อด้วยเพลงมอญทั่วไป เมื่อเวลาเที่ยงจะบรรเลงเพลงย่ำเที่ยง ตอนบ่ายเพลงมอญ 2 ชั้น ช่วงเย็นก่อนค่ำจะบรรเลงเพลงย่ำค่ำ เพลงมอญสองชั้น เวลาพระสวด เพลงมอญสองชั้น เลิกงานตอนกลางคืน เพลงประจำบ้าน เวลาเผาศพใช้เพลงประจำบ้าน เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดอีกหลายวงที่ยังรักษาวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์มอญในงานศพอยู่ แต่ถ้าเป็นการบรรเลงในงานมงคลทั่วไปก็จะบรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้นหรือเพลงมอญที่มีการขับร้องเพื่อความบันเทิงหรือถ้าเป็นงานประเพณีต่างๆก็จะบรรเลงเพลงมอญที่มีทำนองสนุกสนานและไพเราะทั่วไป

2.4.3.5 กระบวนการถ่ายทอดความรู้

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของวงดุริยางค์เฟื่องฟูว่า ปัจจุบัน ลักษณะการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว และการถ่ายทอดแบบของคร่อม ซึ่งการต่อเพลงจะใช้เวลาช่วงเย็นบ้างและเวลาที่ผู้เรียนว่างบ้างในปัจจุบันการต่อเพลงไม่มีเวลาแน่นอน ในปัจจุบันไม่ค่อยมีการต่อเพลงให้กับนักดนตรีรุ่นใหม่ๆเนื่องจากไม่ค่อยได้ไปแสดงบ่อยนักนักดนตรีจะต่อเพลงกัน โดยอาศัยการจำเพลงในเวลาบรรเลงในงานงานที่แสดงในปัจจุบันก็เป็นงานปี่พาทย์มอญมากกว่าปี่พาทย์ไทยจึงต่อแต่เพลงปี่พาทย์มอญและมักต่อเพลงกันตามงานมากกว่าต่อเพลงที่บ้าน การต่อเพลงส่วนใหญ่ นายคุณากรจะเป็นผู้ต่อเพลงให้ลูกวงเอง

2.4.3.6 พิธีกรรมในการรับศิษย์

การต่อเพลงในครั้งแรกนั้นจะใช้เงินก้านล 6 บาท มากราบครูที่บ้านก่อนและเมื่อที่ใดมีงานไหว้ครูใหญ่ๆที่มีครูดนตรีมาจับมือให้ก็จะให้ผู้เรียนไปอาศัยจับมือกับครูที่มาเป็นผู้ประกอบพิธีแล้วก็ตามต่อเพลงทั่วไปกับนายปูหนอน

2.4.4 บทเพลง

บทเพลงมอญที่วงดุริยางค์เฟื่องฟูใช้บรรเลงในปัจจุบันเป็นเพลงมอญซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงมอญทั่วไป เพลงที่บรรเลงก็เป็นเพลงมอญทั่วไป เช่นเพลงเชิญ เพลงประจำบ้าน ประจำวัด เพลงพระฉัน เพลงย่ำค่ำ ย่ำเที่ยง เพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไป ซึ่งจะเป็นแบบแผนการบรรเลงที่คล้ายกันกับวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดทั่วไป

บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานศพ

งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง

ตาราง 10 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
17.00น-18.00 น.	ยกศพขึ้นตั้งที่ศาลา	เชิญ เพลงประจำวัด เพลงมอญ 2 ชั้น
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
18.00น.- 19.00น.	-พระมาทำพิธีสวด	เพลงเร็วมอญ
19.00น.- 21.00น.	-พระมาสวดอภิธรรม -พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ -พระสวดอภิธรรมแต่ละจบสลับด้วยการบรรเลงเพลง	-เพลงเร็วมอญ -เพลงจุดธูปเทียน -เพลงมอญสองชั้นออกเพลงเร็วหรือเพลงไทยสั้นๆแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
21.00น.-22.00น.	-พระกลับ -หลังพระกลับบรรเลงเพื่อเป็นเพื่อนเจ้าของงาน -เลิกงานช่วงกลางคืน	-เพลงเร็วมอญ -เพลงไทยหรือเพลงมอญสองชั้นแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง -เพลงเพลงประจำวัด

ตาราง 10 (ต่อ) งานวันเผา

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบ เหงา	- เพลงประจำวัดออกท้ายเพลง ต่างๆ
07.00น.	- พระมา	- เพลงเร็วมอญ
07.00น.-08.00น.	- จุฑรูปเทียน - พระฉันภัตราหาร	- เพลงเร็วมอญจุฑรูปเทียน - เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา ตามความถนัดของแต่ละวง
08.00-11.00น.	- พระกลับ - เวลาว่างไม่มีพิธีกรรมใดทางศาสนาและ ความเชื่อ	- เพลงเร็วมอญ - เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงประจำ วัดออกท้ายเพลง
11.00น.	- พระมาฉันอาหารเพลและทำพิธีทางศาสนา - จุฑรูปเทียน	- เพลงเร็วมอญ - เพลงเร็วมอญจุฑรูปเทียน
11.00น.- 12.00น.	- พระฉันภัตราหาร - พระกลับ	- เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา - เพลงเร็วมอญ
12.00น.- 14.00น.	- หลังพระกลับจากฉันเพลไม่มีพิธีกรรมทาง ศาสนาและความเชื่อ	- เพลงช้าเที่ยง - เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงเถา แล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
14.00น.	- พระมาขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ	- เพลงเร็วมอญ
14.00น.- 15.00น.	- พระขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ	- ไม่ต้องบรรเลงนักคนตรี พักผ่อนใกล้ๆวงปี่พาทย์มอญ
15.00น.- 17.00น.	- เวลาว่างหลังจากพระขึ้นเทศเรียบร้อยแล้ว	- บรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้น หรือ เพลงเถาตามความถนัดของแต่ละ วง
17.00น.	ประชุมเพลิง	เพลงประจำบ้านออกไฟชุม

ถ้ามีงานมากกว่าหนึ่งคืนจะบรรเลงเพลงแต่ละวันเหมือนกับการบรรเลงในงานศพสดคืนแรกที่จะเริ่มการบรรเลงเช่นนั้นทุกคืน แต่ถ้าเป็นงานที่มีการตั้งกระดุกด้วยการบรรเลงจะปฏิบัติดังนี้

ตาราง 10 (ต่อ)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบเหงา	- เพลงประจำวัดออกท้ายเพลงต่างๆ
07.00น.	- พระมา	- เพลงเร็วมอญ
07.00น.-08.00น.	- จุดธูปเทียน - พระฉันภัตตาหาร - พระกลับ - เลิกงาน (เสร็จพิธีศพทั้งหมด)	- เพลงเร็วมอญจุดธูปเทียน - เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถาตามความถนัดของแต่ละวง - เพลงเร็วมอญ - เพลงประจำวัด

ตาราง 11 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
07.00น.	พิธีเชิญเจ้าเข้าทรง	เพลงเชิญ
08.00-11.00น.	พิธีรำเจ้า	เพลงรำใบไม้ เพลงรำมอญ 12 ภาษา เพลงเร็วมอญ เพลงชนช้าง
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
11.00น.	-เสร็จพิธีรำเจ้า	-เพลงเร็วมอญ

ถ้าเป็นงานมงคลทั่วไปที่มีการนำวงปี่พาทย์มอญไปบรรเลงจะใช้เพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไปที่มีทำนองอ่อนหวานหรือทำนองสนุกสนาน เช่น เพลงสองกุมาร เพลงยาคเล็ เพลงพม่านิมิตร มาบรรเลงเพื่อขับกล่อมผู้ฟังที่มาฟังการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญในงานมงคล

2.4.5 ตารางการเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตัวนักดนตรีของคณะดุริยางค์เฟื่องฟู

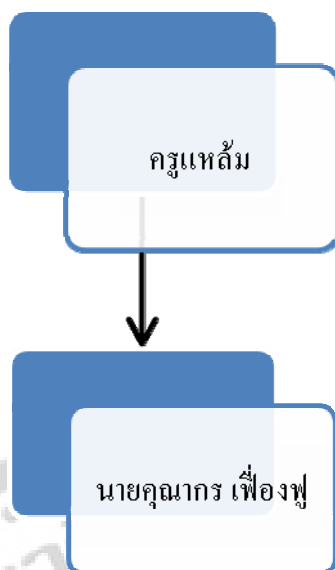
ตาราง 12 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตัวนักดนตรีของคณะดุริยางค์เฟื่องฟู

ขนาดของวงปี่พาทย์มอญ	ราคาค่ารับงานในแต่ละขนาดของวง				การจ่ายค่าตัวนักแสดงต่อคน		
	1 วัน	1 คืน	2 คืน 2 วัน	หมายเหตุ	วันเดียว	1วัน1คืน	หมายเหตุ
เครื่องคู่ 3 โគឹង	6,000	8,000	2 หมื่นกว่าบาท แล้วแต่ระยะทาง	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้บรรเลงกลางวันคิดเพิ่มเป็นเวลาๆละ 3,000 บาท	400 - 500	500 - 550	แล้วแต่วิชาของนักดนตรีว่ามีความสามารถในการบรรเลงขนาดไหน
เครื่องคู่ 4 โគឹង	7,000	9,000	2 - 3หมื่นบาท แล้วแต่ระยะทาง	มากกว่า 1 คืนถ้าไม่ได้บรรเลงกลางวันคิดเพิ่มเป็นเวลาๆละ 4,000 บาท	400 - 500	500 - 550	

2.4.6 สถานะภาพของนักดนตรี

สถานภาพของนักดนตรีในวงปัจจุบันเป็นนักดนตรีที่มีแต่เดิมส่วนใหญ่ได้เสียชีวิตไปแล้วดังนั้นในปัจจุบันนอกจากลูกหลานที่ยังเด็กซึ่งเพิ่งฝึกหัดเข้ามาใหม่ก็จะใช้วิธีการหาคนวงอื่นมาบรรเลงให้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักดนตรีจากวงวัดสี่มเกลี้ยงอยู่แถวบางใหญ่มาบรรเลงให้

2.4.7 การสืบทอดการหัวหน้าวง

ภาพประกอบ 18 การสืบทอดหัวหน้าวงดุริยางค์เฟื่องฟู

2.5 ปี่พาทย์มอญ คณะเพชรลักษณ์

2.5.1 ประวัติความเป็นมา

ปี่พาทย์มอญคณะเพชรลักษณ์ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 33 หมู่ 6 ต. อ้อมเกร็ด อ. ปากเกร็ด

จ. นนทบุรี

คณะเพชรลักษณ์ ก่อตั้งโดยครูเพชร รักเดช โดยได้จัดตั้งวงมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2470 มีอายุการจัดตั้งวงมากกว่า 80 ปี นายเพชร ได้เรียนปี่พาทย์มาจากหลวงพิชัย ซึ่งเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงทางด้านปี่พาทย์แถบอำเภอบางบัวทอง หลังจากเรียนปี่พาทย์มอญจากหลวงประสาทและเรียนดนตรีไทยจากครูบุญยงและครูบุญยัง เกตุคง ครั้งแรกที่ก่อตั้งวงนั้นเป็นวงดนตรีปี่พาทย์มอญและปี่พาทย์ไทย โดยมีเครื่องดนตรีฆ้องมอญ 3 โគังและวงปี่พาทย์ไทยฆ้องไทยวงใหญ่ 1 วง และฆ้องไทยวงเล็ก 1 วง หลังจากทีวงปี่พาทย์มอญได้รับความนิยมจึงได้สร้างเครื่องปี่พาทย์มอญฆ้องมอญขึ้นอีกจำนวน 3 โគัง เมื่อครูเพชรเสียชีวิตผู้ที่ได้ทำหน้าที่ในการเป็นหัวหน้าวงสืบทอดมาคือสืบทอดวงพงศ์ รักเดช ปัจจุบัน วงเพชรลักษณ์ มีเครื่องดนตรีฆ้องมอญ 6 โគัง ตั้งวงปี่พาทย์มอญอยู่แถววัดใหญ่สว่างอารมณ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2.5.2 รูปแบบของการประสมวง

ลักษณะของวงปี่พาทย์มอญของวงปี่พาทย์มอญคณะเพชรลักษณ์ เป็นวงปี่พาทย์มอญที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมวงปี่พาทย์มอญดั้งเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเครื่องดนตรีและวงดนตรี คือเป็นรูปแบบที่เป็นวงเครื่อง 5 วงเครื่องคู่ วงเครื่องใหญ่ และวงรูปแบบพิเศษที่ เป็นวงที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านบทเพลง วงดนตรี และวัฒนธรรมการบรรเลงตามเอกลักษณ์ของดนตรีปี่พาทย์มอญของปากเกร็ดที่มีการคงความเป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีปี่พาทย์มอญ

2.5.3 ขนบประเพณีของวงในการบรรเลง

ภาพประกอบ 19 หิ้งบูชาคณะเพชรลักษณ์

ความเชื่อที่บ้านเพชรลักษณ์จะมีพระปรกณธรพรเป็นตัวแทนของวง เพื่อเป็นการบูชาและใช้เสียรขององค์เทพเจ้า คือ เสียรพระอิศวร เสียรพระพิฆเนศ เสียรพระนารายณ์ และเสียรพระฤๅษีใน การบูชาจะถวายอาหารและน้ำทุกวันพฤหัสบดีและวันพระ จะมีการทำพิธีไหว้ครูทุกปี ปีละ 1 ครั้ง ก่อนการบรรเลงทุกครั้งจะทำพิธีไหว้ครูด้วยการใช้ดอกไม้รูปเทียนเงินก้านล 12 บาท ผ้าขาวหนึ่งผืน เหล้าขาวหรือเหล้าสี 1 ขวด เพื่อทำพิธีไหว้ครู ก่อนการบรรเลงจะต้องบูชาครูด้วยการยกมือไหว้ครู และขอขมาก่อนการบรรเลง การขึ้นเพลงในวงปี่พาทย์มอญจะให้ฆ้องมอญเป็นผู้บรรเลงก่อนทุกครั้ง

2.5.3.1 การแต่งกาย

งานมงคล จะสวมใส่เสื้อลายดอกหรือเสื้อสีต่างๆให้เหมาะกับงานเช่น งาน สงกรานต์ งานประจำปี งานเทศกาลต่างๆ

งานศพ การแต่งกาย สวมเสื้อเจ็ดสีขาวกางเกงดำตามแบบการแต่งกายของ นักดนตรีเป่าพาทย์มอญ หรือเสื้อดำกางเกงดำเพื่อเป็นการให้เกียรติกับเจ้าของงาน

2.5.3.2 ระเบียบแบบแผนบทเพลงในการบรรเลง

การบรรเลงเพลงทุกเพลงที่เป็นเพลงมอญซุ่มมอญวงใหญ่จะต้องขึ้นเพลง ก่อนทุกครั้งตามประเพณีของการบรรเลงเพลงมอญแบบโบราณ เพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานถ้าเป็น งานศพและเป็นศพแห่งจะบรรเลงเมื่อศพเคลื่อนขึ้นวัดจะบรรเลงเพลงยกศพและเริ่มด้วยเพลงเชิญ หลังจากนั้นถ้าเป็นงานที่บ้านจะบรรเลงเพลงประจำบ้านก่อน ถ้าเป็นที่วัดก็จะเริ่มด้วยเพลงประจำวัด และต่อด้วยเพลงมอญทั่วไป เมื่อเวลาเที่ยงจะบรรเลงเพลงย่ำเที่ยง ตอนบ่ายเพลงมอญ 2 ชั้น ช่วงเย็นก่อน ค่ำจะบรรเลงเพลงย่ำค่ำ เพลงมอญสองชั้น เวลาพระสวด เพลงมอญสองชั้น เลิกงานตอนกลางคืนใช้ เพลงประจำบ้าน เวลาเผาศพใช้เพลงประจำบ้าน เช่นเดียวกับวงเป่าพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดอีก หลายนวงที่ยังรักษาวัดนธรรมการบรรเลงเป่าพาทย์มอญในงานศพอยู่ แต่ถ้าเป็นการบรรเลงในงานมงคล ทั่วไปก็จะบรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้นหรือเพลงมอญที่มีการขับร้องเพื่อความบันเทิงหรือถ้าเป็นงาน ประเพณีต่างๆก็จะบรรเลงเพลงมอญที่มีทำนองสนุกสนานและไพเราะทั่วไป

2.5.3.4 กระบวนการถ่ายทอดความรู้

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของคณะเพชรลักษณ์ ว่า มีการสืบทอดการ บรรเลงมี 2 ลักษณะคือ การถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวที่เรียกว่าแบบมุขปาฐะในปัจจุบันผู้ที่ถ่ายทอดให้ผู้ ที่มาเรียนเป่าพาทย์มอญจะเป็นสิบเอกณัฐพงศ์ รักเดช และการถ่ายทอดอีกลักษณะหนึ่งคือการถ่ายทอด แบบของครุฑผู้สอนจะบอกเป็นทำนองเพลงที่ละวรรคแล้วให้ลูกวงบรรเลงตาม เพลงที่ใช้สำหรับการต่อ เพลงนั้นถ้าเป็นนักดนตรีที่มาเริ่มหัดการบรรเลงเป่าพาทย์มอญเพลงที่ใช้เป็นเพลงแรกในการต่อให้กับนัก ดนตรีใหม่ คือเพลงประจำวัด และหลังจากเพลงประจำวัดก็จะเป็นเพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไป และเพลง อื่นๆที่ทางผู้สอนเป็นผู้กำหนดให้

2.5.3.5 พิธีกรรมในการรับศิษย์

การต่อเพลงในครั้งแรกนั้นจะใช้เงินกำนล 6 บาท มากราบครูที่บ้านก่อน และเมื่อใดมีงานไหว้ครูใหญ่ๆที่มีครูดนตรีมาจับมือให้ก็จะให้ผู้เรียนไปอาศัยจับมือกับครูที่มาเป็นผู้ ประกอบพิธีแล้วก็ตามต่อเพลงทั่วไปกับนายปู่หนอน

2.5.4 บทเพลง

บทเพลงมอญที่วางสมจิตศิลป์ใช้บรรเลงในปัจจุบันเป็นเพลงมอญซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงมอญของปทุมธานีและมีเพลงที่เป็นเพลงปากเกร็ดบ้างแต่เหลืออยู่ไม่มากสิ่งที่รักษาวัฒนธรรมของปากเกร็ดไว้มากคือ ลักษณะของมือที่บรรเลงเป็นมือฆ้องที่บรรเลงซึ่งส่วนใหญ่เป็นมือฆ้องที่ครูเพลงมอญทางปากเกร็ดได้เป็นผู้ถ่ายทอดไว้ให้ตั้งแต่โบราณและยังยึดปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันเพลงที่บรรเลงก็เป็นเพลงมอญทั่วไป เช่น เพลง เจริญ เพลงประจำบ้าน ประจำวัด เพลงพระฉันทน์ เพลงย่ำคำ ย่ำเที่ยง เพลงมอญ 2 ชั้นต่างๆไป ซึ่งจะเป็นแบบแผนการบรรเลงที่คล้ายกันกับวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานศพ

ตาราง 13 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
17.00น.-18.00 น.	ยกศพขึ้นตั้งที่ศาลา	เจริญ เพลงประจำวัด เพลงมอญ 2 ชั้น
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
18.00น.- 19.00น.	-พระมาทำพิธีสวด	เพลงเร็วมอญ
19.00น.- 21.00น.	-พระมาสวดอภิธรรม -พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ -พระสวดอภิธรรมแต่ละจบสลับด้วยการบรรเลงเพลง	-เพลงเร็วมอญ -เพลงจุดธูปเทียน -เพลงมอญสองชั้นออกเพลงเร็วหรือเพลงไทยสั้นๆแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
21.00น.-22.00น.	-พระกลับ -หลังพระกลับบรรเลงเพื่อเป็นเพื่อนเจ้าของงาน -เลิกงานช่วงกลางคืน	-เพลงเร็วมอญ -เพลงไทยหรือเพลงมอญสองชั้นแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง -เพลงเพลงประจำวัด

ตาราง 13 (ต่อ) งานวันเผา

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบ เหงา	- เพลงประจำวัดออกท้ายเพลง ต่างๆ
07.00น.	- พระมา - จุฑรูปเทียน	- เพลงเร็วมอญ - เพลงเร็วมอญจุฑรูปเทียน
07.00น.-08.00น.	- พระฉันภัตตาหาร - พระกลับ	- เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา ตามความถนัดของแต่ละวง
08.00-11.00น.	- เวลาว่างไม่มีพิธีกรรมใดทางศาสนาและ ความเชื่อ	- เพลงเร็วมอญ - เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงประจำ วัดออกท้ายเพลง
11.00น.	- พระมาฉันอาหารเพลและทำพิธีทางศาสนา - จุฑรูปเทียน	- เพลงเร็วมอญ - เพลงเร็วมอญจุฑรูปเทียน
11.00น.- 12.00น.	- พระฉันภัตตาหาร - พระกลับ	- เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา - เพลงเร็วมอญ
12.00น.- 14.00น.	- หลังพระกลับจากฉันเพลไม่มีพิธีกรรมทาง ศาสนาและความเชื่อ	- เพลงช้าเที่ยง - เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงเถา แล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
14.00น.	- พระมาขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ	- เพลงเร็วมอญ
14.00น. – 15.00 น.	- พระขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ - เวลาว่างหลังจากพระขึ้นเทศเรียบร้อยแล้ว	- ไม่ต้องบรรเลงนักดนตรี พักผ่อนใกล้ๆวงปี่พาทย์มอญ - บรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้น หรือ
15.00น.- 17.00น. 17.00น.	ประชุมเพลิง	เพลงเถาตามความถนัดของแต่ละ วง เพลงประจำบ้านออกไฟชุม

ถ้ามีงานมากกว่าหนึ่งคืนจะบรรเลงเพลงแต่ละวันเหมือนกับการบรรเลงในงานศพสดคืนแรก
ที่เริ่มการบรรเลงเช่นนั้นทุกคืน แต่ถ้าเป็นงานที่มีการตั้งกระดุกด้วยการบรรเลงจะปฏิบัติดังนี้

ตาราง 13 (ต่อ)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบ เหงา	- เพลงประจำวัดออกท้ายเพลง ต่างๆ
07.00น.	- พระมา	- เพลงเร็วมอญ
07.00น.-08.00น.	- จุฑารูปเทียน - พระฉันภัตตาหาร - พระกลับ - เลิกงาน (เสร็จพิธีศพทั้งหมด)	- เพลงเร็วมอญจุฑารูปเทียน - เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา ตามความถนัดของแต่ละวง - เพลงเร็วมอญ - เพลงประจำวัด

ตาราง 14 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
07.00น.	พิธีเชิญเจ้าเข้าทรง	เพลงเชิญ
08.00-11.00น.	พิธีรำเจ้า	เพลงรำใบไม้ เพลงรำมอญ 12 ภาษา เพลงเร็วมอญ เพลงชนช้าง
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
11.00น.	-เสร็จพิธีรำเจ้า	-เพลงเร็วมอญ

ถ้าเป็นงานมงคลทั่วไปที่มีการนำวงปี่พาทย์มอญไปบรรเลงจะใช้เพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไปที่มีทำนองอ่อนหวานหรือทำนองสนุกสนาน เช่น เพลงสองกุมาร เพลงขาดเล็ เพลงพม่านิมิตร มาบรรเลงเพื่อขับกล่อมผู้ฟังที่มาฟังการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญในงานมงคล

2.5.5 การรับงานแสดงและการจ่ายค่าตัวผู้แสดง

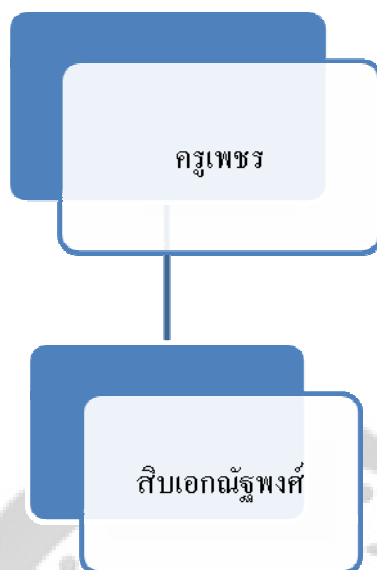
ตาราง 15 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตอบแทนนักดนตรีของคณะเพชรลักษณ์

ขนาดของวง ปี่พาทย์มอญ	ราคาตัวรับงานในแต่ละขนาดของวง				การจ่ายค่าตัวนักแสดงต่อคน		
	1 วัน	1 คืน	2 คืน 2 วัน	หมายเหตุ	วันเดียว	1วัน1คืน	หมายเหตุ
เครื่องคู่ 2 โគ៉ឹង	3,500	5,000	12,000		400-500	500-550	คิดเป็นเวลาๆ ละ 300-500 บาท
เครื่องคู่ 3 โគ៉ឹង	5,000	5,000	15,000		400-500	500-550	
เครื่องคู่ 4 โគ៉ឹង	6,000	6,000	16,500		400-500	500-550	
เครื่องคู่ 5 โគ៉ឹង	7,000	7,000	17,000		400-500	500-550	
เครื่องคู่ 6 โគ៉ឹង	8,000	8,000	20,000		400-500	500-550	

2.5.6 สถานะภาพของนักดนตรี

นักดนตรีปัจจุบันส่วนใหญ่มีงานประจำทำจะมาบรรเลงปี่พาทย์มอญต่อเมื่อมีงานวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งงานปี่พาทย์มอญส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะมีเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ นักดนตรีจะเป็นลูกหลานและญาติพี่น้องมีคนนอกบ้างซึ่งส่วนใหญ่มีงานประจำทำเกือบทุกคนคนที่ไม่มีการประจำทำก็จะเป็นคนที่มีอาชีพทำสวนและชาวบ้านใกล้เคียงซึ่งมีไม่มาก

2.5.7 การสืบทอดการเป็นหัวหน้าวง

ภาพประกอบ 20 การสืบทอดหัวหน้าวงเพชรลักษณ์

2.6 ปี่พาทย์มอญคณะมานิตย์

2.6.1 ประวัติความเป็นมา

ปี่พาทย์มอญคณะมานิตย์ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 78 หมู่ 3 ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี หัวหน้าคณะชื่อ นายมานิตย์ อายุ 53 ปี

คณะครูมานิตย์ ก่อตั้งวงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 โดยครูสิงห์ ครูสังข์ สองพี่น้องครูสิงห์และครูสังข์เรียนดนตรีปี่พาทย์มาจากครูแหยมและเป็นลูกวงของครูแหยมมาจนกระทั่งครูแหยมเสียชีวิตจึงมาแยกวงเป็นของตนเองโดยตั้งคณะปี่พาทย์อยู่ที่บ้านเลขที่ 78 หมู่ 3 ตำบลบางตะไนย์อำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี โดยครูสิงห์ได้นำชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมาฝึกการบรรเลง และออกรับงาน โดยใช้ชื่อว่า วงวัดตำหนักเหนือ นักดนตรีในวงส่วนมากเป็นชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้บ้านและลูกหลานของครูสิงห์ครูสังข์ ต่อมาเมื่อครูสิงห์ครูสังข์เสียชีวิตแล้วทั้งสองคนจึงให้หลานชายคือ นายมานิตย์ อยู่สังข์ รับหน้าที่ดูแลวงปี่พาทย์มอญ และได้เปลี่ยนชื่อวงใหม่เป็นวงครูมานิตย์ วัดตำหนักเหนือ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันวงครูมานิตย์ได้สร้างเครื่องมอญเพิ่มขึ้นจากเดิมโดยปัจจุบันมีเครื่องปี่พาทย์มอญคือฆ้องมอญทั้งหมด 4 โคน้ำ ปัจจุบันคณะครูมานิตย์มีอายุการก่อตั้งวงได้ประมาณ 55 ปี

2.6.2 รูปแบบของการประสมวง

ลักษณะของวงปี่พาทย์มอญของวงปี่พาทย์มอญคณะกรมานิตย์ เป็นรูปแบบวงปี่พาทย์มอญที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอปากเกร็ดโดยทั่วไป คือวงเครื่อง 5 วงเครื่องคู่ วงเครื่องใหญ่ และวงรูปแบบพิเศษ ยังคงรักษารูปแบบวงปี่พาทย์มอญไว้โดยไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงลักษณะของวงที่มีมาแต่เดิม เป็นวงดนตรีที่มีวัฒนธรรมการบรรเลงตามเอกลักษณ์ของดนตรีปี่พาทย์มอญของปากเกร็ดทั้งเรื่องเครื่องดนตรีและวงดนตรีไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบแต่อย่างใด

2.6.3 ขนบประเพณีของวงในการบรรเลง

2.6.3.1 ความเชื่อ

วงกรมานิตย์จะมีตะโพนไทยเป็นครูที่เป็นที่เคารพบูชาและมีรูปเสีรพอแก่เป็นครูตั้งบูชาที่บ้านแต่ละปีจะมีพิธีครอบครูไหว้ครูทุกๆ 1 ครั้งและถวายอาหารและน้ำทุกเช้า

2.6.3.2 การแต่งกาย

งานมงคล จะสวมใส่เสื้อลายดอกหรือเสื้อสีต่างๆให้เหมาะกับงานเช่น งานสงกรานต์ งานประจำปี งานเทศกาลต่างๆ

งานศพ การแต่งกาย สวมเสื้อเชิ้ตสีขาวกางเกงดำตามแบบการแต่งกายของนักดนตรีปี่พาทย์มอญ หรือเสื้อดำกางเกงดำเพื่อเป็นการให้เกียรติกับเจ้าของงาน

2.6.3.3 ระเบียบแบบแผนการปฏิบัติตนในวง

นักดนตรีในวงส่วนใหญ่เป็นคนที่อยู่บริเวณใกล้บ้านกรมานิตย์จะเป็นผู้ฝึกซ้อมการบรรเลงด้วยตนเองและจะสอนให้ลูกศิษย์ทุกคนเคารพในความเป็นนักดนตรีไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกันจะช่วยเหลือกันเวลาอยู่ในวงจะไม่โยนหรือเล่นกันในขณะที่อยู่ในตัวเครื่องดนตรีเพราะถือว่าเป็นการไม่เคารพครูอาจารย์ทางดนตรีการแต่งกายในการไปแสดงต้องมีระเบียบดูกาลเทศะจะสวมเสื้อฟ้าตามเหตุการณ์ของงานเช่นงานมงคลจะสวมเสื้อฟ้าที่เป็นสีสันเพื่อให้ดูสดช่อถ้าเป็นงานศพจะสวมเสื้อฟ้าสีขาวหรือสีดำเท่านั้น

2.6.3.4 ระเบียบแบบแผนบทเพลงในการบรรเลง

การบรรเลงเพลงทุกเพลงที่เป็นเพลงมอญหรือมอญวงใหญ่จะต้องขึ้นเพลงก่อนทุกครั้งตามประเพณีของการบรรเลงเพลงมอญแบบโบราณตามระเบียบปฏิบัติของนักดนตรีปี่พาทย์ในอำเภอปากเกร็ดที่มีการสืบทอดกันมา เพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานถ้าเป็นงานศพและเป็นศพแห่งจะบรรเลงเมื่อศพเคลื่อนขึ้นวัดจะบรรเลงเพลงยกศพและเริ่มด้วยเพลงเชิญ หลังจากนั้นถ้าเป็น

งานที่บ้านจะบรรเลงเพลงประจำบ้านก่อน ซึ่งระเบียบปฏิบัติในเรื่องการบรรเลงเพลงมอญนั้นจะเหมือนกันกับคณะปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดทุกวงเพราะปัจจุบันนักดนตรีปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดก็จะถึงกันหมดเพราะจะช่วยเหลือกันในเรื่องนักดนตรีต่างวงใดมีงานและขาดคนก็จะสามารถดึงคนวงอื่นมาช่วยกันได้ เพลงที่ใช้บรรเลงก็เช่น เพลงประจำวัด และต่อด้วยเพลงมอญทั่วไป เมื่อเวลาเที่ยงจะบรรเลงเพลงย่ำเที่ยง ตอนบ่ายเพลงมอญ 2 ชั้น ช่วงเย็นก่อนค่ำจะบรรเลงเพลงย่ำค่ำ เพลงมอญสองชั้น เวลาพระสวด เพลงมอญสองชั้น เลิกงานตอนกลางคืน เพลงประจำบ้าน เวลาเผาศพใช้เพลงประจำบ้าน เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดอีกหลายวงที่ยังรักษาวัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์มอญในงานศพอยู่ แต่ถ้าเป็นการบรรเลงในงานมงคลทั่วไปก็จะบรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้นหรือเพลงมอญที่มีการขับร้องเพื่อความบันเทิง

2.6.3.5 กระบวนการถ่ายทอดความรู้

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของวงว่า มีการสืบทอด แบบตัวต่อตัวและการถ่ายทอดแบบการต่อเพลงให้ลูกวงทั้งวงซึ่งอาจจะบอกเป็นทำนองเพลงที่ละวรรคแล้วให้ลูกวงบรรเลงตาม ในด้านบทเพลงที่ใช้สำหรับการต่อเพลงนั้นถ้าเป็นนักดนตรีที่มาร่วมหัดการบรรเลงปี่พาทย์มอญเพลงที่ใช้เป็นเพลงแรกในการต่อให้กับนักดนตรีใหม่ คือเพลงประจำวัด และหลังจากเพลงประจำวัดก็จะเป็นเพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไป และเพลงอื่นๆที่ทางผู้สอนเป็นผู้กำหนดให้

2.6.3.6 พิธีกรรมในการรับศิษย์

จะรับเด็กที่มาฝึกการบรรเลงในวันพฤหัสบดีโดยให้จับมือเพลงสาธุการก่อน ก่อนจับมือลูกศิษย์ต้องนำดอกไม้ธูปเทียนมากราบครูพร้อมกับเงินค่ากำนัลจำนวน 12 บาทผู้ทำพิธีจับมือเดิมที่เป็นครูสิงห์และเมื่อครูสิงห์เสียชีวิตแล้วก็ให้ครูบุญปลูกเป็นผู้จับมือไหว้ครูต่อจากครูสิงห์ และมีพิธีไหว้ครูใหญ่จึงให้ครูที่มาทำพิธีไหว้ครูจับมือไหว้ครูอีกครั้ง

2.6.4 บทเพลง

บทเพลงมอญที่คณะครูมานิตย์ใช้บรรเลงในปัจจุบันเป็นเพลงมอญซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงมอญของปทุมธานีเป็นเพลงมอญทั่วไป เช่นเพลงเชิญ เพลงประจำบ้าน ประจำวัด เพลงพระฉัน เพลงย่ำค่ำ ย่ำเที่ยง เพลงมอญ 2 ชั้นต่างๆไป ซึ่งจะเป็นแบบแผนการบรรเลงที่คล้ายกันกับวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในงานศพ

ตาราง 16 บทเพลงที่ใช้ในงานพิธีศพแต่ละคืน (งานศพสดคืนแรกที่มีการบรรเลง)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
17.00น.-18.00 น.	ยกศพขึ้นตั้งที่ศาลา	เชิญ เพลงประจำวัด เพลงมอญ 2 ชั้น
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
18.00น.- 19.00น.	-พระมาทำพิธีสวด	เพลงเร็วมอญ
19.00น.- 21.00น.	-พระมาสวดอภิธรรม -พิธีจุดธูปเทียนบูชาพระ -พระสวดอภิธรรมแต่ละจบสลับด้วยการบรรเลงเพลง	-เพลงเร็วมอญ -เพลงจุดธูปเทียน -เพลงมอญสองชั้นออกเพลงเร็วหรือเพลงไทยสั้นๆแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
21.00น.-22.00น.	-พระกลับ -หลังพระกลับบรรเลงเพื่อเป็นเพื่อนเจ้าของงาน -เลิกงานช่วงกลางคืน	-เพลงเร็วมอญ -เพลงไทยหรือเพลงมอญสองชั้นแล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง -เพลงเพลงประจำวัด

ตาราง 16 (ต่อ) งานวันเผา

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบ เหงา	-เพลงประจำวัดออกท้ายเพลง ต่างๆ
07.00น.	- พระมา	-เพลงเร็วมอญ
07.00น.-08.00น.	-จุดธูปเทียน -พระฉันภัตตาหาร	-เพลงเร็วมอญจุดธูปเทียน -เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา ตามความถนัดของแต่ละวง
08.00-11.00น.	-พระกลับ - เวลาว่างไม่มีพิธีกรรมใดทางศาสนาและ ความเชื่อ	-เพลงเร็วมอญ -เพลงมอญ 2 ชั้น เพลงประจำ วัดออกท้ายเพลง
11.00น.	-พระมาฉันอาหารเพลและทำพิธีทางศาสนา -จุดธูปเทียน	-เพลงเร็วมอญ -เพลงเร็วมอญจุดธูปเทียน
11.00น.- 12.00น.	-พระฉันภัตตาหาร -พระกลับ	-เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา -เพลงเร็วมอญ
12.00น.- 14.00น.	-หลังพระกลับจากฉันเพลไม่มีพิธีกรรมทาง ศาสนาและความเชื่อ	-เพลงช้าเที่ยง -เพลงมอญ 2 ชั้นเพลงเถา แล้วแต่ความถนัดของแต่ละวง
14.00น.	-พระมาขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ	-เพลงเร็วมอญ
14.00น. – 15.00 น.	-พระขึ้นเทศก่อนทำพิธีเผาศพ -เวลาว่างหลังจากพระขึ้นเทศเรียบร้อยแล้ว	-ไม่ต้องบรรเลงนักคนตรี พักผ่อนใกล้ๆวงปี่พาทย์มอญ -บรรเลงเพลงมอญ 2 ชั้น หรือ
15.00น.- 17.00น.		เพลงเถาตามความถนัดของแต่ละ วง
17.00น.	ประชุมเพลิง	เพลงประจำบ้านออกไฟชุม

ถ้ามีงานมากกว่าหนึ่งคืนจะบรรเลงเพลงแต่ละวันเหมือนกับการบรรเลงในงานศพสดคืนแรก
ที่เริ่มการบรรเลงเช่นนั้นทุกคืน แต่ถ้าเป็นงานที่มีการตั้งกระดุกด้วยการบรรเลงจะปฏิบัติดังนี้

ตาราง 16 (ต่อ)

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
05.00น.- 07.00น.	- บรรเลงทั่วไปในงานเพื่อไม่ให้งานเงียบ เหงา	- เพลงประจำวัดออกท้ายเพลง ต่างๆ
07.00น.	- พระมา	- เพลงเร็วมอญ
07.00น.-08.00น.	- จุดธูปเทียน - พระฉันภัตตาหาร - พระกลับ - เลิกงาน (เสร็จพิธีศพทั้งหมด)	- เพลงเร็วมอญจุดธูปเทียน - เพลงพระฉันมอญหรือเพลงเถา ตามความถนัดของแต่ละวง - เพลงเร็วมอญ - เพลงประจำวัด

ตาราง 17 แสดงบทเพลงที่ใช้บรรเลงในงานรำเจ้า

เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
07.00น.	พิธีเชิญเจ้าเข้าทรง	เพลงเชิญ
08.00-11.00น.	พิธีรำเจ้า	เพลงรำใบไม้ เพลงรำมอญ 12 ภาษา เพลงเร็วมอญ เพลงชนช้าง
เวลา	ขั้นตอนพิธีกรรม	บทเพลงที่ใช้บรรเลง
11.00น.	-เสร็จพิธีรำเจ้า	-เพลงเร็วมอญ

ถ้าเป็นงานมงคลทั่วไปที่มีการนำวงปี่พาทย์มอญไปบรรเลงจะใช้เพลงมอญ 2 ชั้นทั่วไปที่มีทำนองอ่อนหวานหรือทำนองสนุกสนาน เช่น เพลงสองกุมาร เพลงขาดเล็ เพลงพม่านิมิตร มาบรรเลงเพื่อขับกล่อมผู้ฟังที่มาฟังการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญในงานมงคล

2.6.5 การรับงานแสดงและการจ่ายค่าตัวผู้แสดง

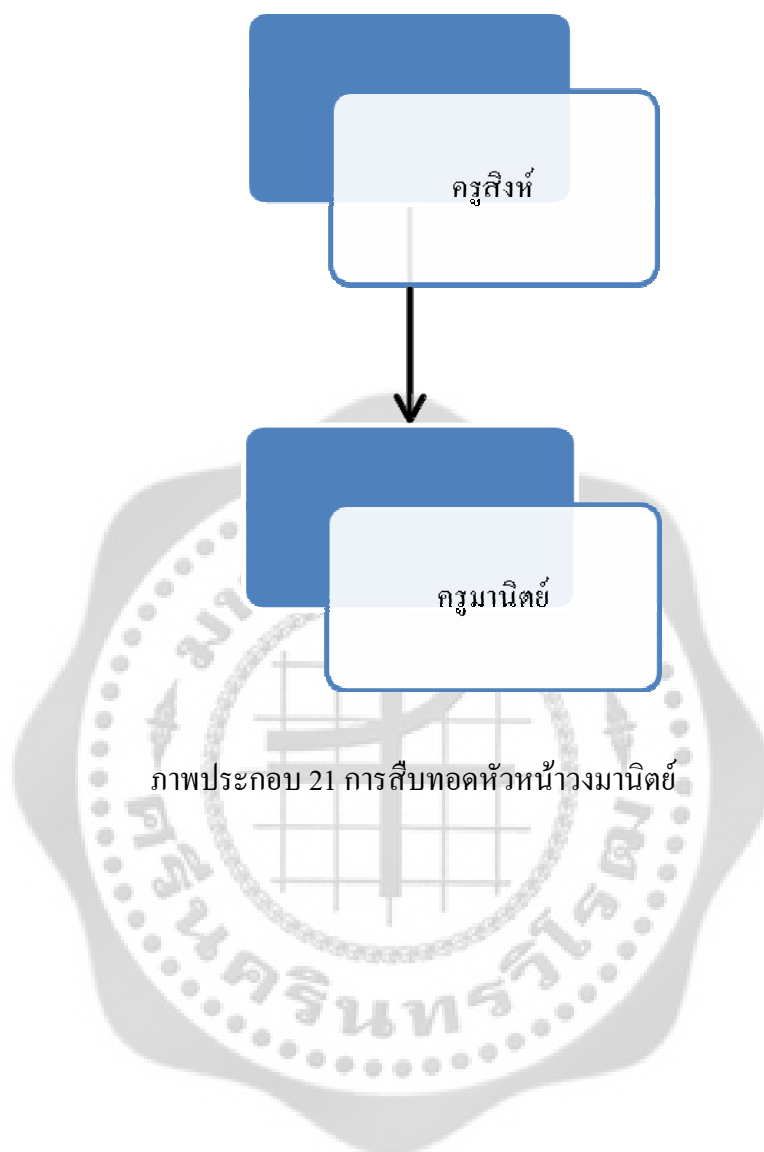
ตาราง 18 การเปรียบเทียบการรับงานและการจ่ายค่าตอบแทนนักดนตรีต่อ 1 งานของคณะครุมานิตย์

ขนาดของวงปี่พาทย์มอญ	ราคาค่ารับงานในแต่ละขนาดของวง				การจ่ายค่าตัวนักแสดงต่อคน		
	1 วัน	1 คืน	2 คืน 2 วัน	หมายเหตุ	วันเดียว	1วัน1คืน	หมายเหตุ
เครื่องคู่ 3 โគ៉ៃ	55,000	7,500	15,000		400-500	500-550	คิดเป็น
เครื่องคู่ 4 โគ៉ៃ	65,000	8,500	17,000		400-500	500-550	เวลาๆละ 400-500 บาท

2.6.6 สถานะภาพของนักดนตรี

ในอดีตนักดนตรีในวงเป็นนักดนตรีอาชีพที่มีอาชีพเสริมคือการทำนาทำสวนเวลากลางคืนก็จะมารวมตัวซ้อมเพลงกันนักดนตรีปัจจุบันเป็นนักดนตรีที่มีอาชีพอื่นๆอยู่ด้วยเช่นเป็นข้าราชการ พนักงานโรงงาน นักเรียน นักศึกษา ซึ่งไม่ค่อยมีเวลาในการฝึกซ้อมเพลงถ้าเป็นนักเรียนก็จะเรียนมาจากโรงเรียนและถ้าเป็นคนที่ทำงานแล้วก็จะต่อเพลงกันที่ว่างเวลาไปงาน งานแสดงส่วนมากในปัจจุบันเป็นงานปี่พาทย์มอญมากกว่างานปี่พาทย์ไทยเพลงที่ต่อกันใหม่ๆจึงเป็นเพลงมอญ

2.6.7 การสืบทอดการเป็นหัวหน้าวง

ภาพประกอบ 21 การสืบทอดหัวหน้าวงมณีตย์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การสืบทอดวัฒนธรรมปีพาทย์มอญใน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทางด้านดนตรีปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรีสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรมวงดนตรีปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ด้านวิธีการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาจากการค้นคว้าเอกสารตำราและจากการลงพื้นที่ในอำเภอปากเกร็ดเพื่อสัมภาษณ์และสอบถามผู้เกี่ยวข้องและผู้รู้ด้านวัฒนธรรมดนตรีปีพาทย์มอญโดยวางแนวทางในการศึกษาไว้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการค้นคว้าวิจัยตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้สรุปผลได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ชาวมอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีหลักฐานการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยพร้อมกับมอญในจังหวัดปทุมธานีคือในสมัยกรุงธนบุรีปีพ.ศ.2317 และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ปีพ.ศ. 2358 ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 2 นี้เองชาวมอญได้เข้ามาอาศัยกันอย่างหนาแน่นในอำเภอปากเกร็ด ส่วนใหญ่อพยพมาจาก “ กวนแหะหม่าน ” เมืองมะละแหม่ง นอกจากนี้มาจากเมืองเมาะตะมะ หงสาวดี และพะสิม มีอาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผาตั้งแต้อยู่ในบ้านเมืองของตนชาวมอญที่อำเภอปากเกร็ดเข้ามาพร้อมกับมอญในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นกลุ่มมอญที่นำเอาวัฒนธรรมการแสดงรำมอญปีพาทย์มอญมาพร้อมๆกันและมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมด้านดนตรีให้กับมอญในอำเภอปากเกร็ดซึ่งทำให้มอญทั้งที่จังหวัดปทุมธานีและอำเภอปากเกร็ดมีชื่อเสียงในด้านการดนตรีปีพาทย์มอญและนาฏศิลป์มอญ วงปีพาทย์มอญคณะแรกในอำเภอปากเกร็ดไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นคณะใดแต่นักดนตรีปีพาทย์มอญที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้สืบทอดการบรรเลงปีพาทย์มอญให้กับนักดนตรีในอำเภอปากเกร็ดคือพระยาพิชัยซึ่งน่าจะเป็นคณะปีพาทย์ไทยคณะ

แรกในอำเภอปากเกร็ด พระยาพิชัยทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดการบรรเลงปี่พาทย์มอญให้กับลูกศิษย์ในอำเภอปากเกร็ดและนักดนตรีจากถิ่นอื่นที่มาขอเรียนปี่พาทย์มอญจนเป็นที่รู้จักกันในวงการดนตรีไทย และเมื่อวงปี่พาทย์มอญได้ขยายตัวเป็นที่นิยมของคนทั่วไปพระยาพิชัยจึงได้สร้างวงปี่พาทย์มอญเพิ่มขึ้น และได้ไปเรียนปี่พาทย์มอญจากนักดนตรีปี่พาทย์มอญจากปทุมธานีและมาสอนลูกศิษย์ซึ่งต่อมาได้มีครูดนตรีปี่พาทย์มอญที่เป็นเชื้อสายมอญที่มีชื่อเสียงอีก 2 ท่าน คือ ครูทิว ศิลปดุริยางค์ และครูแหยม รนขาว ทั้งสองท่านเป็นครูปี่พาทย์มอญที่มีลูกศิษย์สืบทอดการบรรเลงมาจนถึงปัจจุบันอีกหลายคน เช่น คณะสุตใจศิลป์ คณะสมจิตรศิลป์ คณะปุ่นอน คณะक्रमานิตย์ คณะดุริยางค์เฟื่องฟู คณะสงบ คงปิ่น คณะครูแนม เป็นต้น

2. ลักษณะวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ในอดีตวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดจะมีเฉพาะวงเครื่อง 5 เท่านั้นหลังจากที่มีการพัฒนารูปแบบวงปี่พาทย์มอญตามแบบวงปี่พาทย์ไทย วงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงขนาดของวงปี่พาทย์มอญเป็นวงปี่พาทย์มอญเครื่อง 5 ปี่พาทย์มอญเครื่องคู่ ปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่ และวงปี่พาทย์พิเศษ ตามความนิยมของผู้ว่าจ้างไปแสดงแต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์มอญแต่อย่างไรปัจจุบันยังคงรักษาความเป็นวงปี่พาทย์มอญที่มีการพัฒนามาจากวงปี่พาทย์มอญแบบดั้งเดิมคือใช้เครื่องดนตรีที่เป็น วงปี่พาทย์มอญเครื่อง 5 ปี่พาทย์มอญเครื่องคู่ ปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่ และวงปี่พาทย์พิเศษตามที่พบเห็นกันทั่วไปในอำเภอปากเกร็ด

3. บทบาทหน้าที่ของวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ปัจจุบันบทบาทหน้าที่ของวงปี่พาทย์มอญที่ทำหน้าที่ทางการบรรเลงในสังคมดนตรีทั่วไปมีหลายลักษณะซึ่งลักษณะที่เป็นหลักทางการบรรเลงปี่พาทย์มอญนั้นคือการบรรเลงประกอบพิธีงานศพ และงานรำผีที่เป็นที่พบเห็นกันทั่วไปในปัจจุบันอีกลักษณะหนึ่งคือการบรรเลงปี่พาทย์มอญประกอบการแสดงลิเกซึ่งการพัฒนาการการบรรเลงปี่พาทย์มอญประกอบลิเกเป็นความนิยมที่มาจากจังหวัดสุพรรณบุรีนั่นเอง นอกจากนั้นการบรรเลงที่ต้องใช้วงปี่พาทย์มอญประกอบพิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือการบรรเลงประกอบพิธีรำผีซึ่งจะพบมากที่สุดในจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดสมุทรสาครสำหรับในอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรีนั้นการบรรเลงปี่พาทย์มอญมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญและยังใช้บรรเลงอยู่เป็นประจำและพบเห็นกันมากที่สุดคือบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและการแสดงที่เป็นของชาวมอญดั้งเดิมอย่างการแสดงรามมอญ (เรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามอญรำ) และการบรรเลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์ไทยในงานศพของชาวจังหวัดนนทบุรีที่นิยมมีวงปี่พาทย์มอญบรรเลงและมีการแสดงนาฏศิลป์มอญและต่อด้วยนาฏศิลป์ไทยดังที่เห็นกันทั่วไปในจังหวัดนนทบุรี

และจังหวัดปทุมธานีการแสดงประกอบพิธีกรรมรำเจ้าซึ่งจะพบในช่วงวันสงกรานต์ในหมู่บ้านที่มีชาวมอญอาศัยอยู่เช่นที่ตำบลบางตะไนย์ ตำบลเกาะเกร็ด ตำบลบางพูด เป็นต้น

การสืบทอดวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้ศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด จำนวน 6วง ได้แก่

1. วงสุคติศิลป์ มีหัวหน้าวงคนแรกคือ นายสุคติ หะหวังได้เป็นผู้ก่อตั้งวงดนตรีปี่พาทย์มอญ วงสุคติศิลป์ได้รับงานแสดงมามากกว่า 70ปี ผู้รับสืบทอดวงสุคติศิลป์ในปัจจุบันคือนายวิเชียรหะหวัง ซึ่งเป็นลูกชาย บรรดาลูกวงในอดีตส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องหรือคนที่อยู่ในระแวกบ้านของนายสุคติ ส่วนในปัจจุบันจะเป็นคนเรียนดนตรีมาจากโรงเรียนแล้วมาฝึกกับวง ไม่ก็มาบรรเลงกับวงแต่ไม่ได้มาเป็นศิษย์ประจำวงเหมือนแต่ก่อน วงสุคติศิลป์มีห้องมอญทั้งหมด12โถง มีรูปแบบวงที่มีการประสมวงแบบดั้งเดิมคือ วงเครื่อง5 วงเครื่องคู่ วงเครื่องใหญ่ และวงรูปแบบพิเศษที่มีการดัดแปลงเพิ่มเติมให้เกิดความยิ่งใหญ่ตามความนิยมของผู้ว่าจ้าง ขนบประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาทั้งด้านความเชื่อ การแต่งกาย ระเบียบปฏิบัติในวง แบบแผนในการบรรเลงบทเพลง พิธีกรรมในการรับศิษย์ผู้ทำหน้าที่ในการรับศิษย์โดยจะมีเครื่องไหว้ครูคือ ชัน หรือพานใส่ดอกไม้รูปเทียน เงินกำนลในการไหว้ครู 6 บาท หรือ 12 บาทแล้วแต่ที่บ้านใครจะใช้เงินค่ากำนลเท่าไร แล้วนำมาในวันพฤหัสบดีไหว้ครูที่เป็นที่เคารพแล้วจับมือไหว้ครู โดยครั้งแรกจับมือด้วยเครื่องมือข้องไทยวงใหญ่ ผู้ที่สอนปี่พาทย์มอญให้แก่ผู้มาเรียนในวงคือนายบัณฑิต เพียรดีกระบวนกรถ่ายทอดความรู้ยังคงดำเนินมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วงสุคติศิลป์เป็นวงปี่พาทย์มอญที่มีเพลงมอญเป็นจำนวนมาก เพราะได้รับการถ่ายทอดเพลงมอญและยังรักษาเพลงมอญเก่าแก่ไว้ได้ การรับงานแสดงของวงจะขึ้นอยู่กับระยะทางในการเดินทางและขนาดของวงปี่พาทย์เพื่อที่จะกำหนดราคาในการรับงานได้ การจ่ายค่าตัวนักดนตรีก็เช่นเดียวกันจะได้ค่าตัวในการรับงานแต่ละครั้งจะขึ้นอยู่กับราคาที่รับงานแสดง ปัจจุบันวงสุคติศิลป์มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งจากภายนอกและจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมทำให้นักดนตรีในปัจจุบันต้องมีอาชีพอื่น ๆ มาเป็นอาชีพหลักและอาชีพนักดนตรีเป็นอาชีพรองแต่ก็ยังมีฝึกซ้อมดนตรีกันอยู่เป็นประจำ

2. วงสมจิตรศิลป์ เริ่มก่อตั้งวงตั้งเมื่อใดไม่ทราบแน่ชัดแต่มีอายุการจัดตั้งวงมากกว่า 70 ปี โดยมีครูแหยม รนขาวเป็นหัวหน้าวง ครูแหยมได้รับการถ่ายทอดดนตรีมอญมาจากครูจำปาซึ่งเป็นชาวมอญดั้งเดิม ครูจำปาได้มีเครื่องดนตรีมอญด้วย เมื่อครูจำปาเสียชีวิตก็ได้ให้เครื่องดนตรีนี้ไว้กับครูแหยมเนื่องจากครูจำปาไม่มีลูกหลาน จากนั้นครูแหยม รนขาวก็ยึดถือแบบแผนในการบรรเลงเพลงมอญเก่าไว้อย่างมาก จนเป็นที่รู้จักยอมรับนับถือ และยังถือว่าเป็นเพลงมอญปากเกร็ดอย่างแท้จริงเพราะลักษณะการบรรเลงต่างจากดนตรีทางปทุมธานี ปัจจุบันนายสมพร รนขาวได้เป็นหัวหน้าวงสมจิตรศิลป์ วงสมจิตรศิลป์มีห้องมอญทั้งหมด 13โถงมีรูปแบบวงที่มีการประสมวงแบบดั้งเดิมคือวงเครื่อง 5 วง

เครื่องคู่ วงเครื่องใหญ่ที่สำคัญวงสมจิตรศิลป์ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบการผสมวงและรูปลักษณะของเครื่องดนตรี ไม่มีการตัดเครื่องหัวท้ายออกจากการบรรเลง ขนบประเพณี ความเชื่อ การแต่งกายแบบแผนในการบรรเลง ระเบียบในวงยังคงยึดถือแบบดั้งเดิม รวมทั้งแบบแผนในการบรรเลงต้องให้ฆ้องมอญวงใหญ่ขึ้นก่อนทุกครั้ง ทั้งการถ่ายทอดความรู้แบบมุขปาฐะและแบบองค์รวม ยังมีสิ่งที่ยึดถือมาคือเมื่อออกงานแสดงก่อนการบรรเลงต้องมีการทำพิธีไหว้ครูก่อนทุกครั้ง บทเพลงที่วงสมจิตรศิลป์บรรเลงในปัจจุบันเป็นเพลงมอญของปทุมธานีและเพลงมอญของปากเกร็ดซึ่งเหลืออยู่ไม่มากแต่ยังคงรักษาลักษณะมือฆ้องในการบรรเลงในวงปี่พาทย์มอญ นักดนตรีส่วนใหญ่ยังคงเป็นนักดนตรีอาชีพหรือผู้ที่เป็นนักดนตรีดั้งเดิมที่เกษียณอายุแล้ว ในปัจจุบันวงสมจิตรศิลป์รับแสดงในงานศพการบรรเลงประกอบการแสดงรำมอญและการแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. วง ส.ศิษย์สมบัติ เริ่มก่อตั้งวงเมื่อพ.ศ.2524 โดยนายจรูญ ดอกไม้เป็นผู้ที่ชอบดนตรีสามารถบรรเลงดนตรีในระดับพื้นฐานจึงส่งลูกชายคือนายสม โภชน์ จำเจริญไปเรียนดนตรีกับครูสมบัติจิตบรรเทาจนได้เข้าไปอยู่ในวงของครูสิงห์ เมื่อนายสม โภชน์ จำเจริญสามารถบรรเลงและบริหารวงดนตรีได้จึงมาดูแลวงปี่พาทย์มอญ วง ส.ศิษย์สมบัติ มีฆ้องมอญทั้งหมด 5 โគ៉ิง มีรูปแบบวงที่มีการผสมวงแบบดั้งเดิมคือวงเครื่อง5 วงเครื่องคู่ วงเครื่องใหญ่ ขนบประเพณีของวงจะนับถือเศียรพระพิฆเนศวรและพระฤๅษีมีความเชื่อว่าก่อนจะรับประทานอาหารต้องถวายข้าวและน้ำให้ครูเสียก่อนการแต่งกาย ระเบียบปฏิบัติในวง แบบแผนในการบรรเลงบทเพลง กระบวนการถ่ายทอดความรู้เป็นการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวและแบบองค์รวมยังคงดำเนินมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การรับงานแสดงของวงจะขึ้นอยู่กับระยะทางในการเดินทางและขนาดของวงปี่พาทย์เพื่อที่จะกำหนดราคาในการรับงานได้ การจ่ายค่าตัวนักดนตรีก็เช่นเดียวกันจะได้ค่าตัวในการรับงานแต่ครั้งจะขึ้นอยู่กับราคาที่รับงานแสดง

4. วงดุริยางค์เฟื่องฟู ก่อตั้งเมื่อปีพ.ศ.2516 มีการจัดตั้งวงมา40ปี มีนายแหล้มเป็นผู้ก่อตั้งวงซึ่งเป็นศิษย์ของครูทิว เมื่อครูทิวเสียชีวิตจึงนำความรู้เกี่ยวกับการบรรเลงปี่พาทย์มอญมาถ่ายทอดให้แก่ลูกหลาน วงดุริยางค์เฟื่องฟูมีฆ้องมอญทั้งหมด 4 โគ៉ิง มีลักษณะรูปแบบของวงแบบดั้งเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงคือ วงเครื่อง5 วงเครื่องคู่ วงเครื่องใหญ่ ทั้งยังเป็นวงที่มีความเข้มแข็งทั้งด้านบทเพลงและการบรรเลงตามเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญ ขนบประเพณีของในวงจะนับถือพระฤๅษี มีการไหว้ครูทุกๆปี ปีละหนึ่งครั้ง ระเบียบการปฏิบัติตนในวงนั้นจะต้องเคารพผู้ที่มีอายุและวัยวุฒิมากกว่า มีแบบแผนในการบรรเลงเหมือนการบรรเลงวงปี่พาทย์มอญทั่วไปคือใช้ฆ้องมอญในการขึ้นเพลงก่อนเสมอ จะการรับศิษย์ครั้งแรกที่มาต่อเพลงโดยมากราบครูที่บ้านใช้เงินก้านล 6 บาท หรือพาไปไหว้ครูที่มีการทำพิธีใหญ่ๆ ในการใช้บทเพลงยังคงใช้การบรรเลงเพลงมอญทั่วไป ซึ่งเป็นแบบแผนที่คล้ายกับวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด สถานะภาพของนักดนตรีในวงดุริยางค์เฟื่องฟูในปัจจุบันนอกจากลูกหลานที่ยังเด็ก ส่วนใหญ่ก็จะหานักดนตรีจากวงสัมฤทธิ์มาบรรเลง ปัจจุบันมีนายคุณากร เฟื่องฟูเป็นหัวหน้าวง

5. วงเพชรลักษณ์ ก่อตั้งโดยครูเพชร รักเดชจัดตั้งวงมาตั้งแต่พ.ศ.2470มีอายุวงมากกว่า 80 ปี ได้เรียนเป็พาทย์กับพระยาพิชัย และเรียนดนตรีเป็พาทย์มอญจากหลวงประสาธต คนตรีเป็พาทย์ไทยกับครูบุญยง-บุญยัง เกตุคง ปัจจุบันมีฆ้องมอญทั้งหมด 6 โค้ก วงเพชรลักษณ์มีรูปแบบการประสมวงที่ดั้งเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของวง ประเพณีของวงในการบรรเลงจะต้องไหว้ครูก่อนการบรรเลงทุกครั้งและจะมีการทำพิธีไหว้ครูทุกปี จะมีการแต่งกายที่สมควรกับงานแสดง มีการถ่ายทอดความรู้ 2แบบคือการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว(แบบมุขปาฐะ) และการถ่ายทอดแบบองค์รวม จะต่อเพลงเริ่มแรกคือเพลงประจำวัดหลังจากเพลงประจำวัดจะเป็นเพลงมอญ 2ชั้น สถานะภาพของนักดนตรีในวงส่วนใหญ่จะเป็นชาวสวนที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงแต่นักดนตรีส่วนนี้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะรับงานเฉพาะเสาร์-อาทิตย์ ปัจจุบันสืบทอดณัฐพงศ์ รักเดช เป็นหัวหน้าวง

6. วงक्रमานิตย์ ก่อตั้งวงมาตั้งแต่พ.ศ.2500 โดยครูสิงห์-ครูสังข์ได้เรียนเป็พาทย์มาจากครูแหยม เมื่อครูแหยมเสียชีวิตจึงแยกออกมาตั้งวงเป็นของตน โดยครูสิงห์ได้ให้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงมิกบรรเลงและออกรับงานโดยใช้ชื่อว่า วงวัดตำหนักเหนือ มีการประสมวงแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอปากเกร็ด ประเพณีความเชื่อจะไหว้ครูทุกครั้งทีออกงานรับแสดง และไหว้ครูทุกๆ มีระเบียบแบบแผนในการบรรเลงตามระเบียบปฏิบัติที่มีการสืบทอดกันมา คือเพลงมอญจะต้องใช้ฆ้องมอญวงใหญ่ขึ้นเพลงก่อนทุกครั้ง การถ่ายทอดความรู้จะมีทั้งแบบองค์รวมและแบบตัวต่อตัว สถานภาพของนักดนตรีในอดีตจะมีอาชีพหลักคือการเล่นดนตรี อาชีพเสริมคือการทำไร่ทำนา แต่ในปัจจุบันจะมีนักดนตรีมีงานหลักและมีอาชีพเสริมเป็นนักดนตรี ปัจจุบันนายนมานิตย์เป็นหัวหน้าวง

อภิปรายผล

การสืบทอดวัฒนธรรมเป็พาทย์มอญใน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมที่มีแบบแผนทั้งด้านขนบประเพณีและระเบียบวิธีในการบรรเลงที่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่นักดนตรีรุ่นเก่าได้ส่งสมความเป็นวัฒนธรรมมอญไว้ วงเป็พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดเดิมที่มีวงเป็พาทย์มอญทีก่อตั้งวงขึ้นเพื่อรับกระแสความนิยมของผู้คนอยู่เป็นจำนวนหลายวงแต่ภายหลังมีวงเป็พาทย์มอญทีไม่มีผู้สืบทอดการบรรเลงเพราะไม่มีลูกหลานทีมีความสนใจดนตรีแต่ไปทำงานอื่นๆจึงเลิกวงและเลิกรับงาน และบางวงหัวหน้าวงก็ขายเครื่องดนตรีไปเนื่องจากเศรษฐกิจทางสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงทำให่วงเป็พาทย์มอญต้องประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจด้านความเป็นอยู่ของนักดนตรีนักดนตรีหันไปประกอบอาชีพอื่นๆแทน จึงทำให่วงเป็พาทย์มอญหลายวงเลิกกิจการด้านการรับงานและขายเครื่องดนตรีและบางวงก็มอบเครื่องดนตรีให้เป็นสมบัติของโรงเรียนในอำเภอปากเกร็ดไปทำให่วงเป็พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดมีจำนวนน้อยวงกว่าทีเคยมีอยู่วงเป็พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดทียังมีการรับงานและมีการสืบทอดวัฒนธรรมของดนตรีเป็พาทย์มอญอยู่นั้นปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 6 วงแต่บางวงก็รับงานได้เฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์เท่านั้นเนื่องจากไม่มีลูกวงประจำต้องอาศัยลูกวงจากวงเป็พาทย์

ต่างถิ่นบ้างหรือจากวงเพื่อน ๆ ในอำเภอปากเกร็ดที่มีงานไม่ตรงกันดังงานวิจัยของชูชาติ พิณพาทย์ ที่กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงทางอาชีพของนักดนตรีปี่พาทย์มอญในปัจจุบันว่า นักดนตรีมีโอกาสเลือกอาชีพได้มากกว่าอดีต นักดนตรีส่วนใหญ่จึงหาอาชีพเสริม ทำให้การพัฒนาคนตรีน้อยลง ไม่มีเวลาซ้อม ไม่ไปศึกษาทางด้านดนตรีและไม่มีการสร้างสรรค์เพลงใหม่ ๆ ชูชาติ พิณพาทย์ (2546: 143) วงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดปัจจุบันมีความเหมือนและคล้ายคลึงกันมากในด้านวัฒนธรรมทางดนตรีปี่พาทย์มอญเนื่องจากใช้คนบรรเลงที่เป็นคนท้องถิ่นที่เดียวกันแต่ต่างวงกันเท่านั้นเพราะปัจจุบันนักดนตรีส่วนใหญ่มีงานอื่นที่ไม่ใช่อาชีพนักดนตรีปี่พาทย์มอญเพียงอย่างเดียว ดังนั้นขนบประเพณีแบบแผนและหลักในการบรรเลงต่างๆของวงปี่พาทย์มอญของอำเภอปากเกร็ดจึงมีพื้นฐานเป็นเช่นเดียวกันคือความเป็นวัฒนธรรมทั้งทางด้านการบรรเลง รูปแบบวงปี่พาทย์มอญ รูปแบบของบทเพลงที่ใช้บรรเลงระเบียบวิธีการบรรเลง วัฒนธรรมการรับงาน การจ่ายค่าแรงนักดนตรีในการบรรเลงและอื่นๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของปี่พาทย์มอญ ด้วยกระแสความนิยมของผู้ว่าจ้างวงปี่พาทย์มอญที่ชื่นชอบความยิ่งใหญ่และอลังการของวงปี่พาทย์มอญและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่มีความเป็นขนบประเพณีที่ดีงามนี้เองที่ทำให้วงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดไม่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งวัฒนธรรมการบรรเลงและวัฒนธรรมทางความเชื่อ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวิถีทางดนตรี มีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะลักษณะของวงปี่พาทย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามความนิยมของผู้ว่าจ้างเท่านั้นปี่พาทย์มอญของอำเภอปากเกร็ดยังรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นคนตรีปี่พาทย์มอญแบบดั้งเดิมที่มีการสืบทอดวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญมาจากบรรพบุรุษนักดนตรีปี่พาทย์มอญที่มีการส่งสอนกันมาตั้งแต่ครั้งรุ่นครูถึงแม้ว่าปัจจุบันสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่ผ่านไปแต่ศิลปทางดนตรีปี่พาทย์มอญของอำเภอปากเกร็ดก็ยังคงมีบทบาทหน้าที่และรับใช้สังคมเช่นเดิม

ซึ่งสอดคล้องกับไทเลอร์ (Tylor) กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องเรียนรู้จากสังคมมีความหมายรวมทั้ง ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถตลอดจนลักษณะนิสัยต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม (ปฟาณี ฐิติวัฒนา, 2523: 16)

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการดนตรีปี่พาทย์มอญต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันแต่ความเป็นคนตรีที่ต้องอยู่คู่กับประเพณีของชาวมอญก็ยังคงดำรงอยู่ในอำเภอปากเกร็ดทำให้วงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดยังสามารถอยู่ได้ด้วยประเพณีและพิธีกรรมที่ประชาชนในอำเภอปากเกร็ดยังคงปฏิบัติอยู่และยังต้องมีวงปี่พาทย์มอญเพื่อรักษาความเป็นชุมชนมอญอยู่ดังเดิมถึงแม้ว่าในปัจจุบันการแข่งขันทางดนตรีปี่พาทย์มอญเชิงธุรกิจระหว่างคณะต่างๆ จะมีมากขึ้น หัวหน้าวงและนักดนตรีต่างก็ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวงปี่พาทย์มอญให้ทันสมัยทันยุคทันเหตุการณ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ว่าจ้างโดยการหาสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นทางดนตรีมาปรับปรุงวงตัวเองแต่วงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดที่ยังคงรับงานการแสดงอยู่ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้

เพื่อไม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางดนตรีปี่พาทย์มอญไปมากกว่านี้เพราะวงปี่พาทย์มอญทุกวงยังคง
หวงแหนความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์มอญของตนเองไว้ไม่ให้เกิดการสูญหาย
นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการสืบทอดวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญใน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้
ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาดังนี้

1. เนื่องจากวงปี่พาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ดเป็นวงปี่พาทย์มอญที่มีความเป็นเอกลักษณ์
ทางวัฒนธรรมและยังเป็นปี่พาทย์มอญที่ได้รับการสืบทอดมาจากวงปี่พาทย์มอญที่มีความเป็นมอญอยู่
มากดังจึงควรได้รับการส่งเสริมเรื่องการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมการบรรเลงนี้ไว้เพื่อไม่ให้เกิด
การสูญหายทางวัฒนธรรมการบรรเลงและวัฒนธรรมเรื่องวงดนตรี
2. ควรได้มีการรวบรวมประวัติความเป็นมาทางดนตรีที่เป็นของท้องถิ่นปากเกร็ดไว้เพื่อเป็น
ประโยชน์ต่อการศึกษาและการสืบค้นด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรี
3. ควรได้มีการศึกษาด้านภูมิปัญญาการประพันธ์เพลงของปากเกร็ดและสุนทรียศาสตร์
ด้านเสียงดนตรีและมือของเพลงมอญปากเกร็ดซึ่งมีความแตกต่างจากลักษณะการบรรเลงจากเพลงมอญ
ในท้องถิ่นอื่นๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

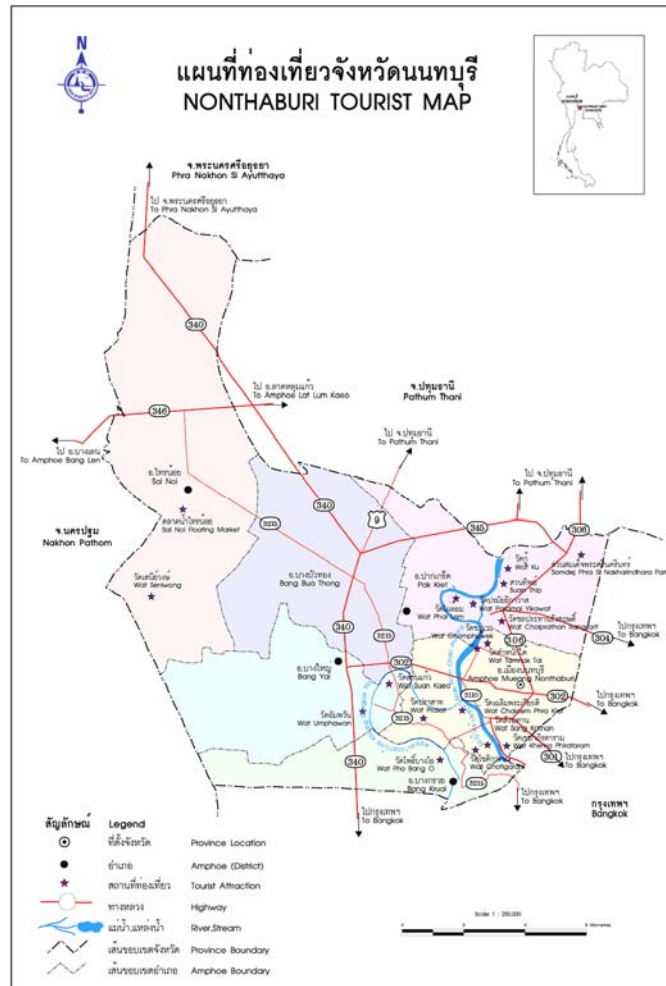
- กิตติ วรรณกุล. (2533). *มอญเสียดเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ. เกราะเหล็ก. 2553
- เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. (2541). *รายงานวิจัยเรื่อง ปี่พาทย์มอญในประเทศไทย วิเคราะห์กรณีมือขวางใน
ห้องมอญวงใหญ่*.
- ชูชาติ พิณพาทย์. (2546). *การศึกษาวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญ อำเภอเมือง ปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์.
ศิลปกรรมศาสตร์.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น. (2539). *การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปี่พาทย์มอญ*. วิทยานิพนธ์.ศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฐม นิคมานนท์. (2535). *การค้นพบความรู้และระบบถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย*.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ.
- ปรา โมทย์ ดำประดิษฐ์. (2543). *ลักษณะเฉพาะของเพลงประจำ ในวงปี่พาทย์มอญ*. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต. ศิลปศาสตร์ (ดนตรี). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปภาณี ฐิติวัฒนา. (2523). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พลเรือตรีสมภพภิรมย์. (ม.ป.พ.) *พระเมรุมาศ พระเมรุและเมรุสมัยกรุงรัตน โกสินทร์*. กรุงเทพฯ
มนตรี ตราโมท. (2525). *อนุสรณ์ค่านิ่งในวาระฉลองครบรอบร้อยปีเกิด หลวงประดิษฐ์ ไพบระ
(ศร ศิลปบรรเลง)*.
- _____ (2538). *ดุริยางค์ศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ธนาकारกสิกรไทย.
- _____ (2540). *ดุริยางคศาสตร์ไทย ภาควิชาการ*. กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน
- สันสนีย์ จะสุวรรณ. (2549). *งานวิจัยเรื่องภูมิปัญญาในดนตรีไทย:รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอด
ความรู้ของ ครอบครัว “นักดนตรี”*.ศิลปกรรมศาสตร์.มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- สายสุนีย์ หะหวัง. (2555). *วิทยานิพนธ์ การอนุรักษ์การฟื้นฟูและสร้างมาตรฐานการบรรเลง
ปี่พาทย์มอญในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์.ดุริยางค์ศาสตร์.มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สนิท สมัครการ. (2544). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: โครงการ
ส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 4
- สันติสุข กฤดากร. (2541). *การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน อำเภอ
หลังสวน จังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมเกียรติ หอมยก. (2546). *ปี่พาทย์มอญของจังหวัดปทุมธานี*. วัฒนธรรมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สุกัญญา จันทะสุน.(2538). *ภูมิปัญญาชาวบ้านและกระบวนการถ่ายทอด : การศึกษา "พิธีเสนเรือน"*
 ของชาวลาวโซ่ง จังหวัดพิษณุโลก.วิทยานิพนธ์.การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง
 ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุกรี เจริญสุข.(2538). *ดนตรีชาวสยาม*. กรุงเทพฯ
- สุภรณ์ โอเจริญ.(2541). *มอญในเมืองไทย*. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ
- สุรดิษ ภาคสุชล.(2550). *ปี่พาทย์มอญตระกูลดนตรีเสนาะ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*.
 วิทยานิพนธ์. ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โสธรส พึ่งทัศน์.(2552). *ดนตรีประกอบรำมอญของปากเกร็ด*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- องค์ บรรจุน.(2550). *เสียงมอญ*. วีซีเพรส จำกัด. กรุงเทพฯ.
- อมรา พงศาพิชญ์.(2549). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม:กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาสังคม*.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ นาคคง.(2539). *ปี่พาทย์มอญและเพลงมอญ ที่มาที่ไปและลมหายใจเอือกสุดท้ายของ
 นักดนตรีไทย*.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง.(2540).*ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค:วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน
 ไทยจังหวัดนนทบุรี*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 (www.patakon.com 25 ก.พ. 55)
 (www.hotsia.com/tumbonlap_1206.shtml 25 ก.พ. 55)
 (www.plan-nontprc.go.th.html 25 ก.พ. 55)

บริบทพื้นที่อำเภอปากเกร็ด
แผนที่อำเภอปากเกร็ด

ภาพประกอบที่ 1 แผนที่อำเภอปากเกร็ด

ที่มา: www.hotsia.com/tumbon/ap1206.shtml

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอปากเกร็ดตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดนนทบุรี และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศเหนือ 7.45 กิโลเมตรมีพื้นที่การปกครองทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอลาดหลุมแก้วและอำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี มีคลองเจ๊ก คลองตรง คลองบางตะไนย์ แนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองบ้านใหม่เป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตดอนเมืองและเขตหลักสี่ (กรุงเทพมหานคร) มีคลองประปาเป็นเส้นแบ่งเขต

ทศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเมืองนนทบุรี มีคลองบางตลาด แนวกึ่งกลางแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองวัดแดงเป็นเส้นแบ่งเขต

ทศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองนนทบุรีและอำเภอบางบัวทอง มีคลองแม่ร่องกร่าง คลองบางบัวทอง คลองขุนมหาศไทย ถนนคันกั้นน้ำสายพระอุดม-บางบัวทอง คลองลำโพ และคลองลากค้อนเป็นเส้นแบ่งเขต

ประวัติศาสตร์

อำเภอปากเกร็ดในครั้งแรกมีฐานะเป็นแขวงเรียกว่า แขวงตลาดขวัญ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2427 และในปีเดียวกันนั้นก็ได้รับการยกฐานะเป็น อำเภอปากเกร็ด มีพระรามัญนนทเขตต์คดี (เนียม นนทนาคร) เป็นนายอำเภอคนแรก ตั้งที่ว่าการอำเภออยู่ในที่ธรณีสงฆ์วัดสนามเหนือ ต่อมาจึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่หมู่ที่ 2 ตำบลปากเกร็ด ในสมัยที่หลวงรามัญนนทเขตต์คดี (เจ๊ก นนทนาคร) บุตรชายของพระรามัญนนทเขตต์ คดี (เนียม นนทนาคร) ขึ้นเป็นนายอำเภอ

เมื่อปี พ.ศ. 2463 กระทรวงนครบาลได้โอนตำบลอ้อมเกร็ด (เปลี่ยนชื่อมาจากตำบลบางบัวทอง) และตำบลบางพลับจากอำเภอบางบัวทอง กับโอนตำบลท่าอิฐจากอำเภอนนนทบุรีมาขึ้นกับอำเภอ เพื่อความเหมาะสมด้านการปกครอง ณ ปี พ.ศ. 2470 อำเภอปากเกร็ดจึงมีท้องที่การปกครองรวม 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านปากเกร็ด ตำบลบางพูด ตำบลบ้านใหม่ตลาดเนื้อ ตำบลสีกัน ตำบลสองห้อง (ทุ่งสองห้อง) ตำบลบางตลาดฝั่งเหนือ (บางตลาด) ตำบลเกาะเกร็ด ตำบลท่าอิฐ ตำบลอ้อมเกร็ด ตำบลบางพลับ ตำบลบ้านแหลมใหญ่ (คลองพระอุดม) ตำบลบางตะไนย์ และตำบลคลองข่อย

เดิมอำเภอปากเกร็ดมีอาณาเขตทางด้านตะวันออกติดต่อกับอำเภอบางเขน จังหวัดพระนครโดยใช้คลองเปรมประชากรตั้งแต่คลองบางตลาดขึ้นไปจนถึงคลองบ้านใหม่ตลาดเนื้อเป็นเส้นแบ่งเขตเป็นเส้นแบ่งเขต จนกระทั่งในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2475 ทางราชการได้โอนตำบลทุ่งสองห้องจากอำเภอปากเกร็ด (ซึ่งรวมพื้นที่ตำบลสีกันเดิมไว้ด้วย) พร้อมกับตำบลลาดโตนดจากอำเภอนนนทบุรีไปอยู่ในท้องที่ปกครองของอำเภอบางเขน เพื่อเพิ่มความสะดวกในการตรวจตราของเจ้าหน้าที่และความสะดวกในการติดต่อราชการของประชาชน คลองประปาจึงกลายเป็นแนวแบ่งเขตการปกครองระหว่างจังหวัดทั้งสองแทนคลองเปรมประชากรมาจนถึงทุกวันนี้

จนกระทั่งในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2486 จังหวัดนนทบุรีถูกยุบลงเนื่องจากขณะนั้นเกิดปัญหาสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ อำเภอปากเกร็ดย้ายไปขึ้นกับจังหวัดพระนคร จนกระทั่งในวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 ได้มีการจัดตั้งจังหวัดนนทบุรีขึ้นมาอีกครั้งอำเภอปากเกร็ดจึงกลับมาอยู่ในการปกครองของทางจังหวัดนับแต่นั้น

ตลอดเวลาที่ผ่านมามีการปรับปรุงเขตการปกครองระดับตำบลภายในท้องที่อำเภอปากเกร็ดอยู่เนื่อง ๆ เช่น ยุบตำบลบ้านใหม่ตลาดเนื้อรวมเข้ากับตำบลบางพูด ยุบตำบลบางพลับรวมเข้ากับตำบลอ้อมเกร็ด เป็นต้น จนกระทั่งในวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2490 กระทรวงมหาดไทยได้เปลี่ยนแปลงเขตตำบลเดิมและตั้งตำบลใหม่อีกครั้ง โดยแยกพื้นที่บางส่วนจากตำบลปากเกร็ดตั้งเป็นตำบลบางตลาด แยกพื้นที่บางส่วนจากตำบลบางพูดตั้งเป็นตำบลบ้านใหม่ รวมพื้นที่บางส่วนจากตำบลบางตะไนย์และอ้อมเกร็ดตั้งเป็นตำบลคลองพระอุดม และแยกพื้นที่บางส่วนจากตำบลอ้อมเกร็ดตั้งเป็นตำบลบางพลับ มีผลตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน ปีเดียวกัน

ต่อมาอำเภอปากเกร็ดได้มีการย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งริมถนนแจ้งวัฒนะ หมู่ที่ 5 ตำบลปากเกร็ดเมื่อปี พ.ศ. 2505 เพื่อให้ประชาชนมาติดต่อราชการได้สะดวกยิ่งขึ้น และในวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2532 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศแยกพื้นที่ทางทิศตะวันออกของตำบลปากเกร็ดตั้งเป็นตำบลคลองเกลือ โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม ปีเดียวกันท้องที่อำเภอปากเกร็ดจึงประกอบด้วย 12 ตำบลจนถึงปัจจุบัน

www.hotsia.com/tumbon/ap1206.shtml 25 กุมภาพันธ์ 2555

สภาพเศรษฐกิจของอำเภอปากเกร็ด

จังหวัดนนทบุรี มีอุตสาหกรรมที่หลากหลาย อาทิ อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่มอุตสาหกรรมแปรรูปไม้และอุตสาหกรรมในครัวเรือนจำพวกเครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผา จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนนทบุรี ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดนนทบุรีจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด(GPP) ในปี 2551 ภาคเกษตรมีมูลค่าเพียง 971 ล้านบาท แต่นอกภาคเกษตรมีมูลค่าถึง 58,043 ล้านบาท โดยมากมาจากภาคอุตสาหกรรม นอกเหนือจากภาคอุตสาหกรรมพื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ มีที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา มีสภาพพื้นที่และแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การกสิกรรม ทำให้ประชากรของจังหวัด อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก อันได้แก่ การทำนาข้าว การเพาะปลูก มะพร้าว มะม่วง มังคุดและผลไม้ นอกจากนี้ยังมี การประกอบอาชีพทางด้านปศุสัตว์ โดยสัตว์เลี้ยงที่เกษตรกรในจังหวัดเลี้ยงโดยทั่วไป คือ เป็ด ไก่ โคเนื้อ สุกร กระบือ โคนม และประมงน้ำจืด มีสัตว์น้ำที่นิยมเลี้ยง คือ ปลานิล ปลาดุก และปลาตะเพียน

ปัจจุบันพื้นที่ดินที่ใช้เพื่อการเกษตรของจังหวัดนนทบุรี มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ทั้งนี้เนื่องจากได้รับอิทธิพลความเจริญของกรุงเทพมหานครขยายไปสู่จังหวัดนนทบุรี ทำให้พื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีมีความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ทำการเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย และพาณิชยกรรมมากขึ้น พืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของจังหวัดในปี 2552 ได้แก่ ข้าว โดยข้าวนาปีมีพื้นที่ปลูก 120,423 ไร่ ผลผลิตรวม 105,937 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 879 กิโลกรัม/ไร่ ข้าวนาปรัง มีพื้นที่

ปลูก 117,989 ไร่ ผลผลิตรวม 161,729 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 909 กิโลกรัม/ไร่ (<http://www.plan-nontpro.go.th.html>) 25 กุมภาพันธ์ 2555

วัฒนธรรมประเพณีในอำเภอปากเกร็ด

อำเภอเกร็ดเป็นอำเภอที่มีชาวมอญอพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากวัฒนธรรมประเพณีส่วนใหญ่จึงเป็นประเพณีที่เป็นของชาวมอญ ประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันได้แก่ ประเพณีทางศาสนา ประเพณีที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต ประเพณีทางความเชื่อ ซึ่งประเพณีต่างๆเป็นประเพณีที่ชาวมอญมีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดประเพณีทุกอย่างมีความหมายในตัวเองและเป็นการสะท้อนหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อาทิ การสวดแทรกหลักธรรมในการดำรงชีวิตที่เป็นปริศนาธรรมคำสอนไว้ในประเพณีบางอย่างเพื่อเป็นข้อเตือนใจซึ่งในแต่ละประเพณีนั้นจะมีการปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิต

1) วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา

ประเพณีทางศาสนาเป็นประเพณีที่กระทำกัน โดยอิงศาสนา หรือกำหนดเอาวันทางศาสนาเป็นข้ออ้างในการประกอบพิธี จนกลายเป็นประเพณี เช่น ประเพณีการทำบุญตักบาตรในวันพระ วันวิสาขบูชา ประเพณีทอดกฐิน เป็นต้น มอญมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนามาแต่ครั้งสมัยพุทธกาล และมีความเคร่งครัดในการนับถือศาสนาเป็นอย่างมากคนมอญทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ตำนานที่เกี่ยวข้องกับประเพณีต่างๆ มักเป็นเรื่องราวอันมาจากศาสนาทั้งสิ้น ในวันที่มีความสำคัญทางศาสนา คนมอญจะให้ความสำคัญและขาดไม่ได้ เพราะมีความเชื่อว่าทำบุญในพุทธศาสนาเท่านั้นจึงจะนำพาไปสู่สุวรรค์ ประเพณีต่างๆของคนมอญจึงมักแขวงไปด้วยปริศนาธรรมด้วยเสมอ ประเพณีทางศาสนานั้นส่วนใหญ่จะไม่มีกิจกรรมทางดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องเนื่องจากชาวมอญนั้นมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาสูงและเชื่อว่าพระพุทธศาสนานั้น ไม่มุ่งเน้นกิจกรรมทางดนตรีซึ่งเป็นกิจกรรมความบันเทิง ศาสนาเป็นสิ่งที่สงบเงียบและเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับสมาธิจึงไม่จำเป็นต้องนำเอาดนตรีไปบรรเลงให้เกิดความวุ่นวายเสียงดังรบกวนการเป็นสมาธิ ชาวมอญที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้นไม่ว่าจะเป็นมอญในจังหวัดใดก็ตามจะไม่ใช่วงปีพาทย์มอญในการทำกิจกรรมทางศาสนาทั้งสิ้น ประเพณีที่เป็นประเพณีทางศาสนาของชาวมอญประกอบไปด้วย ประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น ประเพณีทำบุญสารท ประเพณีทำบุญตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีการค้ำตันโพธิ์ ประเพณีการถวายสลากภัต

2) วัฒนธรรมประเพณีทางความเชื่อและพิธีกรรม

ความเชื่อและพิธีกรรม และความกลัวในสิ่งที่เหนือธรรมชาติเป็นพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดพิธีกรรม เพื่อคลายจากความกังวลใจ คลายจากความกลัว และมีความมั่นใจในความปลอดภัยของชีวิต มนุษย์จึงต้องคอยระวังเช่นไหว้สิ่งเวทย์ที่อยู่เหนือธรรมชาติ มนุษย์เชื่อว่าเบื้องหลัง

สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติมีผู้คอยบงการอยู่ และผู้คอยบงการนี้มนุษย์เรียกว่า “ผี” ซึ่งมีทั้งผีดี ได้แก่ ผีฟ้า ผีแถน ผีปู่ตา ผีบ้าน ผีเรือน และผีบรรพบุรุษ ส่วนผีร้ายผีเลว เช่น ผีป่า ผีहां เป็นต้น

ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวมอญ ได้แก่ การนับถือบรรพบุรุษ ผีประจำหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องโชคกลาง และสิ่งอัปมงคลต่างๆ เมื่อใดที่คนในครอบครัวเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย โดยไม่ทราบสาเหตุย่อมมีการจัดพิธีกรรมเพื่อขอขมาพิธีกรรมนี้คือ การรำผี

วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับการดำรงชีวิต

ประเพณีที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตเป็นประเพณีในการดำเนินชีวิตของคนมอญเช่นประเพณีการเกิด ประเพณีการโกนจุก ประเพณีการบวชนาค ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีศพ

ความเป็นมาของมอญในประเทศไทย

เรื่องราวเกี่ยวกับชาวมอญที่อพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้นทั้งจากเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ได้มีผู้เขียนข้อมูลเกี่ยวกับการอพยพของชาวมอญไว้หลายท่าน เช่นในด้านการอพยพของมอญมอญที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยนั้นปรากฏเป็นหลักฐานครั้งแรกในปีพ.ศ. 2127 หลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง มีการอพยพติดต่อกันหลายครั้งจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2367 ซึ่งเป็นปีที่อังกฤษทำสงครามกับพม่า สาเหตุใหญ่ของการอพยพนั้น เป็นสาเหตุมาจากการที่มอญถูกกดขี่ข่มเหงจากพม่ามากกว่าปัญหาด้านอื่นๆ จึงทำให้ชาวมอญต่างหนีภัยจากพม่าเข้ามาในเมืองไทยเพื่อพึ่งพระบรมโพธิสมภารของกษัตริย์ไทย ดังเหตุการณ์สำคัญของการอพยพแต่ละสมัย ดังนี้

1. การอพยพในสมัยอยุธยา

ในสมัยอยุธยาปรากฏหลักฐานการอพยพเข้ามา 5 ครั้งด้วยกันคือ

สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา(พ.ศ. 2112-2133) การอพยพครั้งที่ 1

การอพยพครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรทรงประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง ในพ.ศ. 2127 สืบเนื่องมาจากการมีสมเด็จพระนเรศวรยกกองทัพไปช่วยพระเจ้าหงสาวดี นันทบุเรง ติเมืองอังวะที่เป็นกบฏ แต่พระเจ้าหงสาวดีไม่ไว้วางพระทัยในสมเด็จพระนเรศวร และยังมีกระแวงการรบในครั้งนี้เพราะกองทัพไทยไม่ได้ยกไปตามกำหนดจึงวางอุบายให้พระมหาอุปราชอยู่รักษาเมืองหงสาวดีและคิดกำจัดสมเด็จพระนเรศวร พระมหาอุปราชทำให้พระยามอญ 2 คน คือ พระยาเกียรติ พระยาราม กำจัดสมเด็จพระนเรศวร แต่พระยาเกียรติพระยารามได้เปิดเผยแผนของพระเจ้าหงสาวดี โดยนำความไปบอกแก่พระมหาเถรคันฉ่อง ปรากฏว่าชาวมอญที่เกลียดชังพม่า ได้เข้าข้างพระนเรศวรจึงพากันเข้ามาสวามิภักดิ์สมเด็จพระนเรศวร สมเด็จพระนเรศวรจึงทรงทำการประกาศอิสรภาพและเลิกเป็นไมตรีต่อพม่า พระราชบัญชาสั่งยกทัพไปกรุงหงสาวดีแต่เห็นว่ายังไม่สามารถตีพม่าได้ จึงยกทัพและพาครอบครัวไทยที่ถูกกวาดต้อน

ไปในคราวเสียกรุง พ.ศ. 2112 กลับ เมื่อเสด็จกลับมาถึงเมืองแครง สมเด็จพระนเรศวรจึงได้ชวนพระมหาเถรคันฉ่องและพระยามอญทั้ง 2 คนมาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาด้วย การอพยพครั้งนี้ถือว่าเป็นการอพยพครั้งแรกอย่างเป็นทางการของมอญที่เข้ามาในไทย ซึ่งมหาเถรคันฉ่องและพระยามอญนั้นได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระสังฆราชา และพระยาเกียรติกับพระยารามให้เป็นพระยาพานทอง และโปรดเกล้าให้พวกมอญที่เข้ามาในครั้งนี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านใหม่มะขามหย่อง บางลำบงขาม ปากน้ำ บ้านบางเพลิง บ้านไร่ป่าฝ้าย ส่วนครอบครัวพระยาเกียรติกับพระยาราม ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลบ้านขมิ้นใกล้พระอารามวัดขุนแสนใกล้พระราชวังของสมเด็จพระนเรศวรในพระนครศรีอยุธยา ส่วนครอบครัวของพระมหาเถรคันฉ่องให้อยู่ที่ตำบลหัวแหลมใกล้วัดนก วัดค้ำกาว

สมัยสมเด็จพระนเรศวร (พ.ศ. 2133-2148) การอพยพครั้งที่ 2

การอพยพในสมัยสมเด็จพระนเรศวร นับเป็นการอพยพครั้งสำคัญคนมอญที่อพยพครอบครัวหนีเข้ามาอยู่ในไทยเป็นจำนวนหลายพันคน สมเด็จพระนเรศวรให้พระยาศรีไสลยกทัพไปเมืองเมาะลำเลิง ส่วนมอญได้เข้ากับไทยเป็นจำนวนมาก ครั้นสมเด็จพระนเรศวรได้ยกทัพไปเมาะตะมะแต่เห็นว่าทัพไทยมีกำลังน้อยกว่าจึงยกทัพกลับ และได้กวาดต้อนครอบครัวมอญในหัวเมืองมณฑลหงสาวดีมาเป็นเชลยเป็นจำนวนมาก การอพยพเข้ามาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรครั้งนี้ ไม่ปรากฏชาวไทยจัดให้พวกมอญไปอยู่ที่ใด สันนิษฐานว่าคงจะอยู่แถบชานเมืองพระนครศรีอยุธยาพร้อมกับพวกมอญที่อพยพเข้ามาในคราวแรก

สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (2173-2198) การอพยพครั้งที่ 3

การอพยพครั้งนี้ไม่ปรากฏหลักฐานทางไทย แต่มีการกล่าวในหนังสือประวัติศาสตร์ชาวตะวันตกหลายฉบับ ไม่มีรายละเอียดของการอพยพ เพียงแต่กล่าวกันว่า ในสมัยของพระเจ้าสุทโธทรมหาราชแห่งพม่าตรงกับรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง มอญร่วมมือกันทำกบฏแต่ไม่สำเร็จ จึงพากันอพยพเข้ามาในประเทศไทย

สมัยสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ. 2199-2231) ครั้งที่ 4

การอพยพครั้งนี้เป็นการอพยพที่มีจำนวนคนมอญเข้ามาอีกครึ่งหนึ่ง จึงเป็นสาเหตุมาจากการที่กองทัพจีนยกมาประชิดเมืองอังวะ มอญจึงพร้อมใจกันกบฏเข้าปล้นเมืองเมาะตะมะ ครั้นรู้ว่าอุปราชเมืองหงสาวดีเกณฑ์กองทัพมาปราบ จนมอญเห็นว่าสู้ไม่ได้จึงหนีอพยพครอบครัวหลายพันคนเข้ามาในประเทศไทยโดยเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ โดยมีสมิงนายอำเภอ

เป็นหัวหน้าเข้ามาสมัยสมเด็จพระนารายณ์ เมื่อรู้ว่าอพยพเข้ามาก็ให้ขุนนางนายกองมอญเก่าที่อพยพเข้ามาก่อน ไปปรับครอบครัวมอญที่อพยพเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาและให้ครอบครัวมอญที่อพยพเข้ามาครั้งนี้ ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคกปลายเขตกรุงศรีอยุธยาต่อกับเมืองนนทบุรีบ้าง ที่ริมวัดตองปุและแถวคลองคูงานในชานพระนครบ้าง

สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ.2275-2301) ครั้งที่ 5

การอพยพครั้งนี้ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนเพราะมีการอพยพเข้ามาหลายคราว ทรงโปรดให้รับชาวมอญไว้และพระราชทานให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในชานพระนคร เช่นที่บ้านโพธิ์สามต้น สาเหตุของการอพยพเกิดจากสงครามระหว่างมอญกับพม่าปลายราชวงศ์ตองอู แต่ชาวมอญได้ร่วมมือกับพวกเกวกระเหรี่ยงเป็นกบฏจับเจ้าเมืองหงสาวดีฆ่าเสีย แล้วตั้งตัวเป็นอิสระไม่ขึ้นกับพม่าอีกต่อไป ในระหว่างนั้นมีการเปลี่ยนตัวผู้นำมอญระหว่างสมิงทอกับพระยาทะระผู้เป็นพ่อตาสมิงทอผู้ไม่ได้จึงหนีเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา ในครั้งนั้นมีพระยามอญ 3 คนที่เข้ามาคือ พระยาพระราม พระยากลางเมือง และพระยาน้อยวันดีตลอดจนครอบครัวรามัญที่เข้ามาในครั้งนั้นประมาณ 400 คน ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้ให้เข้าไปอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา

2. การอพยพในสมัยกรุงธนบุรี

หลังจากที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีกู้เอกราชได้แล้ว และตั้งราชธานีอยู่ที่กรุงธนบุรี พระเจ้ามังระกษัตริย์พม่าตีเมืองธนบุรี ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งนำไปสู่การอพยพครั้งใหญ่ของมอญในสมัยสมเด็จพระกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310-2325) ในครั้งนี้มอญที่ถูกพม่าเกณฑ์เข้าเป็นกองทัพมารบกับไทย ไม่พอใจด้วยสาเหตุหลายประการ จึงคิดกบฏต่อพม่า แต่ไม่สามารถสู้รบกับพม่าได้ จึงได้หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งการอพยพครั้งนี้เข้ามาด้วยกันหลายพวก คือมาทั้งทางเมืองตากและทางด้านเจดีย์สามองค์ พวกแรกที่อพยพมาทางเมืองตาก หัวหน้ามอญที่พาชาวมอญอพยพเข้ามาคือ สมิงสุหรัยกลั่น สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงให้พระยาขมราชไปคอยรับบริเวณทางเข้าด้านเจดีย์สามองค์ และพระยากำแหงวิชิตไปปรับครอบครัวมอญที่ด่านเมืองตาก พวกที่สองอพยพมาทางบ้านนาเกาะดอกเหล็ก แขวงเมืองตากมีสุวรรณเทวะมีทามุมวยเป็นผู้ควบคุมครอบครัวมอญเข้ามาในครั้งนี้อย่างประมาณ 1,000 คน และอีกพวกหนึ่งเข้ามาทางด้านเจดีย์สามองค์ มีจำนวนคนมอญที่อพยพเข้ามามากกว่าทางอื่น โดยมีพระยามอญที่ควบคุมคือ พระยาแจ้ง พระยากลางเมือง ตละเสียง ตละเก็บ ซึ่งครอบครัวมอญที่เข้ามาครั้งนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ปากเกร็ด แขวงเมืองนนทบุรีและสามโคกเมืองปทุมธานี และทรงตั้งพระยาบำเรอภักดิ์ เมื่อครั้งกรุงเก่าซึ่งเป็นเชื้อสายมอญให้เป็นพระยารามัญวงศ์เป็นหัวหน้าดูแลกองมอญทั่วไป ส่วนพระยามอญที่มานิ

ครั้งนั้นได้แต่งตั้งให้มียศศักดิ์ทุกคน มอญที่อพยพเข้ามาในครั้งนี้ประมาณ 3,000 คน สุภรณ์
โอเจริญ(2541: 23-25)

การอพยพในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

3. ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

มีชาวมอญอพยพเข้ามาครั้งใหญ่ในสมัยของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นจำนวน
มากถึง 40,000 คน สาเหตุที่เข้ามาครั้งนี้เพราะไม่สามารถทนการกดขี่ของพม่าได้ ในการอพยพครั้งนี้มี
สมิงสอดเบาเป็นหัวหน้าในการอพยพ และเข้ามาด้วยกันหลายทางคือ ทางด่านเมืองตาก ทางเมือง
อุทัยธานีและทางด้านเจดีย์สามองค์ ครั้นเมื่อทรงทราบว่ามีมอญอพยพเข้ามา ก็ส่งให้กรมพระราชวัง
บวรสถานมงคลไปปรับครอบครัวมอญที่เมืองนนทบุรี ส่วนทางเมืองกาญจนบุรีให้สมเด็จพระเจ้าลูกยา
เธอเจ้าฟ้ามงกุฎกุมไพล์พลสำหรับป้องกันครอบครัวมอญ และเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรีเป็นผู้ใหญ่
ไปในครั้งนั้น สำหรับทางเมืองตากโปรดให้เจ้าพระยาอภัยภูธรไปรับ ครอบครัวมอญที่อพยพเข้ามา
ทั้งหมดในครั้งนี้ได้ถูกจัดให้ไปอยู่ที่ เมืองปทุมธานี เมืองนนทบุรีและเมืองนครเขื่อนขันธ์ และให้
สมิงสอดเบาเป็นพระยารัตนจักรและให้บรรดานายมอญได้รับยศเป็นพระยาขึ้นทุกคน

การอพยพเข้ามาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีการอพยพครั้งย่อยๆ อีกครั้งหนึ่งในตอนต้น
สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในขณะที่อังกษรบกับพม่าอยู่ พวกมอญที่อยู่ในกรุงเทพฯ
ได้ขอให้ชาวมอญที่ยังอยู่ในเมืองมอญเข้ามาอยู่ในพระนคร จึงโปรดให้พระมหาโยธา (ทองเฑียร)
ออกไปปรับครอบครัวมอญเข้ามาและโปรดให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ เพราะอยู่ใกล้
พระนครและมีชาวมอญอยู่เป็นจำนวนมาก สุภรณ์ โอเจริญ (2541: 44-73)

ประวัติศาสตร์มอญและการอพยพของมอญเข้ามาอยู่ในประเทศไทยไว้ในหนังสือ “ มอญ
เสียเมือง ” ว่า สภาพความเป็นอยู่ของชาวมอญที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่ออิสรภาพและความอยู่รอดของตน
ตลอดจนความเดือดร้อนที่ได้รับจากการปกครองอย่างกดขี่ของพม่า และถูกบีบบังคับในเรื่องการเก็บภาษี
และการเกณฑ์แรงงาน ทั้งยังรู้สึกไม่ปลอดภัยที่จะอยู่ในหัวเมืองมอญ ซึ่งได้กลายเป็นจุดยุทธศาสตร์
ระหว่างไทยกับพม่าซึ่งเป็นศัตรูกัน ทำให้ชาวมอญพากันอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทย
ด้วยเห็นว่าเป็นดินแดนแห่งเสรีภาพ และกษัตริย์ไทยเต็มพระทัยในการต้อนรับทุกโอกาส มอญเองก็มิ
มีความคุ้นเคยในเส้นทางเข้าสู่ประเทศไทย เพราะเคยถูกพม่าเกณฑ์เข้ามารบกับไทยบ่อย ๆ ยิ่งไปกว่านั้น
สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมไทยยังคงคล้ายคลึงกับมอญ คือ มีลักษณะภูมิประเทศและอากาศ
แบบเดียวกัน ประชากรมีอาชีพทางเกษตรกรรม มีความเป็นอยู่และอาหารการกินก็คล้ายกัน และที่
สำคัญคือ นับถือศาสนาเดียวกันคือศาสนาพุทธ ทำให้มอญเลือกที่จะอพยพเข้าสู่ประเทศไทย อาศัยเป็น
หลักแหล่งใหม่และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยได้ง่าย กิตติ วรกุล (2533: 35)

แบบสอบถามหัวหน้าวงปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรมวงปีพาทย์มอญ ในอำเภอปากเกร็ด

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....

ที่อยู่.....

อาชีพ.....การศึกษา.....

เป็นหัวหน้าคณะ.....ปัจจุบันวงของท่านมีอายุ.....ปี

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวง ปีพาทย์มอญในอำเภอปากเกร็ด

1. ผู้ก่อตั้งวงของท่านคนแรกชื่ออะไร.....เรียนปีพาทย์มอญมาจากใคร

.....

2. วงปีพาทย์มอญของท่านได้แยกมาจากครูท่านใด.....

ครูที่ท่านแยกมาอยู่ในอำเภอปากเกร็ดหรือไม่.....

ถ้าไม่ได้อยู่ในอำเภอปากเกร็ดครูอยู่ที่ใด.....

3. สถานที่ตั้งของวงปีพาทย์มอญวงแรกอยู่ที่ใด.....

4. รูปแบบของวงในขณะนั้นเป็นอย่างไร.....(เป็นวงเครื่อง 5 เครื่องคู่หรือเครื่องใหญ่)

5. ลักษณะของงานที่ใช้วงปีพาทย์มอญบรรเลงในระยะเริ่มแรกเป็นงานลักษณะอย่างไร(เช่นงานมงคลหรืองานอวมงคล).....

6. สถานที่ก่อตั้งของวงปีพาทย์มอญอยู่บ้านเลขที่หมู่.....ตำบล.....

7. นักดนตรีในวงตั้งแต่ก่อตั้งวงจนถึงปัจจุบันมีใครบ้างและยังคงมีนักดนตรีในวงอยู่หรือไม่

.....

8. ลักษณะการสืบทอดการบรรเลงให้กับศิษย์เป็นอย่างไร

.....

9. วัฒนธรรมที่ใช้การบรรเลงของวงเป็นอย่างไรบ้างเช่นการรับบรรเลง การไหว้ครู การปฏิบัติ

ในขณะบรรเลง การแต่งกายของนักแสดง.....

10. การรับนักดนตรีเข้ามาเป็นศิษย์ในวงมีวิธีการหรือพิธีกรรมอย่างไร

.....

11. ขนบประเพณีในการสอนของครูกับการเรียนของศิษย์ต้องมีระเบียบปฏิบัติอย่างไร
.....
12. การรับการแสดงเป็นงานลักษณะใดบ้าง อัตราค่าการแสดงคิดอย่างไร วิธีคิดในการรับงานคิด
อย่างไร จ่ายค่าตอบแทนผู้บรรเลงอย่างไร
.....
.....
.....
13. การต่อเพลงให้ศิษย์ในวงมีวิธีการอย่างไร ใครเป็นผู้ต่อเพลงให้กับศิษย์ในวง
.....
14. บทเพลงที่ใช้ในการต่อเพลงให้กับศิษย์มีเพลงประเภทใดบ้าง
.....
15. การต่อเพลงในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร
.....
16. บทเพลงที่ใช้ในแต่ละงานมีเพลงอะไรบ้างและมีขั้นตอนในการใช้เพลงในการบรรเลงแต่ละ
ขั้นตอนอย่างไร เช่น เพลงเชิญ เพลงประจำบ้าน ประจำวัด เพลงมอญสองชั้นใช้เมื่อใด
.....
17. รูปแบบของบทเพลงในแต่ละงาน เช่น งานมงคล งานอวมงคล มีการจัดรูปแบบเพลงในการ
บรรเลงอย่างไร
.....
18. รูปแบบของการประสมวงดนตรีในงานมงคลและงานอวมงคลเป็นอย่างไร
.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพิมพ์ทิพย์ ขาวปลื้ม
เกิด เดือน ปีเกิด	23 ตุลาคม พ.ศ. 2529
สถานที่เกิด	อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	12/4 หมู่ 1 ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูประจำโรงเรียนโชคชัย (ครูैया)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนโชคชัย (ครูैया) ลาดพร้าว
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2538	ประถมศึกษา จาก โรงเรียนวัดตาล
พ.ศ.2541	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนมัธยมสาธิตวัดพระศรีมหาธาตุ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
พ.ศ.2547	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนมัธยมสาธิตวัดพระศรีมหาธาตุ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
พ.ศ.2551	การศึกษาระดับบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
พ.ศ.2556	การศึกษามหาบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ